ALTERNANȚE

revistă de cultură

anul VII, nr. 3-4 (24-25) iulie-octombrie, 2019-ISSN 2197-6236

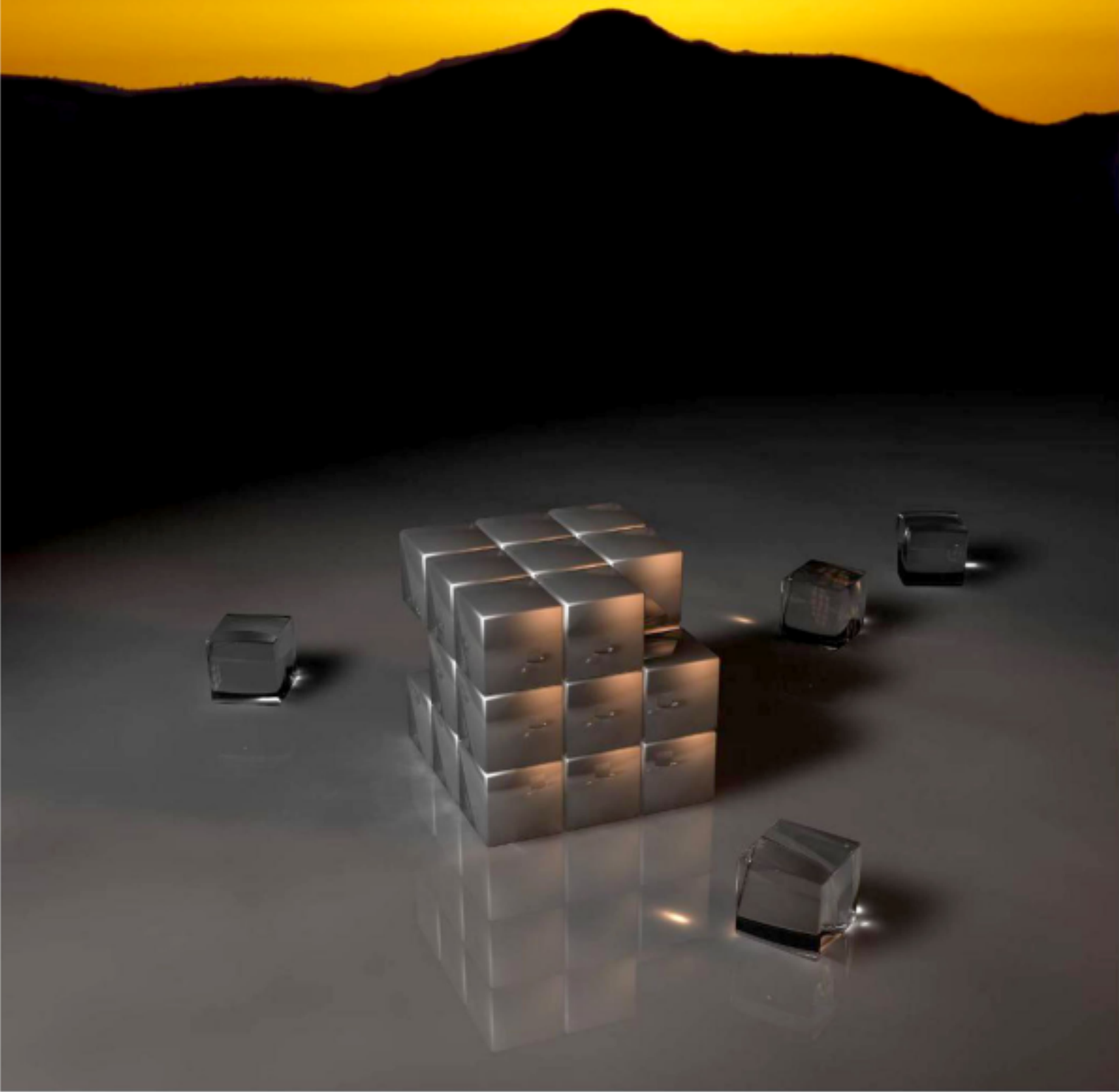

ALTERNANȚE

revistă de cultură

Dragi cititori, dragi colaboratori
şi dragi viitori colaboratori,

Alternanţe reuneşte în paginile ei exclusiv creaţii literare şi de artă din toate părţile lumii, cu precădere însă din Ţară. În cuprinsul ei vor alterna poezia, eseul, critica, proza, teatrul însoţite de lucrări grafice şi de pictură ale celor mai aleşi reprezentanţi ai ei. Ea se va profila treptat pe tematici anunţate în prealabil, încât cei interesaţi să-şi poată pregăti din vreme materialul dorit. Colegiul de redacţie al revistei nu îşi asumă răspunderea pentru orientările şi opiniile colaboratorilor săi. Ea rămâne deschisă tuturor celor aflaţi în Ţară, însă şi celor din afara ei, încercând astfel să ofere o panoramă cât mai cuprinzătoare a creatorilor reuniţi în paginile ei. Sperăm că în momentul când vor primi revista, atât cei care au colaborat la numerele ei, cât şi cei interesaţi de o colaborare să ne trimită în continuare materialele lor cele mai reprezentative. Numărul acesta al revistei continuă publicarea sistematică a traducerilor, din şi în limba română, din şi în limba germană, bineînţeles că nu numai. În acest sens, invităm colegii traducători la colaborare.

Redacţia

ALTERNANȚE

revistă de cultură

Redacţia :

Andrei Zanca

Eugen D. Popin

Vasile Gogea

Miron Kiropol

Concepţie grafică:
Şerban Popin
Zoltan Munteanu-Racz

Corector:
Mihaela Kloos-Ilea

Webdesign şi Desktop-Publishing:
Maximilian Dengg

Administrator site:
Eugen D. Popin

Adresa redacţiei:
Roßalmweg 5
82467 Garmisch-Partenkirchen
GERMANIA
Telefon: 00498821-9664511

Internetsite:

www. revista-alternante.de
email: info@revista-alternante.de

Impressum :

"ALTERNANŢE"
(deutsch: ALTERNANZEN)
Literatur und Kultur Zeitschrift
ISSN - 2197-6236

Herausgeber
und verantwortlicher Redakteur:
Eugen D. Popin

Redakteure:
Andrei Zanca
Vasile Gogea
Miron Kiropol

GrafiK:
Şerban Popin
Zoltan Munteanu-Racz
Korrektor: Mihaela Kloos-Ilea

Webdesign u. Desktop-Publishing:
Maximilian Dengg

Redaktion:
Roßalmweg 5
82467 Garmisch-Partenkirchen
Telefon: 08821-9664511

Internetseite:
www. revista-alternante.de
e-mail: info@revista-alternante.de
Internetseite verwalten:
Eugen D. Popin

Zeitschrift ist kostenlos

SUMAR

Editorial 1

Franz Kafka - Reflecții asupra păcatului..... - *proză*.....5 - 11
traducere și prezentare: Eugen D. Popin

Doina Uricariu - Jurnal american... - *eseu*.....12 -13

Cornel Ungureanu - Poezia religioasă - *eseu*.....14-16

Magda Ursache - Lipsa de lectură - *eseu*.....17 -23

Theodor Damian - Călătoria în provizoriu - *poeme*.....24 - 27

Andrei Zanca - Transpunerea, o interpretare - *eseu*.....28-30

Dan Dănilă – Primăvara - *poeme*.....31- 32

Dragoș Niculescu - Din străfunduri - *poem*..... 32

Horia Dulvac - O călătorie la București - *proză*.....33- 35

Dorina Șișu - hoața - *poeme*.....36-37

Cristina Struțeanu - Cei pe lânga care trecem- *eseu*.....38 - 41

Ezra Pound - Zădărnicie - *poem*.....41
traducere: Maximilian Dengg

Nicolae Coande - Clinamen - *poeme*.....42-43

Mioara Bahna - Manualul ..., de Ș. Agopian - *eseu*.....44-46

Dinu Flămând - Caravaggio - *poeme*.....47 - 48

Adrian Grauenfels - Procesul continuă - *eseu*.....49 - 50

Gheorghe Simon - Grabnic - *poem*.....51 - 52

Anca Sîrghie - Meandrele feminității - *eseu*.....53 - 55

Zudor János - Mozart - *poeme*.....56 - 58
traducere și prezentare: Kocsis Francisko

Mircea Pora - Pregătiri, pavoazări - *proză*.....59-61

Adrian Grauenfels - Job, job - *poem*.....61

Adonyi Nagy Maria - Fuga - *proză*.....62-63
traducere și prezentare: Kocsis Francisko

Liliana Danciu - Autorul și ipostazele sale - *eseu*.....64- 68

Adriana Weimer - Talantul - *poeme*.....68- 69

Herbert Werner Mühlroth - Fluchtgedanken.... - *poeme*.....70-74

Mircea Petean - Zwischenfall - *poeme*.....75- 76
raducere : Herbert Werner Mühlroth

K.V. Twain - Poemul unui bețiv - *poeme*.....77 - 79

SUMAR

Werner Göbl - Der verlorene Tag - *proză*.....80 -86

Radu Ciobanu - Ein falscher Mythos - *eseu*.....87 - 90/86
traducere: Lizuca Cioban

Ana Blandiana - Poem über Liebe und.....- *poeme*.....91-92
traducere: Ruxandra Niculescu

Adrian Munteanu - De ce mai scriu sonete azi - *poeme*.....93

Fekete Vince - Jar sticlos - *poeme*.....94-95
traducere și prezentare: Kocsis Francisko

Palotás Dezsö - Asociație - *poeme*.....96 - 97
traducere și prezentare: Kocsis Francisko

ÎN NUMĂRUL URMĂTOR

Materiale care sunt în redacție, sau care ne vor parveni după apariția acestui număr al revistei. Unele materiale, anunțate pentru un număr viitor, trebuiesc uneori amânate, nu însă din rațiuni care ar avea vreo legătură cu autorul. Iar unele materiale vor fi publicate doar în ediția online a revistei.

TEMATICI PROPUSE

Literatura diasporei românești în spațiul cultural european.
Poezia, un gen literar ”seulement pour les connaisseurs”?

© revista ALTERNANȚE. All rights reserved. Copierea sau reproducerea conținutului revistei, pe orice suport tehnic, sunt interzise, fără acordul scris al redacției revistei. Responsabilitatea asupra conținutului materialelor publicate în revistă, revine exclusiv autorilor acestora. Textele redau grafia originală a autorilor.

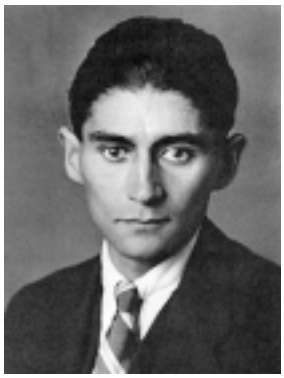

FRANZ KAFKA

(1883 – 1924)

Reflecții asupra păcatului, suferinței, speranței și adevărata cale *

1. Adevărata cale merge pe o frânghie, care nu este întinsă la înălțime, ci foarte puțin deasupra țărânei. Pare a fi destinată mai degrabă să stânjenească, decât să fie străbătută.

2. Toate erorile omenești sunt nerăbdare, o întrerupere prematură a metodicului, o îngrădire imaginară a lucrurilor aparente.

3. Există două vicii principale ale omului, din care derivă toate celelalte: nerăbdarea și nepăsarea. Din pricina nerăbdării a fost alungat din Paradis, din cauza indiferenței nu se mai întoarce. Dar poate că există doar un singur păcat capital: nerăbdarea. Din cauza nerăbdării a fost alungat, din cauza nerăbdării nu se mai întoarce.

4. Multe umbre ale celor decedați se preocupă doar cu adularea șuvoiului morților, asta pentru că vine de la noi și încă are gustul sărat al mărilor noastre. Cu dezgust, șuvoiul se împotrivește, apoi ia curs regresiv și îi readuce pe cei morți la viață. Iar ei sunt fericiți, cântă cântece de mulțumire și mângâie rebelul.

5. De la un anume punct, nu mai există întoarcere. Acest punct trebuie atins.

6. Momentul decisiv al dezvoltării umane este unul continuu. De aceea mișcările revoluționar-spirituale care anulează toate cele trecute au dreptate, pentru că nimic nu s-a întâmplat încă.

7. Unul dintre cele mai eficiente mijloace de seducție ale răului, este incitarea la luptă.

8. El este precum lupta cu femeile, care se termină în pat.

9. A. este foarte înfumurat, el crede că a avansat mult în bine, deoarece el, aparent, dacă un obiect tot mai tentant îl provoacă din mai multe sensuri și mai des decât până atunci, el se simte abandonat.

10. Cu toate acestea, explicația corectă este că un ditai diavolul și-a făcut loc în el, iar nenumărați din cei mai mărunți, vin ca să servească celui mare.

11./12. Diferența de opinii pe care o putem avea despre un măr: opinia băiețelului, care trebuie să-și întindă gâtul pentru a vedea mărul de pe masă, și opinia gazdei, care ia mărul și îl oferă generos comeseanlui.

13. Un prim semn al începutului cunoașterii este dorința de a muri. Această viață pare insuportabilă, o alta inaccesibilă. Nu ne mai este rușine că vrem să murim; ne rugăm, să fim mutați din vechea chilie, pe care o urâm, într-una nouă, pe care abia vom învăța s-o urâm. O rămășiță de credință are influiența ei, în timpul deplasării, se întâmplă ca Domnul să treacă pe culoar, să privească prizonierul și să spună: "Pe acesta să nu-l mai încarcerați. El vine la mine."

14. *Ai trecut peste un nivel, așadar ai avut bunăvoința de a merge și ai făcut totuși pași înapoi, atunci asta ar fi o situație disperată; dar fiindcă tu urci o pantă abruptă, atât de abruptă, precum tu însuți ești văzut de jos, regresul poate fi cauzat și doar de structura solului, iar tu nu trebuie să disperi.*

15. Ca o cărare toamna: abia că este măturată și curată, că se acoperă din nou cu frunze uscate.

16. O colivie a plecat să caute o pasăre.

17. Nu am fost niciodată în acest loc: nu-i însă la fel și cu sufletul, care-i mai orbitor decât soarele, alături de el strălucește o stea.

18. Dacă ar fi fost posibil, să se construiască Turnul Babel, fără a-l escalada, asta ar fi fost îngăduit.

19. Nu lăsa răul să te facă să crezi că tu ai putea avea secrete față de el.

20. Leoparzii dau iama în templu și golesc potirele cu ofrandă; asta se repetă tot mereu; până la capăt o putem anticipa și devine astfel parte a ceremoniei.

21. Atât de ferm precum mâna care ține piatra. Dar mâna o ține ferm, doar pentru a arunca piatra cât mai departe. Dar și la aceea depărtare conduce calea.

22.Tu ești pricina. În lung și-n lat niciun alt discipol.

23.De la adevăratul adversar se iscă în tine curaj nemărginit.

24. A înțelege norocul, că pământul, pe care tu stai, nu poate fi mai mare, decât cele două picioare care îl acoperă.

25. În ce fel ne putem bucura de lume, dacă nu refugiindu-ne în ea?

26. Ascunzișuri sunt nenumărate, mântuirea doar una, iar modalități de mântuire, iarăși atât de multe precum ascunzișurile. Există un țel, dar nu există o cale; ceea ce numim noi cale, este șovăiala.

27. Spre a face răul, ni s-a impus pe deasupra; binele ne-a fost deja dat.

28. Odată ce ai adăpostit răul la tine, nu ne mai cere să-l și credem.

29. Gândurile ascunse, cu care adăpostești rău în tine, nu sunt ale tale, ci ale răului. *Animalul îi fură stăpânului biciul și se biciuie el însuși pentru a deveni stăpân, fără să știe că asta e doar o fantasmă, făcând astfel un nou nod în biciul Domnului.*

30. Binele este într-un oarecare sens dezolant.

31. Nu aspir la stăpânirea de sine. Stăpânirea de sine înseamnă: a vrea să acționez într-un loc aleatoriu al strălucirii infinite a existenței mele spirituale. Dar dacă trebuie să fac asemenea cercuri în jurul meu, atunci mai degrabă am să rămân pasiv în simpla uimire a complexului monstruos și am să-mi iau numai tonifierea pe care *e contrario* (*argumentul în sens invers*) o dă această perspectivă.

32. Corbii pretind că un singur corb ar putea distruge cerul. Asta este incontestabil, dar nu dovedește nimic împotriva cerului, pentru că cerul înseamnă tocmai: neputința corbilor.

33. *Martirii nu subestimă trupul, ei îl lasă să fie înălțat pe cruce. În această privință ei sunt de aceiași părere cu dușmanii lor.*

34. Epuizarea sa este aceea a gladiatorului după luptă, lucrarea lui a fost zugrăvirea în alb a unui colț în biroul unui amploiat.

35. Nu există un *a avea*, doar un *a fi*, doar unul după ultima suflare, râvnitul *a fi* după asfixie.

36. Înainte vreme înțelegeam de ce nu primeam răspuns la întrebarea mea, astăzi nu înțeleg cum puteam crede că aș putea întreba. Dar eu nici nu am crezut, am întrebat doar.

37. Răspunsul său la afirmația, el posedă probabil, nu însă a fi, a fost doar frisoane și palpitații.

38. Unul a fost uimit de cât de ușor a mers pe calea eternității; anume, el a alergat nebunește în jos.

39a. Răului nu-i putem plăti în rate - chiar încercând perpetuu. Ar fi posibil ca Alexandru cel Mare, în pofida succeselor militare din tinerețe, în ciuda armatei excelente pe care o instruise, cu toate forțele

lumii care îi erau favorabile pentru schimbare, ar fi rămas în continuare la Hellespont și nu l-ar fi trecut-o niciodată, ce-i drept nu de teamă, nici din nehotărâre, nici din slăbiciune, ci din mustrări de conștiință.

39b. Calea este infinită, aici nu există nimic de scăzut, nimic de adăugat și totuși fiecare își păstrează propria nerăbdare. "Negreșit, și pe această cale va mai trebui să mergi, fiindcă nu ți se va trece cu vederea".

40. Numai conceptul nostru despre durata timpului, ne permite să denumim astfel Judecata de Apoi, de facto este o lege marțială.

41. Discrepanța lumii pare a fi, altfel îmbucurător fapt, doar una numerică.

42. Plecați capul plin de dezgust și ură la piept.

43. Câinii de vânătoare continuă să se joace în curte, dar vânatul nu le scapă, chiar dacă aleargă deja nebunatic prin păduri.

44. Te-ai înhămat în mod ridicol pentru această lume.

45. Cu cât înhami mai multi cai, cu atât merge mai repede - și anume nu smulgerea blocului din fundație, ceea ce este imposibil, ci ruperea hățurilor și astfel, preumblarea veselă în gol.

46. Cuvântul *"a fi"* înseamnă în germană atât *existență* cât și *aparținem Lui.*

47. Vi s-a oferit posibilitatea a alege între a deveni regi ori curierii regilor. După firea copiilor au vrut cu toții să fie curieri. De aceea există numai curieri, ei aleargă prin lume și anunță pretutindeni aberanta știre că nu există regi. Ei ar pune capăt vieții lor nenorocite cu plăcere, dar nu îndrăznesc din cauza jurământului de credință.

48. Să crezi în progres, înseamnă să nu crezi că s-a întâmplat deja un progres. Asta n-ar fi credință.

49. A. este un virtuoz, iar cerul este martorul său.

50. *Omul nu poate trăi fără încrederea permanentă în ceva indestructibil în existența sa, cu toate că atât indestructibilul cât și încrederea îi pot rămâne în permanență nedezvăluite. Una dintre posibilele manifestări ale acestei tăinuiri, este credința într-un Dumnezeu propriu.*

51. *A fost nevoie de medierea șarpelui: răul poate ispiti omul, dar nu poate deveni om.*

52. *În lupta dintre tine și lume, secondează lumea.*

53. Nu este voie să înșelăm pe nimeni, nici lumea pentru izbânda voastră.

54. Nu există nimic altceva decât o lume spirituală; ceea ce noi numim lume senzorială, este diavolul în spiritual, iar ceea ce noi numim răul, este doar o necesitate a unui moment a evoluției noastre veșnice. Cu cea mai vie lumină, putem disipa lumea. Pentru ochi slăbiți ea devine fermă, pentru ochi și mai slabi ea dobândește pumni, iar pentru ochi încă și mai slabi ea devine pudică și strivește pe acela care îndrăznește să o privească.

55. Totul este amăgire: căutarea minimului iluziei, rămânerea în firesc, căutarea împlinirii. În primul caz înșelăm binele, voind a ne face atingerea lui prea facilă, apoi răul, punându-i condiții de confruntare mult prea dezavantajoase. În cel de-al doilea caz înșelăm binele, deoarece nici măcar nu aspirăm la el în cele pământești. În cel de-al treilea caz înșelăm binele, prin faptul că ne depărtăm cât mai mult de el, apoi răul, sperând ca prin potențarea lui maximă să-l facem neputincios. Așadar, urmare celor spuse, ar fi de preferat al doilea caz, căci binele îl înșelăm de obicei, răul în acest caz, cel puțin aparent, nu.

56. Sunt întrebări pe care nu le-am putea da uitării, dacă noi n-am fi în mod natural exonerați de ele.

57. Limba poate fi folosită în afara lumii senzoriale pentru totul doar aluziv, dar niciodată altfel, nici

măcar vag-comparativ, deoarece ea, potrivit lumii senzoriale, determină numai proprietatea și relațiile sale.

58. Să mințim cât mai puțin posibil, numai dacă mințim cât mai puțin posibil, nu doar atunci când avem puține ocazii să o facem.

59. *O treaptă care n-a fost adânc scobită de pași este, din punctul ei de vedere, doar ceva searbăd - o îmbinare lemnoasă.*

60. Cel care renunță la lume, trebuie să iubească pe toți oamenii, deoarece el renunță și la lumea lor. Așadar, el începe să intuiască adevărata creatură umană, care nu poate fi decât iubită, cu condiția să fi egală cu ea.

61. *Cine își iubește aproapele său în lume, nu face nici mai multă și nici mai puțină nedreptate, decât cel care în lume se iubește pe sine. Ar rămâne doar întrebarea, dacă, cea dintâi este posibilă.*

62. Faptul că nu există nimic altceva decât o lume spirituală, ne ia speranța și ne dă certitudinea.

63. Arta noastră este una orbită de adevărul-a fi: lumina reflectată de pe chipul schimonosit este adevărată, altceva nimic.

64./65. Alungarea din Paradis este în partea sa esențială veșnică: Așadar, deși expulzarea din Paradis este ireversibilă, viața în lume este inevitabilă, eternitatea evenimentului însă (ori, exprimat cronologic: repetarea eternă a precedentului) face totuși posibil ca noi, nu numai că am putea rămâne permanent în Paradis, ci chiar să fim permanent și realmente acolo, indiferent dacă noi aici o știm, ori nu.

66. El este un locuitor liber și durabil al pământului, căci el este prins de un lanț, suficient de lung pentru a-i oferi întreg spațiul pământesc, și totuși doar atât de lung, încât nimic să nu-l poată smulge dincolo de granițele pământului. Totodată însă, el este și un locuitor liber și îndelungat al cerului, fiind, de asemenea, prins de un lanț celest socotit asemănător. Ar vrea să ajungă acum pe pământ, zgarda cerului îl gâtuie, vrea în ceruri, îl gâtuie cea a pământului. Și totuși, el are toate posibilitățile și asta o simte; da, căci el chiar refuză să atribuie întregul unei greșeli din prima încătușare.

67. El aleargă după fapte, precum un începător pe patine, care, pe deasupra, exersează undeva unde asta este interzis.

68. Ce poate fi mai îmbucurător decât credința într-un sfânt ocrotitor!

69. Teoretic există șansa fericirii perfecte: credința în Indestructibilul în sine, fără a năzui către el.

70./71. Indestructibilul este unul; fiecare om în parte este și el, în același timp este comun și tuturor, de aici legătura inseparabilă și fără precedent a oamenilor.

72. În același om există diverse înțelegeri, care, pe lângă deplina deosebire, au totuși același obiect, așa încât la același individ trebuie să *descifrăm* iarăși doar diferitele subiecte.

73. El devorează rămășițele de pe masa lui; astfel el va fi, într-adevăr, pentru moment mai sătul decât ceilalți, dar se dezobișnuiește să mănânce de pe masă; astfel dispar mai apoi însă și rămășițele.

74. Dacă ceea ce urma să fie distrus în Paradis, a fost destructibil, atunci asta nu a fost determinant; a fost însă indestructibil, atunci noi trăim într-o credință falsă.

75. *Măsoară-te cu omenia. Ea îl face pe sceptic să se îndoiască, pe credincios să creadă.*

76. Acest sentiment: "aici nu ancorez" - și imediat să simți în jurul tău puhoiul răscolitor și agitat! *O cotitură. Iscodind, înfricoșat, sperând, răspunsul dă ocol întrebării, caută cu disperare pe chipul ei inaccesibil, urmându-o în absurd, anume pe căi care se depărtează de răspuns.*

77. Relația cu oamenii îndeamnă la introspecție.

78. Spiritul devine liber abia atunci, când acesta încetează să fie sprijin.

79. Dragostea senzorială amăgește dincolo de cea celestă; de una singură nu ar reuși, dar pentru că ea poartă inconștient în sine elementul iubirii celeste, o poate face.

80. Adevărul este indivizibil, așadar nu se poate recunoaște pe sine; cine vrea să-l identifice, trebuie să fie minciună.

81. Nimeni nu poate cere, ceea ce în ultimă instanță îi dăunează. Pare să se întâmple asta, totuși, la câte un individ - și asta probabil s-a întâmplat întotdeauna - acest lucru se explică prin faptul că cineva în om cere ceva, care, ce-i drept, îi este util acestui ipochimen, dar unui al doilea ipochimen, care va fi atras pentru a judeca întrucâtva acest caz, îi dăunează mult. Dacă individul s-ar fi întrebat imediat la început, nu abia la evaluare, și ar fi fost de partea celui de-al doilea cineva, primul ipochimen ar fi dispărut și cu el revendicarea.

82. De ce ne lamentăm din pricina păcatului originar? Nu din pricina lui am fost noi alungați din paradis, ci din pricina pomului vieții, pentru ca să nu mâncăm din el.

83. Noi suntem păcătoși nu doar pentru că am mâncat din pomul cunoașterii binelui și răului, ci și pentru că nu am mâncat încă din pomul vieții. Păcătoasă este starea în care ne aflăm, independent de vinovăție.

84. Am fost creați să trăim în paradis, paradisul a fost predestinat să ne slujească. Predestinarea noastră însă a fost schimbată; că acest lucru s-ar fi întâmplat și cu destinul Paradisului, nu se spune.

85. Răul este o aură a conștiinței umane în anumite circumstanțe de tranziție. Într-adevăr nu lumea senzorială este aparența, ci răul nostru, care, evident, în ochii noștri, constituie lumea senzorială.

86. De la păcatul originar suntem, în principiu, la fel de capabili a recunoaște binele și răul; cu toate acestea, aici căutăm doar avantajele noastre proprii. Dar abia dincolo de această cunoaștere, încep adevăratele diferențe. Pretextul opus este provocat de următoarele: Nimeni nu poate fi mulțumit doar de cunoaștere, ci trebuie, în funcție de ea, să se străduiască a proceda în consecință. Iar pe lângă toate astea, nici nu i se dă virtutea necesară, el trebuie așadar să se nimicească, chiar și cu riscul de a nu obține potențialul necesar, dar nu-i rămâne altceva decât această ultimă încercare. (Acesta este și sensul amenințării cu moartea în interdicția de a mânca din pomul cunoașterii; probabil că acesta și este sensul original al morții naturale). El se teme dinaintea de acestei încercări; mai degrabă vrea să anuleze cunoașterea binelui și a răului (denumirea "căderea în păcat" se datorează acestei frici); dar ceea ce s-a întâmplat nu poate fi revocat, ci doar tulburat. În acest scop, apar motivațiile. Întreaga lume este plină de ele, într-adevăr, întreaga lume vizibilă este, probabil, nimic altceva decât o motivație a unui om jinduind la un moment de liniște. O încercare, faptul falsificării cunoașterii, de a face cunoașterea abia la săvârșire.

87. O credință e ca o ghilotină, atît de grea, atît de ușoară.

88. Moartea este dinaintea noastră, aproape ca o sală de clasă, pe a cărui perete atârnă un tablou al bătăliei lui Alexandru cel Mare. Depinde de faptele noastre dacă încă în această viață.vom întuneca, ori chiar vom nimici imaginea.

89. Un om are decizia liberă, și anume în trei feluri: Primul, a fost liber când a vrut această viață; acum, firește, acum n-o mai poate revoca, deoarece el nu mai este cel care a vrut atunci, ar fi deoarece până aici, în măsura în care, îndeplinindu-și voia lui dintâi, trăiește acum. Al doilea, el este liber, prin faptul că poate să-și aleagă modul de a străbate calea acestei vieți. Al treilea, el este liber, deoarece el fiind acela, care cândva, va fi din nou, are voința de a trece prin viață în orice condiție și astfel să ajungă la el însuși, anume într-un mod care poate fi ales, dar oricum atât de labirintic, încât nu lasă nici un colțișor din această viață neatins. Acestea sunt cele trei feluri de

liberă voință, dar ele sunt, în acelasi timp, una singură și este atât de singură, încât nu e loc pentru o altă voință, nici una liberă, dar nici pentru una lipsită de libertate.

90. *Două opțiuni: să te faci infinit de mic sau să fi. A doua este desăvârșire, așadar pasivitate, prima început, adică faptă.*

91. *Pentru a evita o eroare verbală: Ceea ce v-a trebui distrus în mod activ, trebuie în prealabil ținut foarte ferm; ceea ce se fărâmă, se fărâmă, nu poate fi însă distrus.*

92. Prima venerare a idolilor a fost negreșit frica față de lucruri, dar asta conexând teama de necesitatea lucrurilor și de teama legată de responsabilitatea pentru lucruri. Atât de uriașă părea această responsabilitate, încât nu îndrăzneau să o impună nici măcar unei ființe supranaturale, căci chiar și prin intermedierea unei asemenea ființe, responsabilitatea umană nu ar fi fost suficient de ușurată, relația cu o singură ființă ar fi fost mult prea maculată de responsabilitate, de aceea s-a dat fiecărui lucru responsabilitatea pentru sine însuși, mai mult, li s-a dat acestor lucruri pe deasupra și o responsabilitate corespunzătoare pentru oameni.

93. *Pentru ultima oară psihologie!*

94. Două sarcini a începutului vieții: Să-ți limitezi din ce în ce mai mult cercul tău și să-l verifici tot mereu, ca nu cumva să te ascunzi undeva în afara cercului tău.

95. *Răul este uneori în mâna noastră ca o unealtă, cunoscut ori nerecunoscut, dacă avem voință, el se lasă îndepărtat fără împotrivire.*

96. Bucuriile acestei vieți nu sunt ale sale, ci teama noastră de a ne ridica într-o o viață preeminentă; chinurile acestei vieți nu sunt ale sale, ci supliciul nostru din cauza acelei frici.

97. Doar aici e suferința suferință. Nu așa, ca și cum cei care aici suferă, altunde să fie înălțați din cauza acestei suferințe, ci în așa fel încât ceea ce în această lume se numește suferință, într-o altă lume, neschimbată și doar eliberată de opusul ei, este mântuire.

98. *Reprezentarea vastității infinite și imensitatea cosmosului este rezultatul amestecului dus la extrem al anevoioasei creații și a dreptului la liberă introspecție.*

99. Cu atât mai deprimantă, decât cea mai fermă convingere a stării noastre actuale în păcătuire, este chiar și cea mai firavă convingere de cândva, a eternei justificări a vieții noastre pământești. Numai puterea de a îndura această a doua convingere, care în puritatea ei o cuprinde deplin pe prima, este măsura credinței. *Unii acceptă, că pe lângă marea fraudă primordială, există întotdeauna creată încă o neînsemnată ispitire deosebită, astfel că, în vreme ce pe scenă se joacă o scenă de amor, actrița, în plus față de zâmbetul fals pentru iubitul ei, mai are încă un zâmbet deosebit de tainic pentru un anume spectator din cea mai de sus galerie. Asta înseamnă să mergi prea departe.*

100. S-ar putea să existe o știință a diabolicului, dar nicidecum o credință în ea, căci mai mult diavolesc decât acolo, nu se poate.

101. Păcatul vine întotdeauna netăinuit și este de înțeles deopotrivă cu simțurile. El merge la rădăcinile lor și nu trebuie smuls din rădăcină.

102. Toate suferințele din jurul nostru, trebuie să le pătimim și noi. Cu toții nu avem *un* singur trup, însă *o* evoluție, iar aceasta ne călăuzește prin toate durerile, fie într-o formă sau alta. Așa cum copilul evoluează, trecând prin toate stadiile vieții până la moșneag și la moarte (și așa cum fiecare stadiu pare practic a fi inaccesibil celui dinainte, în dorință, ori teamă), la fel evoluăm și noi (nu mai puțin legați de umanitate decât de noi înșine) prin toate suferințele acestei lumi. Nu există loc pentru dreptate în aceast context, dar nici pentru teama de suferință, ori de tălmăcire a suferinței ca merit.

103. Te poți ține departe de suferința lumii, asta e la libera ta alegere și conformă cu natura ta, dar poate tocmai această reținere, este singura suferință pe care

ai putea să o eviți.

105. Mijloacele seductive ale acestei lumi, precum și semnul garanției pentru faptul că această lume este doar o tranziție, sunt aceleași. Pe drept, pentru că numai așa ne poate seduce această lume și asta corespunde adevărului. Cel mai rău este însă că noi, după o corupere reușită, uităm garanția și astfel, de fapt, binele ne-a adus răul, privirea femeii ne-a ispitit în patul ei.

106. Umilința dă fiecăruia, chiar și însinguratului deznădăduit, cea mai puternică legătură cu semenii, și anume imediat, bineînțeles doar la umilință deplină și de durată. Ea poate face asta, pentru că ea este adevăratul limbaj al rugăciunii, în același timp adorație și cea mai intensă legătură.
Relația cu semenii este legătura rugăciunii, legătura cu sine este legătura năzuinței; din rugăciune, este preluată puterea pentru năzuință. *Poți tu oare cunoaște altceva decât necredința? Va fi cândva înșelăciunea nimicită, tu nu mai ai voie să privești într-acolo, ori vei deveni stană de sare.*

107. Toți sunt foarte amabili cu A., cam așa cum încercăm să păstrăm cu grijă un biliard excelent chiar și de jucătorii buni, până când vine marele jucător, care examinează cu atenție lespedea, nu tolerează nici un cusur prematur, dar atunci, când el însuși începe să joace, atunci evoluează la modul cel mai lipsit de scrupul.

108. "Dar apoi s-a întors la lucrarea sa de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic". Aceasta este o remarcă care ne este cunoscută dintr-o mulțime neclară de povestiri din vechime, deși, probabil, ea că nu apare în niciuna.

109. "Nu putem spune, că ne lipsește credința. Doar simplul fapt al vieții noastre nu poate fi înțeles în verosimilitatea sa religioasă." "Aici ar fi verosimilitudine? Nu poți însă să nu trăiești.""Tocmai în acest "nu poți însă" e conținută vigoarea incredibilă a credinței; în această negare primește contur. "Nu este necesar să ieși din casă. Rămâi la masa ta și ascultă. Nici măcar nu asculta, așteaptă doar. Nici măcar nu aștepta vreodată, fi pe deplin liniștit și singur. Ți se va oferi ție lumea spre destăinuire, ea nu poate altfel, fascinată ți se va dezvălui dinaintea-ți.

* Franz Kafka: ***Opere complete***, volumul VII, Frankfurt a.M. 1950, *pag. 39-55.*

Franz Kafka (1883-1924) s-a născut în Praga, capitala Regatului Boemiei în timpul Imperiului Austro-Ungar, într-o familie de evrei aşkenazi, fiu al comerciantului Hermann Kafka și al Juliei Kafka (n.Löwy). Limba sa maternă, în care a și scris, a fost germana, vorbită nativ în acea vreme de mai puțin de o cincime din populația orașului. Kafka a învățat de-a lungul vieții ceha, franceza, italiana și ebraica. După absolvirea liceului german, a studiat dreptul, și-a luat doctoratul, a lucrat un an la tribunalul din orașul natal, apoi la o întreprindere italiană și în final ca avocat la compania de asigurări *Allgemeinen Unfallversicherungsanstalt für das Königreich Böhmen* (1908-1922). A părăsit rareori Praga, a călătorit în Italia, Germania, Franța și Elveția și a vizitat orașul Arad. A frecventat până către sfârșitul vieții un „cerc strâmt" de literați praghezi. Cei mai apropiați prieteni i-au fost sora sa Ottla, scriitorul Max Brod, executorul süu testamentar și actorul Iţhak Löwy.

traducere și prezentare: **EUGEN D. POPIN**

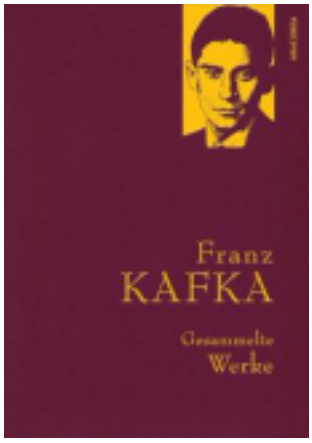

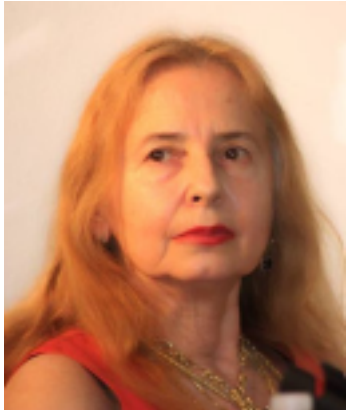

DOINA URICARIU

JURNAL AMERICAN, 11 IULIE 2017

Despre Herbert-Werner Mühlroth și volumul său *Smerenie*, publicat în 2017 la Editura Limes.

Am primit ultimul volum de poezii publicat de scriitorul Herbert Werner Mühlroth, la editura Limes, în limba română. Cu excepția poeziei *Amintire*, scrisă de autor direct în limba română, toate poeziile din volumul *Smerenie* au fost scrise în limba germană, iar traducerea lor a fost făcută de poetul echinoxist Ioan Milea, care semnează și un cuvânt înainte, introducând cititorul în universul liric esențializat precum un haiku al acestui poet străin de verbozitatea prozei ce inundă poezia generației lui. Cuvântul înainte schițează precis dimensiunile unei creații semnificative, alături de informațiile cuprinse în *Nota bibliografică.*

Stabilit în Germania, după plecarea lui dramatică din Banatul care a dat atâți scriitori României de limbă română, germană sau maghiară, Herbert Werner Mühlroth reprezintă o voce absolut singulară și la început însingurată a literaturii create de scriitorii de limbă germană născuți în România. Structura lui introvertită și generozitatea cu care s-a dăruit proiectelor celorlalți și unui mod de a trăi fără compromisuri nu l-au împins să urce rapid pe scena vizibilității imediate, pe care au urcat confrații lui de generație. O sobrietate germanică și lipsa de interes pentru pitorescul și carnavalescul vremurilor apropie poezia lui de *Elegiile duineze, Cartea orelor, Scrisorile către un tânăr poet* ori *Sonetele către Orfeu*. Volumul *Smerenie* pecetluiește aceste afinități nu doar prin versurile din *Omagiu vechiului meu prieten Rainer Maria*, pe care le citesc ca un dialog cu versurile despre frumusețe și teroare sau ceea ce este groaznic/îngrozitor. Rilke scria în *Elegiile duineze* că frumusețea este începutul groaznicului, terorii, îngrozitorului și că fiecare înger singur este înspăimântător. Iată poemul scris de Herbert Werner Mühlroth ca o împărtășire a aceluiași gând: „Frumusețea/ și groaznicul/din spatele ei// incredibil de frumos/ Frumosul// incredibil de groaznic/ Groaznicul// și cu cât mai incredibil/ că frumosul/ e începutul groaznicului// și frumusețea dăinuie/ pe când groaznicul lucrează."

Spiritul poeziei este unul reflexiv-interogativ, în tonul rilkean sau al expresionismului lui Paul Celan, fără să fie vorba de pastișă, ci de o despodobire de pitoresc și de retorică. Descopăr în volumul *Smerenie* un refuz al intruziuni și grația rară a unei discreții, vocația surdinei și solilocviului, o austeritate și o protecție a liniștii și granițelor celuilalt care-l făceau pe Rilke să vorbească despre iubirea care constă în două singurătății care se protejează și se mărginesc una de alta și își dau binețe.

Am citit poemele din volumul Smerenie gândindu-mă la faptul că ele s-au scris nu doar cu cuvinte, ci cu mute cuvinte, ca autorul lor să rămână în tăcere: „ca să rămân în tăcere/ scriu doar câteva/ cuvinte mute// și totuși tăcerea/îmi scapă// chiar și cuvintele tăcute/ispitesc." (*Ispită*). Această poezie în recul față de cuvinte mă duce cu gândul la paginile de Jurnal și la romanul *Omul fără însușiri* de Robert Musil. Sau îmi amintește de proza arsă până la cenușa semnificațiilor scrisă de scriitorul disident Reiner Kunze în volumul *Die wunderbaren Jahre*, tradus de Herbert Werner Muhlroth sub titlul *Anii cei minunați*, o carte pe care am publicat-o la grupul meu de edituri Universalia.

Cu studii temeinice de filologie și filosofie care s-au materializat într-o ediție de referință, în patru volume, a operei lui A.N. Caciuperi, publicată în Ro-

mânia și destinată comunităților aromâne de pretutindeni, Herbert Werner Mühlroth a dovedit pregătirea lui filologică de cercetător și specialist care-l califica, pe drept, pentru o poziție universitară, în spațiul limbilor romanice. Această vocație universitară, nematerializată, din păcate, e întărită de ucenicia prietenia și colaborarea care l-a legat, atâția ani, de profesorul, criticul și scriitorul Ovid S. Crohmălniceanu, o relație modelatoare și aproape filială, dacă privim bogăția ei umană și reverberațiile ei emoționale din remarcabilul poem *Ecoul*, sau din poemul *Croh*, scris ca o pomenire-litanie, ambele cuprinse în acest volum, și poate că și în poemul *Amintire*, în câteva versuri. I-aș putea adăuga prietenia ce l-a legat de Sami Damian, sau de Ilina Gregori și studiile ei dedicate lui Emil Cioran.

A fost la curent cu procesul de revizuire al lucrării monumentale dedicate de Profesorul Ov. S. Crohmălniceanu *Literaturii române între cele două războaie* și cu scrierea unei cărți de referință despre *Cercul literar de la Sibiu*, volum semnat împreună cu Profesorul Klaus Heitmann de la Universitatea din Heidelberg. Heitmann și-a retras numele, la o viitoare ediție, considerând contribuția lui în scrierea acestei cărți cvasi-inexistentă, ceea ce ar fi declarat de altfel, la moartea profesorului Crohmălniceanu.

Sau prietenia cu Ilina Gregori căreia i-am editat, în 1996, o carte admirabilă, *„Singura literatură esențială": Povestirea fantastică. Balzac. Villiers de l'Isle Adam. Pierre de Mandiargues*, la editura mea DU Style, și interesul acordat cercetărilor ei care au condus la scrierea cărții *Cioran. Sugestii pentru o biografie imposibilă*.

Având un orizont european și rădăcini românești într-o comunitate plurilingvă, experiența granițelor și curajul de a ieși din ghetoul comunist, Herbert Werner Muhlroth își apropie poemele de sintaxa proverbelor, de pilde și stanțe-sentințe, fără grandilocvența eroicului de bravadă sau a tribunilor conjuncturali. Poeziile din acest volum forjează înlăuntrul neprețuit al ființei și existenței umane, conștiința de sine, esența văzutelor, trecută prin suflet și gând. Și în toate poemele regăsesc această cale dinspre realitate și rădăcinile ei, fie acestea patria, iubirea, limbajul, răul și binele, întunericul sau lumina, înălțarea sau căderea, moartea și Învierea.

Iar drumul spre rădăcini este o *Liniștire*, precum în acest frumos poem în care „dorul e o moară/ ce preface făina în grâu": Să afli un loc/ în care liniștea/ revine pentru un timp// ceasuri în care dorul/ e o moară/ ce preface făina în grâu."

Citesc și recitesc *Căutare, Ispită, Rece, Recviem, E timpul, Răscruce, Scamatorie, Din cetele îngerilor, Noapte cântătoare, Semn, Acolo afară* și poemul *Smerenie*, o poezie antologică, ce-și repetă adagio-ul „Totul e-n tine", definind puterea prin smerenie și oferind cititorului un remarcabil portret al autorului acestui volum și o veritabilă definiție a artei lui poetice. Mai sunt și alte poeme ce pot fi citite ca arte poetice, după cum sunt și poeme ale iubirii ce răzbat prin „tăcerea asurzitoare" despre care scria marele Emil Botta. E poemul *Urme* dedicat lui Gudrun, de o rară frumusețe, sau poemele *Vinerea Mare* și *Amin*, sau *Oază de umbră* sau *Oglina nopții*. Sau *Patrie*.

Ascultându-și limba lăuntrică și nu pe aceea exterioară, gureșă, locvace, seducătoare, poetul aude o muzică, eliberată de petreceri și sărbători campestre, asemeni celor tutelate de acordeonul bănățean căruia îi dedică un poem despre muzica ascultată pentru ea însăși.

Există în acest volum al reculegerilor în sine toate darurile scrisului și firii poetului și prozatorului Herbert Werner Mühlroth. Deloc interesat de idoli și oportunități, Herbert Werner Mühlroth reprezintă în poezia celor ce s-au născut în România, indiferent de limba în care se exprimă, un târâm incontestabil al poeziei și omeniei, al veșniciei în marea trecere. Cu un umor și o undă de exasperare, poetul declară: *Nu vreau să mai spăl niciun elefant.* Citiți atent acest poem plin de tâlcuri, cum e întregul volum în care a fost cuprins. Cred că e timpul ca literatura lui Herbert Werner Mühlroth să intre în istoriile literaturii contemporane. Cărora le-am adăuga un scriitor, un excepțional traducător al poeziei, dovadă versiunea în limba germană a volumului meu *Institutul inimii*. Un profesionist al edițiilor filologice, un memorialist. Și nu, în ultimul rând, un caracter.

CORNEL UNGUREANU

Poezia religioasă, azi

1. Theodor Damian şi „perihorezele" sale

Îl citesc de multă vreme pe poetul Theodor Damian, pe eseistul şi criticul, pe teologul care conduce o grupare culturală importantă la New York şi revista *Lumină Lină/ Gracious Light. Revistă de spiritualitate şi cultură românească*: o revistă la care colaborează scriitori din România şi autori români din Statele Unite. Despre poezia lui Theodor Damian au scris zeci de critici şi istorici literari din România şi din lume începând cu Nicolae Manolescu şi Gheorghe Grigurcu până la foiletoniştii legaţi de paginile „ştirilor". Volumul de poezii Perihoreze este al unui lider spiritual şi literar – al unui literat şi teolog. E un volum al recapitulărilor – al sintezei. Unele cuvinte ale discursului poetic aparţin savantului, teologului, altele supuse, în lanţurile harului poetic, limbajului curent. *„Perihoreze"*, cuvântul care dă sens Cărţii, trebuie căutat în dicţionar:

Perihoréză, perihoreze s. f. (Grecism) Mişcare de iubire şi de întrepătrundere a Ipostazelor în interiorul vieţii treimice. Dumnezeu este unul în fiinţa Sa şi subzistă în Ipostazele Sale într-o desăvârşită împreună-petrecere (din gr. *perihoresis*).

Nu „Perihoreză", ci „Perihoreze" se intitulează volumul. E un jurnal, o „autobiografie", o mărturisire, o transcriere văzute sub acest semn: al perihorezei. Teologul nu e doar teolog, e un poet care ne vorbeşte despre sine – despre starea poetică pe care o traversează. Termenii pe care-i foloseşte vin din profunzimi care definesc mai bine viaţa şi trecerea.

Aşadar, prima „stare poetică", primul capitol al perihorezei este intitulat Nota Bene. Aici preotul, teologul, scriitorul îşi începe primul poem cu două versuri-avertisment despre condiţia umană: „Călătoria în provizoriu/ e condiţia existenţei tale". Călătoria în provizoriu are etapele ei, momentele ei de îndoială şi de revenire: tensiunea poetică îşi are adevărurile ei. Uneori titlurile poeziei, alteori poeme întregi sunt ale preoţiei. Aparţin celui care împlineşte rugăciunea, rosteşte predica, ne aminteşte de pilda din Noul Testament, dar şi de cartea de filozofie. Sau de poezia exemplară a lui Nichifor Crainic. *Un alt pustiu, Veşnica pomenire, Vai Mie ! Egipteanca şi Zosima* sunt titluri care inaugurează momente poetice înalte sau discursuri anunţate de primul vers al volumului.

Partea a doua a cărţii, *Ziua a opta*, începe cu o autodefinire: *Sunt aşa cum scriu*. „Peste tot scriu aşa cum sunt/ trăiesc numai/ ca să pot povesti/despre locul de unde vin/ din pustie." Cum se trăieşte ? „Aşa trăiesc/ ca o albină bolnavă/ care confundă florea/ cu frunza de tei/ şi te duce către alt preaplin/ învăţându-te de-acolo/ nectarul să-l bei". Să fie *Ziua a opta* un discurs despre poezie, poet şi arta poetică? Începe cu „locul din care vin/ din pustie" cu avertismentul că „uneori cuvântul se preface-n pustie" şi se încheie cu poemul „Eu sunt pustia".

Geografii, partea finală a volumului, este mai intens confesivă. Se opreşte asupra prietenilor, asupra cunoscuţilor, asupra locurilor pe care Poetul le străbate. Se întoarce acasă cu poezii, îşi regăseşte un prieten sau altul, lângă München regăseşte alţi prieteni, în Italia se opreşte lângă monumentele de seamă ale istoriei. „Mergi înainte/ Babilonul creşte-n urma ta" scrie poetul care coboară în adâncurile timpului şi în călătoriile sale. Un capitol al „Italiei" se încheie la Ravenna: „acolo Satana/ este/ asexuat/ l-am văzut în capela domului/ pe peretele stâng/Aceasta e marea problemă/ nu ştiu dacă trebuie/să râd / sau să plâng".

Da, aceasta e marea problemă a teologului şi a preoţiei sale. La Pompeii sunt alte argumente despre viaţă şi trecere. Amintirea lui Nietzsche ca şi amintirea lui Parmenide, Platon împlineşte alte versuri. Ca şi amintirea Sfântului Pavel, ca şi amintirea lui Meister Eckhart. Ca şi amintirea lui Mircea Eliade, cu ale

sale cărți despre sacrul ascuns în profan. „Că are și Eliade gândacii lui/ ca statuia lui Christ la Rio" e cel puțin un elogiu adus lui Mircea Eliade, de al cărui demers teologul și poetul se apropie. Se apropie și de Mihail Crama, dar și de Anca Sîrghie, Gelu Dorian („Ce părere ai, Gelule ?"), de Veronica Balaj, dar și de Adrian Păunescu („Vorba lui Păunescu: acesta-mi pare lucrul cel mai greu/ ferească-mă de mine Dumnezeu"). Participă la sesiunea științifică de la Congresul Internațional de Studii Medievale de la Universitatea de Vest din Kalamazoo, Michigan. „A doua zi/ vizită la Grand Rapids la Mihai Gheorghiu/ eroul din spatele ziarului *Lumea românească*."

Altfel, există o „cădere din vis" în acest volum, o *Apokolokintosis* (așa se cheamă un poem), o comedie a întâlnirii Preotului cu adevărurile profane. Trebuie să acceptăm șansa întâlnirii sau a neîntâlnirii poetului cu adevărurile sacre. M. N. Rusu, critic literar important în România anilor șaizeci, șaptezeci, bine așezat în State, apropiat lui Theodor Damian, va scrie fără să se ferească a ocoli superlativele : „În câteva volume anterioare, dar și în cel de față, Theodor Damian a pus în ecuație lirică motivul biblic al „Mariei Egipteanca în pustie cu Zosima" - parafă singulară în poezia românească modernă, dar și în cea universală, fapt estetic inconfundabil. Versurile din *Perihoreze* pun semnul egalității divine între „pustie" și „transcendență".

M. N. Rusu, care a împlinit recent 80 de ani (La mulți ani !!!), și-a făcut școlile în anii în care religia era interzisă în România. Și literatura religioasă. Generația sa - supraviețuitorii – pot trăi fericiți neobișnuitele întâlniri cu marea poezie religioasă și se pot autodefini față de ea. Volum-sinteză al poetului, carte de învățătură a teologului Theodor Damian, *Perihoreze* oferă nu doar generației lui M. N. Rusu de a se regăsi sub semnul credinței, ci și literaților dintr-un secol XXI al secularizării.

2 . Poezia lui Ioan Petraș, și Văz Duhurile ei

Văz Duhurile Potirului Alb, ultima carte a lui Ioan Petraș, alătură poezii din volume mai vechi și mai noi - o operă poetică întinsă pe mai bine de patru decenii, omagiată de personalități importante ale scrisului românesc. Ale scrisului , ale teologiei, ale bisericii. Preoția numește o adâncime care atrage arta poetică? Sau poezia adevărată e rodul unui fel de a crede?

Potirul poetului poate atrage atenția asupra identității, ca și poemele care trasează geografia literară din care se naște Poetul. Cum ajunge Ioan Petraș de la *Potirul poetului* la *Văz Duhurile Potirului Alb*? E un drum al întâlnirii cu poezia, dar și o asumare a cuvintelor preoției. A motivelor și a numelor înalte ale preoției. Mă tentează să decupez din *„Am auzit gândurile păsării unice (gânduri din singurătate, 1957-1958)"* ale lui Sandu Tudor aceste rânduri:

„Cu adevărat, toată pasărea e un văzduh viu, un văzduh zburător, aer stâns la un loc în cămări de oase și în penele care îi dau forma și culoarea./Un văzduh însuflețit este toată pasărea, care peste văzduh umblă, pe văzduh se odihnește, în văzduh suie și văzduhul stăpânește și viețuiește./Sufletul înălțimilor răsuflă în toată pasărea și ca o flacără vie care mereu se învolburează și se aprinde, așa bate pasărea din aripi în lumină și în jocurile soarelui".*(Pasărea*) Văzduhul potirului alb al poeziei și Văzduhul Păsării lui Sandu Tudor, a Ieroschimonahului Daniil Tudor - numesc momente de întâlnire și de diferențiere: părintele Ioan Petraș își trăiește preoția ca poet. El are în mână Potirul (alb) – poezia împărtășește.

Mama, Mater Dolorosa, Notre Dame, Sfânte Fecioară sunt titluri de capitole, de poeme din cartea lui Ion Petraș. Poetul e alături de marii scriitori care au scris pagini memorabile despre sacru. Despre valoarea umană. Marea literatură poate fi legată de rostirea preoțească, dar și de numele scriitorilor pe care îi întâlnește – cu care se poate întâlni Uneori capitolul beneficiază de două motto-uri, unul din cărțile sfinte și altul din poezia unui mare scriitor. Claudel este lângă Teofan Zăvorâtul, o frază din Claudel stă lângă un text din Biblia Vulgata, „varianta Petru Pavel Aron". Saint-John Perse sau T.S. Eliot sunt însoțiți de alte fraze din cărțile sfinte. E cercetat și jurnalul inedit a lui Leon Bloy.Există și un citat dintr-o scrisoare către Milena a lui Franz Kafka, Nu trebuie să uităm că Ion Petraș a elaborat o importantă teză de doctorat în literatura română consacrată lui Ion / Ioan Alexandru și Nichifor Crainic. Cercetarea a înaintat pe itinerariile străbătute de-a lungul formării și afirmării celor doi, dar și pe drumurile încercate de marii poeziei religioase din secolul XX. La începutul

mileniului al treilea, Ioan Petraş a realizat (si) o admirabilă antologie a preoţilor-poeţi, *adânc pe adânc. sacerdoţiu liric.* Titlul provine din Psalm 41,9: *Adânc pe adânc se cheamă în vuietul cascadelor tale.* Sunt prezenţi în numita antologie Valeriu Anania, Theodor Damian, Constantin Hrehor, Dumitru Ichim, Nicolae Jinga, Sever Negrescu, Ioan Pintea, Dorin Ploscaru, Mihalache Tudorică şi, desigur, Ioan Petraş. Fiecare beneficiază de o amplă notă biografică, de bibliografia operei, de recenziile sau notele care s-au scris despre „sacerdeoţiul liric". Despre poezia lui Valeriu Anania scriu, de pildă, Tudor Arghezi, Liviu Petrescu („ O primă observaţie care se cre făcută ni se pare aceea că, în cazul lui Valeriu Anania, ca şi în cazul lui Nichifor Crainic, teologul îl copleleşeşte mai întotdeuna pe poet, în sensul că scriitorul nu îşi permite nicăieri, să se bată nici măcar cu o iotă de la învăţătura bisericii, pentru a-şi construi o metafizică, e drept, de inspiraţie creştină, dar cu mari libertăţi de interpretare aşa cum procedaseră , pe de o parte, Lucian Blaga iar pe de alta, Tudor Arghezi..,.) Radu Cârneci, Petru Poantă, Dan Ciachir. Despre Ioan Pintea se pronunţă, de pildă, Laurenţiu Ulici, Adrian Popescu, Ion Mureşan, Ioan Moldovan, Mircea A.Diaconu. Scriu critici sau comentatori foarte importanţi care vorbesc despre valorile literare ale operei: intitulată „sacerdoţiu liric", culegerea nu se sustrage contextului religios, dar nici nu proclamă unicitatea lui. Fiecare dintre poeţii-preoţi selectaţi de antologia lui Ioan Petraş are unicitatea lui: nu sunt nici epigonii lui Valeriu Anania, nici nu se urmează unul pe celălalt, sub semnul preoţiei. Sunt poeţi,

Poemele pe care şi le selectează Ioan Petraş şi le reţine în această antologie ar sublinia o anume radicalizare: o spiritualizare a „vocii poetice".. *Bucurie* (I-VIII) ar merita ar fi transcrise, precum multe altele din selecţia de fată legate de lumină, miere, har şi, desigur, Nicula.

Drumurile lui Ion Petraş trec mereu printr-o geografie definitorie, aşa că se vor opri mereu la Nicula. Cartea care adună poeziile lui pe care Ioan Petraş le-a scris până în 2016 se încheie cu *Nicula*. Al doilea poem *Nicula*, închinat Mitropolitului Bartolomeu poate fi o confesiune. Preotul numeşte o experienţă poetică:

„NICULA,/între pletele brazilor/ curcubee de lumină/ ca un Nazaret de ivoriu// Câte un heruvim/în desaga pelerinului/doar aici/ departe de argintul uneltelor/ numai smerenia poetului /lăcrămează". Am văzut recent un film în care Silviu Oravitzan păşea alături de ÎPS Bartolomeu la Nicula. La Nicula, Silviu Orăvitzan pictase pereţii unei „catedrale". Ilustrase, la Nicula, „Văzduhurile" locului. Dacă mai scriem că volumul e ilustrat de Silviu Orăvitzan, cel care a pictat pereţii mari ale bisericilor din Nicula, putem avea un fel al înţelegerii înălţimilor locului. A unui Centru.

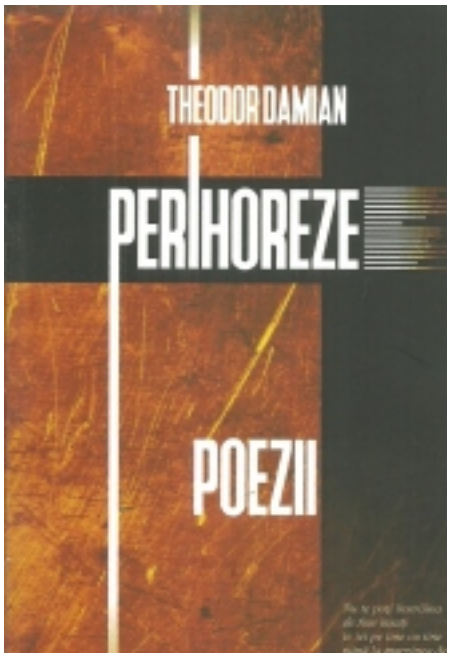

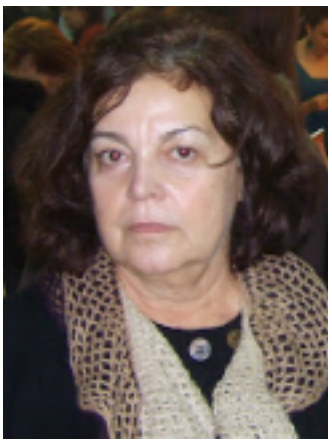

MAGDA URSACHE

„Lipsa de lectură nu numai că prostește, dar și urâțește” *

*

Magda URSACHE în dialog cu Adrian ALUI GHEORGHE

*

„Și dacă mai rămân pe-aici, pe-aproape, o să scriu un roman intitulat „O femeie care citește și așteaptă”

- Citim, citim ... Dar dacă o să dispară cărțile omorîte nu de vreun cataclism, ci de ignoranță, ce se va întâmpla pe lumea asta? Poate exista o lume fără cărți? O lume fără Bibliotecă? O mai vedeți în viață?

- Când „Pompierul” (era primul titlu pentru Fahrenheit 461o) lui Ray Bradbury ardea cărți „pentru a reduce istoria la zdrențe și tăciuni”, ardea însăși esența umană, esența umanității. Și-i spun un grand merçi lui Alex. Ștefănescu, punând mare preț pe asigurarea sa că „n-o să dispară niciodată literatura”. „Literatura nu dispare, cum înclină multă lume să creadă”. Câți n-o văd ajunsă în ultimele ei zile și-i pun cruce! Nici eu nu vreau să cred c-o să dispară (ca Alvin Kernau), dar lipsa de interes pentru ea mă disperă, câtă vreme apar atâtea cărți-eveniment. „Ce citești, Măria-Ta?”, îl întreabă Polonius pe Hamlet. Or, Shakespeare, pentru Eminescu „prieten drag al sufletului meu”, a rămas model suprem al tuturor timpurilor.

- Am surpize, deseori, întrebîndu-i pe studenții mei, să descopăr că nu citesc... Aproape nimic. Și par să se simtă bine, au cultură de internet. Mc` Cultură...

- Cele mai agasante întrebări pentru tinerii supuși anchetelor stradale sunt despre lecturile lor. Citiți? Ultima carte citită care este? Când ați intrat ultima oară într-o librărie sau într-o bibliotecă? „Zăbava cetitului” nu intră în orizontul de așteptare al celor intrați în „criză de răbdare”. Celebritate, notorietate prin scris? Oho, notorietate academică! Cui prodest? Cel mult, ar intra într-o librărie să-și cumpere un ghid karmic, în scopul de a-și găsi sufletul pereche. Cât despre senzuala Ana Lesko, anunțând la televizor că se duce la bibliotecă, wow, n-a vrut decât să șocheze, nu să citească neapărat o poveste din Creangă. Care? Aia cu găina babei sau cu cocoșul moșului?

- Librăria devine loc al pierzaniei, te scufunzi în metafizică, în loc să descoperi grămezi de bani, în cărți nu dai decît peste ideea de bani. Ca la Socrate, din anecdota consacrată.

- Mie îmi spuneți? Trecând printr-o librărie aproape pustie, Adrian Alui Gheorghe exclama, ca zmeul: „Miroase a carne de cititor!” Dar e numai vina cititorilor? Librarii n-au nici o vină că, dezamăgiți de țepe, cu costuri uriașe pentru buzunare sărmane, cumpărătorii dau bir cu fugiții? Emmanuel Delhomme, proprietarul unei librării din inima Parisului, pasionat de son métier, se teme că lumea de hârtie e pe cale de dispariție, ca și profesiunea de librar. Și este un librar „en colère”. Junimiștii (mă refer la librăria Junimea din Târgul Ieșilor, dulcele) își fidelizau cititorii. Evenimentele din acel Decembrie m-au găsit în librăria Universității „Al.I. Cuza”, lângă Narcisa Gherghe, librarul meu ghid. Postsocialist, specia asta a cam dispărut. La Pallas Mall, nu prea-i de găsit. Când Marius Chivu a recomandat echipa de bookaholice de la Cărtureşti, mi s-a părut o glumă (las' că și Marius Chivu pare glumeț și nu prea când pronunță greșit numele scriitorilor!). Librăriile au ajuns azi un bric-à-brac, unde ai nevoie de un librar GPS.

Mă consider un cititor avizat și avertizat, dar mi s-a întâmplat, neavând ochelarii la mine, să cumpăr în orb edite ca inedite, cu titlu schimbat sau plagiate in integrum. Că-ți vine să faci reclamație la protecția consumatorului. Și atunci „beneficiarul” nu mai intră la Cărtureşti, ci la Mc Donald's, unde se cufundă în

cartofi prăjiți cu celular. Devine homo zappiens, doar suntem în Evul Media, cum l-a numit Bogdan Ghiu. Ai zapette (telecomandă), la loc comanda de la lecturi hotărâtoare, paideice. Te lași (tele)ghidat de televiziune spre emisiuni de divertisment ieftin, vulgar. E numai vina tinerilor că variile canale l-au infantilizat pe cititor, dar și pe spectatorul de teatru profesionist, de film de artă?

Un invitat într-o gradenă, foarte gureș contra lecturii, alegea decis plasma, nu cartea: „Cum să citesc în alb-negru, când televizorul e colorat?" Numai că zappingul ca mod de existență nu te salvează de mediocritate; o fac doar cărțile bune. Iar Alex. Ștefănescu luptă sub oriflama (steag al regilor Franței, Oriflamme, nu marcă de ruj) valorii. Și pentru că are, cum spuneam, umor nu cu cubu', ci cu caru', îi convinge pe elevi că oamenii care nu citesc se urâțesc. „Se vede?", s-a îngrijorat un alt școlar, desemnat după chip necititor. Pledoaria pentru lectură a lui Alex. Ștefănescu mi-a adus aminte de tatăl meu, deși Alex. Ștefănescu îmi poate fi, ca vârstă, un frate mai mic. Tata, care mi-a pus în mână cărți hotărâtoare, îmi spunea: „Nu ești tu dacă nu citești". Deși distinge dintr-o „răpide ochire" literatura de maculatură, A.Ș., e uneori prea îngăduitor cu tipărelile și tipăriturile unor doamne scriitoare care nu pricep că eseistul se joacă să pară sensibil la femei. Pe o paparazză TV o complimenta indulgent: „În vremea noastră o carte care se citește greu nu se citește deloc". Paparazza, mai curând paparățușca, era încântată că „Alex" agrea cărțile ușoare. M-a intrigat afirmația asta, dar leul literar (care s-a lăsat dresat de Ioana Revnic) a revenit, în Mesaj către tineri: „Trebuie să folosim cu grijă «clipa cea repede» ce ni s-a dat."Ca să ajungi să citești cărți care contează nu-i ușor,cum nu-i ușor să-ți placă din prima un concert de Mahler. Primul pas e mai greu, dar, odată „convertit", ajungi la bookuria lecturii. Ortografiez așa dinadins, ca să atrag atenția vânătorilor de pokemoni că jocurile pe Net sunt vânare de vânt, la fel tembelefonul, tembelizorul, tembeletristica. Trebuie un efort să citești bine!, e mai comod zappingul cel de toate zilele. Din păcate, de luștri răi încoace, am ajuns o telepopulație moartă după „vedete" de duzină, apărute cu duzinele pe micul ecran, cultivând instinctele joase. Libertinajul mediatic a atins cota de avarie. Mâncam salam cu soia? Acum avem cam mult Salam la TV.

- Să fim înțelegători cu cartea, nu dispare, își schimbă doar suportul. Cartea în format electronic e tot mai prezentă, deși nu pare să înlocuiască varianta „fizică". Aici e ca dragostea ... virtuală. Bietul Gutenberg e tot mai sub vremi ...!

- Știu, secolul înaintează în defavoarea lui Gutenberg. Literatura epistolară, de pildă, în proză ori în poezie, e pe cale de dispariție, pierzând bătălia cu Facebook, Instagram și alte rețele de socializare. Cartea e tolerată ca un capriciu, chiar într-o emisiune culturală, exact ca marca de zacuscă, numită Capricii și Delicii. Inevitabilul Ion Cristoiu, într-o emisiune cu văduva lui Aurel Cioran, susținea că el, Cristoiu, n-ar fi dat un euro pe manuscrise. Motivul? Au fost publicate. Cât ar fi dat oare pe manuscrisele lui Eminescu? În curând o să scăpăm de ele, Doamne, nu vor mai fi manuscrise! Vom tasta cu toții, ce să mai învățăm caligrafia? O cantautoare a scâncit, tot pe un canal, că Frații Jderi, carte groasă, i-a distrus o vacanță (ce-i drept, „Creanga de aur" se citește cu înțelegere deplină când suntem maturi, dar există o anume ordine a lecturilor. După Călinescu: re-lectura clasicilor se face la bătrânețe). Dar ce s-ar fi făcut cantautoarea, cu mult peste un milion și jumătate de cuvinte din „În căutarea timpului pierdut"? Dar cu fraza de 823 de vocabule din „Mizerabilii" lui Hugo? Contemporanii săi nu s-au plâns, de vreme ce peste două milioane de francezi au luat parte la înmormântare, în 1885.

- La cât de iute se schimbă vremurile, teamă îmi e că o să părem anacronici, că deplângem cartea, Biblioteca, lectura, în formatele tradiționale, în doar câțiva ani. Cred că o să apară o injecție care o să introducă subcutanat cîteva mii de cărți, un fel de vaccin contra prostiei, cu varianta academică recunoscută drept ignoranță... Sau va fi introdus un micro cip sau micro cip-cirip în creier, care va conține toată Biblioteca lumii, așa că orice individ va fi super dotat intelectual? Nu mă mai miră nimic, la cum evoluează tehnica ...

- În ce mă privește, traversez seri din ce în ce mai antitelevizate și nu mai știu dacă se mai dă acel promo, impropriu după învechita de mine, cu tipul care se duce la concert pe patine cu rotile. S-ar

putea să fi dispărut, ca și Cultural TV. Ultimul promo? „Dai un play și râzi cât vrei!". Televiziunea, între a informa și a distra, a ales distracția. A fi videofil înseamnă să ieși din puterea magică a lecturii. Să ajungi la poemoterapia lui Ilarie Voronca („Luați, mâncați, acesta este trupul și sângele nostru, poemul!") e mai greu decât să le urmărești pe „asistentele", pe VIP-urile de nocturnă Capatos. Pe lângă ele, Tanța și Costel, personajele lui Ion Băieșu, erau de o cultură vastă. Și cine-l mai înțelege pe Mihai Ursachi? „Oricum nu ideile fac literatura. Ele fac, eventual, filosofia./ Dar nici cuvintele. Acestea fac dicționarele./ Literatura o fac autorii de literatură, poezia o fac poeții/ Din ce o fac? Îi privește./ Iată unul dintre sărmanele mistere ale vieții". Și a sfârșit singur, cerând de-a surda ajutor, în pragul ușii de blocoteț.

- *Un studiu european arată că în două secole numărul de cuvinte uzuale a crescut de vreo cinci ori, dacă nu mai mult ... E o complicație, în fond. Explicăm prea mult, cu prea multe cuvinte reușim să ascundem bine adevărul, să ne prefacem. După cum evoluează omul de azi, cu această comunicare lapidară prin semne grafice pe internet, e-mail, semese, mesaj etc. cred că ne întoarcem la fondul de bază, de acum două secole... Cartea, pagina scrisă impuneau un respect pentru cuvinte, pentru text, monitorul, ecranul telefonului, tabletei etc. transformă totul în „ceva" de consum imediat...*

- Eu, una, prefer monitorului cartea vie, care foșnește; scriu de mână și citesc predilect pe hârtie, nu pe laptop. Și nici scurt nu pot scrie, în 7000 de semne fix. Intru în panică textuală când ajung la 10000 de semne și mai am încă multe de zis, după 7-8 pagini de articol. Deschid și închid paranteze, pun semne patetice de întrebare și de exclamare, fac tot felul de adaosuri pe verso, spre enervarea bunelor mele culegătoare. Poate din cauza interdicției de semnătură, poate din cauza argumentelor care îmi năvălesc pe hârtie. Îi admir pe împătimiții tabletei (nu pe autorii de țâșt-bâșt-uri care n-au ce spune, dar țin să se afle-n reviste), de la Arghezi la argeșanul Doman și la Gogea, oftalmologul clujean. Alex. Ștefănescu ne îndeamnă să privim campania de recucerire a publicului, ca *homo videns* (Giovanni Sartori) să nu câștige. Dar cum să reintrăm în normalitatea scris-cititului când videofilii au ocupat punctele tactice? Unul dintre prietenii mei, Daniel R., nu reușește să-și pună pe citit fiul. Îl roagă („Fă-o pentru tatăl tău, măcar o oră!"), îl forțează, îl momește cu răsplată, dar nu-l înduplecă să citească. De ce-ar citi Gogol, când are rezumat pe Google? Că te faci de râs dacă nu pricepi o aluzie culturală, că ești penibil dacă nu poți descifra o alegorie, un simbol, asta nu contează. Eu i-aș spune băiatului că totul e diferit pentru cei care citesc; că îi poate spune altfel fetei că o iubește. N-o să-i zică „Mai dă-te-n dragostea mea", cum zice un rapper care face, face, face gălăgie la radio.

- *Efectele lipsei de cultură, de lectură se vor vedea, noi le vom observa ... Spuneam cândva, sentențios: Spune-mi ce citești, ca să îți spun cine ești. Dar dacă nu citești, cine ești? Nimeni? E politic corect să spui despre un cetățean universalizat de azi că e nimeni?*

- Lipsa de lectură nu numai că urâțește, dar și prostește. Alex. Ștefănescu dă de exemplu „ideea stupidă" despre așa-zisa pasivitate, lașitate a ciobanului mioritic. „Miorița, scrie Petru Ursache, e un test în fața morții, nu în fața bâtei" (v. Miorița. Dosarul mitologic al unei Capodopere, Eikon, 2015). Altfel, am mai fi avut o istorie despre o bătaie în Carpați. Și Alex. Șt. continuă: din nepricepere, elevul ar fi gata să întrebe de ce bunul păstor n-a sunat la 112. Elevul ca elevul, dar istoricul Mihail Neamțu găsește soluția, umoristică, în… euthanasierea mioarei. Nu alege oaia, ca Daea, ci o face de oaie. Îl și văd cum intră într-o istorie hazlie a publicisticii atârnat de oaie, ascuns sub burta ei, ca vitejii lui Ulise ieșind din peștera lui Polifem. Ce să mai zici când autorul necunoscut, cum îl numește Alex. Ștefănescu pe Marele Anonim, necunoscut ca și eroul, e batjocorit? În vremile închise cenușii, anii erau, pentru generația mea, buni în funcție de cărțile citite. Carpe diem? Ba carte diem. Chiar și la vârsta mea, sunt pentru slow-reading, ca și cum aș mai avea timp să le citesc pe toate. Și dacă mai rămân pe-aici, pe-aproape, o să scriu un roman intitulat O femeie care citește și așteaptă. Titlu bun. De scris (și de citit) cu răbdare.

„Observație pe pielea mea: nimic nu-i enervează mai mult pe călătorii CFR decât lectura"

- Lectura ca terapeutică ... Întotdeauna am considerat cartea un panaceu universal. M-a scos din toate stările proaste, acolo am găsit răspunsuri chiar la întrebări nepuse ...! Dacă îmi imaginez un coşmar, acela ar fi o lume fără cărţi, să fiu aruncat pe o insulă pustie fără o bibliotecă. Şi totuşi, am întâlnit oameni care nu au deschis nici o carte în afara celor obligatorii, în primii ani ai şcolarităţii ...

- Montesquieu declara că n-a avut nici o durere care să nu fie alinată printr-o oră de lectură. Iar lui Eminescu nu-i era străin „binomul" scris/citit: „Cu gândiri şi cu imagini/ Înnegrit-am multe pagini/ Şale cărţii, şi-ale vieţii/ Chiar din zorii tinereţii". Nu le-a înnegrit de-a surda, ca mulţi cobreslaşi care se cred cimotii cu Shakespeare,crezând că-l pot întrece de la sine, datorită „progresului", idee proletcultistă repusă pe tapet. „Când tinerii, intrând în librării, vor cere poeziile lui Eminescu (şi aceasta nu pentru a îndeplini o obligaţie şcolară), vom putea considera că în România a început din nou să se trăiască normal", spune Alex Ştefănescu. Alt grand merçi pentru utopia bună. Îi dau şi eu semn bun lui Alex. Ştefănescu, om bun ca o carte bună: un bookaholic din Iaşi a iniţiat, în 2016, un proiect cultural de minune: „Cartea de pe bancă. Citeşti, dăruieşti! Las-o pe bancă!" De pe banca din Parcul Expoziţiei, pe lângă care trec deseori, dispar şi apar cărţi, ceea ce înseamnă că încă se citeşte, că n-am ajuns în postlectură şi-n postcultură.

- Trăim într-o lume a improvizaţiei culturale, cine mai citeste are, în general, lecturi pe apucatelea, superficiale, informaţii aproximative ...! Şcoala e în derivă, programa şcolară se tot reformează scoţînd tot ce ar putea să deranjeze somnul creierului. Mai degrabă merg cărţile de tarot, alea de poker sau cele de „popa prostu" ...! La noi, dar şi aiurea să ştiţi că e la fel.

- Un coleg de redacţie de la revista „Cronica", înainte de cutremurul din '77 şi de cel al existenţei mele de critic de poezie, îmi spunea: „C-aşa-i viaţa, Magda. Nu contează să ai cărţi bune, ci să le joci bine pe alea din mână." Şi din mânecă, i-am replicat. Pe el nu l-a „restructurat" atunci activul PCR, ci alt activ, la bătrâneţe; pe mine – ard de nerăbdare s-o repet – m-au restructurat de 3 ori în 2 ani, de la Universitate şi de la Institutul „A. Philippide": „reduceri de activitate". „Noi, care scrim" (sic) e spusa unei conţe ţanţoşe şi gureşe de la un post localnic de televiziune, care opina: „Nu aduci pe nimeni la citit cu forcepsul", dar punea întrebări-forceps, dovedind un IQ în avarie: dacă tatăl Anei Blandiana, preotul, era … religios. Şi-mi amintesc de-o altă coniţă, care-l întreba pe Luca Piţu dacă papa e … catolic. Neiertător cu nevolnica intelectuală, Luca i-a răspuns: „Dar cine-i mai catolic decât papa?" Regresia culturală e-n toi şi nu numai în România. Cultura generală e tăiată de la pilonii ei, găsesc notat într-o revistă franceză. Şi pentru că e complexă, dificilă, nu lesne de înţeles, marea cultură e, după unii, complet inutilă şi inutilizabilă. O profesoară de română îşi permite să nu-i mai predea pe Eminescu, pe Slavici, pe Creangă… Scoateţi-l, coniţă, şi pe Negruzzi din programa personală. Cum am învăţat româneşte ne trebuie? La vârsta de 13 ani, Costăchel citea în elineşte, nu cunoştea nici alfabetul latin. Ei, şi? Ce nevoie au copiii să citească şi să scrie româneşte? „Franţuzeşte-te!", îndeamnă un manager ludic de la un Centru Cultural. Englezeşte-te! Româneşte-te? A, nu, limba română nu mai e *iubibilă* (sic!).

- Caragiale s-a retras, în ultimii ani ai vieţii, în Germania. De aici l-a vizitat pe Octavian Goga care vrînd să-i înveţe pe ardelenii din Ardeal că sînt români, a ajuns "chiriaş" al închisorilor ungureşti din Budapesta. Şi acolo, pe pămînt străin, Caragiale i-a vorbit poetului care îşi consuma apostolatul: « Ţi-am spus de-atîtea ori, nu te mai bate cu proştii, că te răpun… Ce crezi tu, pe urma cui am suferit eu în viaţă? Pe urma deştepţilor? Prostia, suverana prostie, e totdeauna mai tare. (…) Nimic mai greu decît să cîrmuieşti proştii. Ei au un instinct de împotrivire organică. Să vezi… ! Mai acum vreo treizeci de ani eram revizor şcolar la Piatra Neamţ. Trenuri nu găseai prin Moldova, mergeam la inspecţii călare. Stăteam în gazdă la un popă. Avea popa o iapă murgă…! Zic, să mi-o dai părinte, dimineaţa…! Popa zîmbea. Prea bucuros, domnule Iancu. Şi-am plecat. Cît m-a zolit iapa ceea, mă…! Oricum dam din căpăstru, ieşea rău… N-o puteam cîrmui nicidecum… M-am întors la vreo două ceasuri, tot apă: - Părinte, cît face iapa asta? - Face zece galbeni! - Ei, pune d-ta cinci, să pui şi eu cinci, s-o tăiem, că-n asta-i om…

- Ba să n-o tăiem, domnule Iancu, mai bine să-i învățăm năravul… Știi ce? Cînd o încaleci și ajungi la o răspîntie, dacă vrei să apuce la stînga, tu tragi de frîu la dreapta… Da' să tragi cumplit, auzi…! Să vezi c-o ia la stînga… Așa am făcut… Ei vezi, la prost trebuie meșteșug, nu glumă… Ascultă-mă! … Toată viața n-am putut să sufăr prostia… Săracu' de mine, măi băiete, cînd văd cîte un prost mă doare. Zău, am dureri fizice. Mă ia cu rece aici în creștet…". Cum ne descurcăm cu prostia din jur, tot mai triumfătoare ...?

- Bună întrebare, bun comentariu ...! În acest spirit vreau să nuanțez. L-am chestionat pe un studinte cu manieră deloc urbană, care nu se ridica, în tramvaiul de Baza 3, să ofere locul de drept unei persoane foarte în vârstă, dacă știe să citească, arătându-i anunțul. „Știu decât engleză." Răspunsul meu? „Dacă nu știi românește, sigur nu știi nici altă limbă. Sau o vorbești aiurea-n tramvai, ca ministresa Vasilescu. Sau Dăncilă? De-canonizăm, de-canonizăm. Ne străduim să de-canonizăm prima generație și a doua a canonului cultural românesc, după anul Maiorescu, 2017. Se scrie despre mentorul Junimii cu osârdie că l-ar fi ucis din nepăsare pe Eminescu; că n-ar fi fost decât un imoral, întreținând legături bolnăvicioase cu sora lui, Emilia Humpel, dar și cu fiicele sale. Alt cuvânt decât mârșăvie n-am. Probabil inspirat de Ray Bradbury, C. T. Popescu e gata să dea foc poeziei lui Nichita Stănescu, să nu rămână din ea decât două foi de buletin de populație. Ca-n 451° Fahrenheit: „Luni ardem Miller, miercuri ardem Whitman, vineri – Faulkner".

- Cred că C. T. Popescu a făcut o metaforă, lucrurile pe care vrei să le păstrezi, pentru totdeauna, numai pentru tine, le incendiezi. Ca Yukio Mishima, cu „Templul de aur" ...!

- Să zicem ...! Ne cultivăm răzbit complexele privind literatura română. Și cum pare a nu fi vreme de re-citit, vă aduc aminte ce i-a spus poetul național (nu mă feresc de sintagma asta mult blamată) lui Vasile Pogor, care considera (de altfel, mult mai bine intenționat decât revizioniștii noștri) că n-avem istorie, arhitectură, literatură, ca-n Apus: „Ceea ce numești d-ta barbarie eu numesc așezarea și cumințenia unui popor ce se ferește de amestecul străinului." Clar de Eminescu! În alte cuvinte, n-ar trebui să ne lăsăm atrași de mirajul unui paradis multicultural ca niște musculițe bețive. Numai că „eminescianita" e boală de eradicat și se transmite prin praful bibliotecilor, așadar să le golim de cititori îndărătnici. Generației așteptate (opusă celei apuse, expirate) nu-i spun mare lucru Eminescu și zbaterile lui incorect politice („Tot românul plânsu-mi-s-a"), cu anafore peste anafore („Jelui-m-aș și n-am cui / Jelui-m-aș codrului…") Romantismul e facil, noi ne zbatem futil, ca să parafrazez titlul tabletelor-pamflet scrise de Dumitru Augustin Doman, Zbateri facile, strădanii futile, Ed. Bibliotheca, 2017. Numai că descurajarea cititului lovește direct în etnie: ne dorim o țară de needucați, de agramați, pe care-i trage ața la ce nu se pricep, educație și cultură, ca pe semi-analfabetul Ioșka Chișinevschi, dogmaticul, declanșând tenebrosul război cu literatura antebelică. Tinerii inculți sunt mai ușor de manipulat. Reclama pentru postul MTV suna așa: „Nu mai citi. Alege MTV."

- Dialogul „din eter" a devenit redundant, parazitar adesea, o trăncăneală ... S-a umplut spațiul virtual de vedete, de regine, regi, e „o țopăială", vorba președintelui nostru, pe acest segment al imaginii publice, care dă surogate de modele. Demitizăm, demitizăm, dar pînă unde?

- Varii canale pun semnul egal între a vorbi, a comunica și a trăncăni. Vădetele nu sunt ființele culturalizatoare, ci regina sprâncenelor ori regina posterioarelor în balans. Bucătarii sunt și ei în top, deși nu la emisiuni culturale le e locul, ci la cratiță. Canalele gem de chefi peste chefi, mulți tandaleri sadea care – sper că n-am auzit bine! – ne învață să folosim bein Marie (sic!). Pe sticla primă (TVR1), poetul Mircea Dinescu e restaurator ca Gherea; locanta și-a numit-o Lacrimi și sfinți, unde se poate consuma Lacrima Christi și Tocăniță Maiorescu, pesemne. L'important c'est la rose? Ba important e … leușteanul, important e usturoiul, important e ghimbirul. Cultură? Ba concursuri de tăiat ceapa. Scriitorii, ce să facă și sărmanii de ei, neavuți cum sunt? Doar Iohannis poate fi freelancer writer și se procopsește din scris, dacă a câștigat 83000 de roni dintr-o singură carte. E singurul scriitor care face profit. Răspică el chinuit vreo 300 de cuvinte, dar ce succes va fi romanul fluviu unde o săși povestească vacanțele! O să concureze cu Don Quijote (cel mai vândut roman). Iar cea mai vândută autoare, la Gaudeamus 2016, a fost Clotilde Armand,

clinchenind din cerceii lungi ca momelile pentru ştiucă. Mai e şi altă cale spre vreo bucăţică de geam TV, decât cratiţa? Da. Poţi intra în categoria „poetelor de reproducere", aşa cum le spune LIS, şi-ţi schimbi generaţia cu una viabilă şi valabilă. O poetă la vreo 80 de ani vrea să concureze cu Simona Trişcă şi alte sex-simboale dacă-şi taie poalele (poezia poartă fusta din ce în ce mai scurtă; mai scurtă şi decât a poeziei scurte) şi-şi saltă picioarele în foarfece, pariind pe scatologie ca miză a secolului XXI. Nu mai dau nici un exemplu de literatură scato premiată, ca autoarele să nu-şi (mai) inspire cititorii. Cât despre actanţi, ca să le zic aşa, ei n-o mai întreabă pe Minodora lor, ca Mihai Ursachi, dacă mai are la jartieră cei 20 de bani, ci „Mai porţi aceeaşi tanga, aţa doar?".

- E un spectacol, cel al prostiei, la care „murim de râs". Prostia este sursa cea mai sănătoasă de râs ... sănătos. Ar trebui să ne pese spre ce se îndreaptă lumea de azi? Credeţi că putem opri mersul lumii de azi spre „galeria cu maimuţe", vorba poetului? Vorba polonezului Jiri Lec, „ne-am întoarce în peşteri, dar suntem deja prea mulţi, nu mai încăpem". Într-un tren din Franţa, cu ceva vreme în urmă, mai bine de jumătate dintre călători citeau cărţi. La noi, în tren vezi numai cititori în telefon ...! Parcă eşti într-un salon cu bolnavi ... fixişti! Se uită ca posedaţii (nu am alt termen!) în ecranul telefonului şi se amăgesc că ... comunică. Vai de mintea lor! Nu cunosc termenul medical, dar sigur este unul.

- Observaţie pe pielea mea: nimic nu-i enervează mai mult pe călătorii CFR decât lectura. Nu demult, o duducă sclipicioasă, de la geanta cu sclipici la ochelarii cu sclipici, de la pleoapele cu sclipici la pantalonii cu sclipici etc., m-a luat la rost că ocup spaţiul vital de pe masă cu cartea mea. Unde să-şi mai pună capul ostenit? Ai carte, n-ai parte de lingou ca doamna Birchall, cu negrele-i plete despletite, cu fruntea plină de „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război", scrisă de … Rebreanu. Nici că i-a păsat de hohotele de râs care i-au întâmpinat postarea. „Socrate a scris", zice o moderatoare care... l-a citit; o manageră de editură mare îl confundă pe Modiano cu Modigliani; o reporteră cultivată ne prezintă o clădire de patrimoniu a lui Luigi... Caţaviran, adică Luigi Casavillan. „Iluminaţii publici" (pentru că marile cărţi sunt „corpuri de iluminat") nu prea mai încap în grilele televiziunilor, ba chiar, de luştri răi încoace, asistăm la de-sacralizarea scrisului. A contribuit din plin la asta legea prin care scapi de puşcărie dacă scrii o carte-două, în scurt. Eu aş fi propus ca puşcăriaşilor să li se scadă din condamnare dacă citesc, nu dacă scriu.Oare criticii literari ar fi de acord ca anularea sau continuarea sentinţei să fie date de cititori ?

- Dar despre „scriitorii" din închisori, ce părere aveţi? Cât de jos a ajuns ideea de autor de carte în România, dacă orice analfabet, nu dau nume!, este în stare să aibă „în cont" câteva cărţi? Câte cadavre de aşa zişi scriitori trebuie să poarte în spate scriitorii adevăraţi ai naţiei, ai limbii române? Ce minte bolnavă a fost în stare să inventeze aşa scăpare pentru toţi escrocii neamului?

- S-au redus pedepsele pentru „scriitorii din închisori", ca şi cum ar fi fost printre ei vreun Ion Caraion ori vreun Petre Pandrea. Vor ajunge, cumva, şi nobelizabili aceşti „scriitori"? „Nobelabilitate" e termenul lui Ion Simuţ. I-aş adăuga o cratimă: Nobel-abilitate. Şi dacă vom cădea de acord că scrisul e închisoare (asceză chiar), atunci Becali şi futbolierul lu' Pelinel pot intra şi-n USR, aşa cum Genică Boerică şi Ogică pot lua locul adevăraţilor arnoteni, boieri ai minţii. Multora le-a intrat în cap că scrisul profesionist e la îndemâna fitecui deţinător de pix. Cine ţine o tigaie în mână e chef, cine ţine un stilou în mână e scriitor. De la bucătărie la bookătărie e un pas. Doamna Harra e book-maker, doamna Ana Maria Prodan, „impresara sexi", promite „poveştiri adevărate" despre sportul cu balonul. Ţânţăreanu ne mărturiseşte că citeşte mult pe closet, dar poate să şi scrie acolo la o adică. „O să scriu o carte" e leit-motiv, ieşit din multe guri. Din păcate, promisiune realizată. Alex. Ştefănescu s-a pus pe citit cărţi bănuit proaste, „mai mult de o mie" (despre 250 a şi scris, v. Cum te poţi rata ca scriitor, Ed. Humanitas, 2000), doar-doar o opri impostura. Iluzie. Veleitarilor nu le trece prin cap că a scrie nu e îndeletnicire democratică. Iar cu orgoliul lor nu te poţi pune. Înainte de-a se sinucide, Nero a strigat: „Ce artist piere prin mine! Qualis artifex pereo!"

- Proştii, ticăloşii, mediocrii, devenind majoritari şi puternici prin număr, la nivelul turmei, luptă împotriva a tot ce le stă în cale. Iar valoarea este cel mai important ... inamic, o ţintă de atacat. Povestea nu e

nouă în istorie, la noi sau aiurea...

- Aici e de vorbit despre revanșa lui Borges: în 1973, a fost dat afară din postul de la Direcția Bibliotecii Naționale din Buenos Aires, după 18 ani; din cauza revenirii lui Peron ca șef de stat (i s-a oferit atunci un post de inspector al creșterii păsărilor!). Borges hotărâse să distrugă tot ce scrisese înainte de debutul său editorial, din 1923. Nu s-a întâmplat asta. De ce? Pentru că donase bibliotecii pe care a condus-o sute de cărți din biblioteca personală. Inventariate (ce coincidență!) 18 ani mai târziu, i s-au găsit versurile pe marginea unor volume: 99 de poezii ale tânărului Borges. Au apărut într-o antologie din Argentina. A doua notă se referă la Marguerite Yourcenar. În 1939, uită un cufăr la Hotel Meurice din Lausanne și primește bagajul pierdut după 10 ani, în ianuarie 1949. În el, erau textele din care va ieși cea mai bună carte a ei, Memoriile lui Hadrian. Cartea ia premiul Fémina, în 1952.

- Da, e un exemplu că există o dreptate ... postumă. Dar postumitatea e departe, nedreptatea e mult prea aproape. Am trăit-o pe propria piele...! Într-un articol din 2010, publicat în numărul 45 al României literare, intitulat „Imposibila solidaritate", spuneam la un moment dat: „Clasa politică de azi pare să fi pus pe fugă inteligența din țara asta, să n-o incomodeze, să rămînă singură să guverneze peste o populație derutată, prostită, umilită, conformistă. Iar intelectualitatea română parcă așteaptă să revină în actualitate momentele 1950 – 1960, cînd îți bătea în ușă securistul să te înhațe și să te trimită la Canal. Acest fatalism acceptat cu seninătate, mioritic, ține, oare, de lașitatea istorică a poporului nostru? Mai putem vorbi, așadar, în istoria de azi, de un popor român? Sau am ajuns doar o populație care trăiește la cote periculoase sub demnitate, la voia întîmplării, gata oricînd să-i repropulseze în frunte pe aceiași călăi care îi stau în cîrcă de ani și ani. Nu există solidaritate de breaslă, nici scriitoricească, nici în alt domeniu… Dacă un semen pățește ceva, e umilit sau batjocorit de autorități, pentru că are opinii, pentru că e vertical, ceilalți din preajmă nu au reacții ci își dau coate și își spun cu glas șoptit: Ei, nu s-a descurcat!. Trăim în țara în care nu talentele și harul au căutare, ci doar descurcăreții, șmecherii, tupeiștii, fanfaronii, gugumanii, guguștiucii, activiștii reșapați etc." Lucrurile sunt, evident, de nuanțat. Doamna Magda U., recent eu însumi am fost „epurat" din funcția unde îmi făceam treaba, de director al Bibliotecii, de niște improvizații politico-administrative locale, ajutate de semnăturile și implicarea a trei așa-zișii confrați, care și-au răzbunat astfel neputințele creatoare, frustrările, mediocritatea. Am scris o carte pe subiectul ăsta, o voi publica vreodată, nu mai detaliez acum.

- E un subiect de nuanțat, de exemplificat. Despre trădare și lașitate în cultura română? Sau despre destinul cozilor de topor în cultura noastră? Mă frig degetele să trec la scris pe acest subiect, e prea amplă scena cu asemenea specimene.

(* ***Din volumul de dialoguri „Supraviețuiri în Post Moralia",*** **Editura Eikon**, București, 2018)

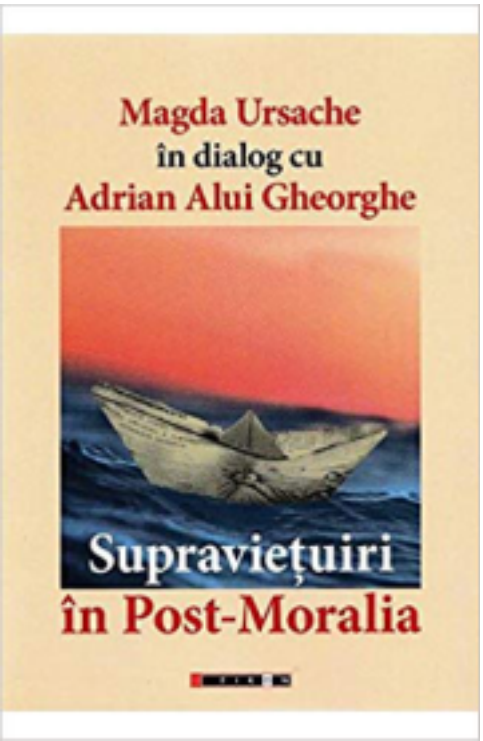

THEODOR DAMIAN

Călătoria în provizoriu

Călătoria în provizoriu
este condiția existenței tale
nu știi dacă scapi sau nu
de aleatoriu
înaintezi în provizoriu
ca atunci când te îndrepți
spre marea reînnoire
când începutul prefigurează
sfârşitul
când mergi tremurând
pe drumul spre nemărginire
Uneori te identifici
cu masca ce-o porți
cine eşti de fapt
unde, cum şi de ce
întrebările sunt necesarul
memento
dar cum ştii
dacă este sau nu
nevoie
să te laşi reeducat
în aggiornamento
când eşti străin în propria ta piele
mergi orb
din clipă în clipă
şi din eon în eon
până când te trezeşti luminat
în ziua a opta
Kirie eleison
Dar ca să ajungi acolo
treci prin exegeza de sine
te citeşti pe tine însuți
ca şi cum altul o face
numai aşa devii mai alert
înțelegi că nu te poți juca
cu porunca lui Dumnezeu
nu ai voie.
Să nu iei numele
Domnului Dumnezeului tău
în deşert!
Te uiți în tine
ca-ntr-un caleidoscop
te vezi în cristalele mici
multiplicat
ca după clonare
ca privirea mirată a copilului
pe care l-ai lovit
şi nu ştie de ce
şi nici cum să spună
că-l doare
privirea lui generând
noi constelații de sensuri
ca atunci când ştergi
oglinda interioară
ca să te vezi mai bine
şi să te placi
în drumul tău
spre noi universuri
Scrii
textul tău prinde viață
sub vârful peniței
limbaj nou
ca al lui Adam
când a început să dea nume
la lucruri
de fapt să intre
în taina ființei
Mergi pe drum
fără să ştii dinainte
unde te duci
înspre cine
nu tu duci drumul
el te duce pe tine

Mergi și cânți
aștepți de la Dumnezeu
instrucțiuni noi
știi că te așteaptă un viitor
insondabil
știi că mergi spre ziua cea de apoi
așa cum ești sigur
că chipul tău
poartă în sine
cuvântul lui Dumnezeu
Cânți și înaintezi
cum spune Augustin
cânți ca să-ți întărești puterile
căci marșul spre tine
e cel mai greu dintre toate
cucerirea de sine
Descartes are dreptate
când declară profetic
după cele patru faze ale metodei
în principiul al treilea
din codul său etic
Ca-ntr-o tăcere divină
așa te simți
traversând
din adânc în adânc
singura cale ce te poate salva
de căderea din tâlc
Lumina iertării te cuprinde
și te transformă
ești și nu mai ești
cel ce ai fost
abia acum înțelegi
de ce norma-i poruncă
și porunca e normă
Acum vezi cum
o noapte eternă
se naște
și nu poți s-o eviți
cum nu poți evita
marea tăcere din Sâmbăta Învierii
fulgerată de doruri fierbinți
Nu te poți înstrăina
de tine însuți
te iei pe tine cu tine
până la marginea de sus
a ființei
până acolo unde începe pustia
și treci de hotarul cunoștinței
până acolo unde înflorește
în cuvânt
veșnicia

Să iubești pe aproapele tău

Iubirea de frați
putrezește prin scorburi
ascunse
n-o mai caută nimeni
altele sunt grijile
zilei de mâine
fiecare cu propria sa pâine
sau dacă poți
o iei și pe cea a săracului
că el tot știe să rabde
bine că nu te arde pe tine
ceea ce pe el până-n rădăcine
îl arde
Ca-n inversarea zicalei
cu capra vecinului
ideea să moară
și capra vecinului
nu mai e profitabilă
deși ea a pus
câtuși de puțin
prin veacuri
lăcomiei o stavilă
Acum se zice
că mai bine să moară vecinul
ca să-i poți tu lua capra
Sigur asta nu te va mulțumi
până nu-i vei lua și femeia
și vatra
Ești mereu la vânătoare
ca stelele cu botul rotund
mirosind prin Nemțișor
boișteni
apoi strecurându-se
printre atomii big-bang-ului
dintr-o dată deveniți
mari și vicleni
Într-o zi însă

te trezeşti urmărit
şi alergi printre stele
printre case
printre păduri şi poieni
să scapi de omul negru
Sprijinit într-o poiană-n
baston
ca ziua a opta a facerii lumi
într-un singur eon
sprijinit în baston
ca un cioban fără oi
urmărindu-te cu privirea
fixă
ce te poate aduce-napoi
Tu fugi într-una
nu întorci capul
de frică să nu te prefaci
în stană de piatră
sau să nu te prindă vecinul
căruia i-ai luat
şi femeie şi vatră
Simţi că a venit judecata
cauţi o scorbură
un big-bag
un atom
să scapi de privirea din urmă
şi de glasul ce tună
şi-ţi sfărâmă creierii
şi te arde
până la rădăcine
Să iubeşti pe aproapele tău
ca însuţi pe tine

Un alt pustiu

Şi oul este un eon
e o peşteră în adâncul lui
care serveşte drept bastion
e peştera-cer
de unde se porneşte
călătoria spre Domnul
din slavă în slavă
şi din mister în mister
Am plecat din casa
tatălui meu
ca o aşchie ce sare
departe de trunchi
împotriva poruncii
ca atunci când Irod
a trimis soldaţii
să extermine pruncii
ca o aşchie ce sare
departe de trunchi
în jos
tot mai mult
mereu
credeam că merg înainte
dar mergeam înapoi
tot mai greu
Vai mie mi-am spus
când era
prea târziu
când m-am trezit deodată
singur
şi în pustiu
dar nu acela
al Mariei Egipteanca
ci în altul
un deşert de pripas
ca cel al lui Beaudelaire
unde în fiecare zi
cobori spre infern
cu un pas
iar deasupra
nu mai este înaltul
nu mai este tărie
cad ca beat
nu mai ştiu ce a fost
şi ce va să mai fie
Casa tatălui meu
e dintr-un alt vis
nu acela în care cazi
ci acela
din care
încă nu te-ai desprins

Vai mie

Umblăm prin pustie
cu voie şi fără de voie

aşa cum e şi păcatul
pe care-l faci uneori
de nevoie
Umblăm cu voie
pentru că aşa cum am vrut
să călcăm rânduiala
cea veşnică
tot aşa am plecat
în pustie
cu gândul de a o cuceri
şi prin ea pe Împărăţie
vai nouă
vai mie
Umblăm fără de voie
pentru că totuşi
n-am ştiut
ce făceam
când am făcut
Aşa că a venit pustia
peste noi
credeam că mergem înainte
dar mergeam înapoi
ca atunci când cazi
din abis în abis
şi crezi că o nouă perspectivă
ţi s-a deschis
Va veni o zi
una ca oricare alta
o zi
dar va fi cu totul altfel
alt soare
alt aer
alt cer
oamenii nu vor mai şti
de ce se trăieşte
de ce se moare
Fiecare va primi
cincizeci de dolari
ca să ia o hotărâre
fie că stă
fie că nu în picioare
ca atunci când treci
cu barca altuia
dintr-o stea în alta
sperând că pe drum
nu te-nneci
Alege
la dreapta sau stânga
sau invers
nu contează
orice spui şi orice faci
intră într-unul
şi acelaşi vers
Va veni o zi
când stelele ne vor părăsi
când râsul lor
cu sunet de roţi
dinţate
de diverse mărimi
şi împerecheri
va deveni
şansa noastră pentru
limba română
în această limbă
se face cernerea
cine este contra
şi cine pentru
ceea ce din limba noastră
trebuie să rămână

Te uiţi

Te uiţi la icoană
contempli
ca atunci când te rogi
ca timpul cu veşnicie
să-l umpli
nu ştii
dacă tu te uiţi la ea
sau ea se uită la tine
dacă tu mergi
sau ea vine
dar ţi se spune
să te scufunzi în cuvânt
singurul loc unde poţi asculta
glasul subţire de vânt
Pentru orice lucru
pot să te iert
dar să nu iei numele
Domnului Dumnezeului tău
în deşert

ANDREI ZANCA

TRANSPUNEREA, O INTERPRETARE

Semnalăm apariția unei antologii a poetului ***Mircea Petean*** printr-un fericit tandem dintre editurile Limes și Dyonysos-Verlag a poetului C.W.Schenk din RFG. O antologie bilingvă, româno-germană în traducerea lui ***Herberth Werner Mühlroth***[1] Antologia poartă titlul ***Amintirea luminii – Die Erinnerung an das Licht***, ed. Limes Cluj și Dyonysos-Verlag, Boppart am Rhein, RFG.

Despre Petean am mai scris atât aici, la revista Alternanțe, cât și în alte reviste din Țară. Spuneam printre altele acolo, că există o tehnică subtilă a „camuflării" în poemele lui Mircea Petean. Prin ea reliefarea ascunsă își sporește în mod paradoxal conturul. Poetul resimțind necesitatea, nu atât a unei explicații ori a unei justificări a demersului său antologic, cât mai ales faptul de a propune celor avizați o modalitate dintr-o altă perspectivă a lecturii. Ea este proprie și textelor sale cu „tentă socială".

Ironia care predomină ca tehnică poetică este însă o *ironie a feed-back-ului*. Ea nu are virulențe vindicative, caustice, nu ascunde o „acreală", nici nu-și are rădăcinile în tot soiul de complexe netămăduite, ci este una a reașezării lucrurilor între malurile dintotdeauna ale *dreptei-socotințe*, vorba lui Steinhardt. Și tot cu o vorbă a prietenului acestuia, Noica, se poate spune că „isprava" poetică a lui Petean (dacă printr-un miracol s-ar putea aspira ironia din ea), este o încercare reluată a unei *(re)echilibrări a lumii și a valorilor ei perene* uitate. Ea vizează miezul ei dintotdeauna și este tocmai prin revenirea la structurile ei de armonie, extrem de modernă.

Dezamorsarea virulenței ironice și instituirea ei ca feed-back tămăduitor se face prin utilizarea la scară largă, și cu efectele sporite de această încercare de Trezie, a unui soi de colocvialitate striată de un umor stenic, de sorginte tipic transilvană.

Orice urmă de maliție se mistuie astfel de parcă poetul ar fi utilizat în mod „precoce" acea artă, cu care-și încheie Argumentul introductiv, și anume, „arta de-a fi bunic". Tonul „blând" al motivului subteran poetic alternează cu cel hâtru în cea mai bună tradiție ardelenească.

Acest lucru este posibil doar dacă el emană dintr-o mare iubire, și dacă, în același timp, poetul nu se victimizează, lucru rar, însă funciar lui Petean. Este rezultatul faptului că poetul nu se identifică cu „durerea", o observă. Este cel care observă, cel din spatele durerii (fiindcă doar astfel o poate scoate din genunile inconștientului printr-un act asumat de ridicare a lui în focarul conștientizării).

Grație acestui lucru el nu sporește în melodramatic durerea, nici nu o combate (sporindu-i acesteia forța devastatoare), ci o acceptă, și-o asumă printr-un soi de observare și într-o stare total receptivă a conștientizării ei. Numai că acest lucru ne se poate împărtăși textual decât prin intermediul ironiei benefice, al ironiei ca feed-back.

Parafrazându-l pe Einstein, care spunea undeva că o problemă nu poate fi eradicată, soluționată dinspre nivelul la care a fost generată, putem spune în analogie, că în fața „efluviilor realului" singura posibilitate de a demasca tarele pe care tot noi le-am „altoit" acestui real în rătăcirea noastră, este cea de-a ne situa la un alt nivel al relevării și interpretării lor și-a face mai apoi comunicabil acest lucru grație unei anumite tehnici a feed-back-ului.

În mod paradoxal, acesta este şi actul maximei responsabilităţi, potrivit şi principului acestui feed-back, cel al *ră-spun-derii.* Nimic încrâncenat, nimic didactic (deşi Petean îl vizează în mod camuflat deseori), nimic forţat; totul se înfiripă graţie unui farmec al colocvialului cu o simplitate a „narării" poetice, culminând ades într-un vers final, care îndeamnă la recurenţă, la reconsiderarea celor citite prin re-lecturare (ca un pandant al feed-backului şi ca tehnica poetică de data asta).

Lui Petean îi reuşeşte o dublă performanţă: acea de *observator* al realului, precum cea de *martor* lăuntric (prin care eu-l este devansat). Dinspre această rară *detaşare*, se derulează spectaculos şi incitant textele sale. Relativizarea multiplelor aspecte ale realului îi asigură poetului o superbă neatârnare: el nu mai este nici victima, nici ostatecul efluviilor lui.

„Descărnând" realul de iluzii, Petean insinuează poematic, în mod adiacent şi paradoxal, şi o anume „suculenţă", o fertilitate textuală, care-i prefigurează deplin inconfundabilitatea.

Poemele din antologie, acoperă un mare interval temporal, care poartă atributele şi valenţele unei lumi confuze, haotice, tulburi. Din această cauză şi modul de raportare la real este extrem de variat, adoptând rând pe rând stiluri extrem de diferite. Ele pornesc însă mereu dinspre acelaşi miez, dinspre aceeaşi centrare afectivă a poetului: cea a valorilor perene într-o lume *ruptă de pământ*, înstrăinată de tot ce i-a impregnat de-a lungul secolelor ereditatea colectivă.

Ancorat puternic în „domeniul" său pe care îl administrează cu ajutorul unui simţ unic al observaţiei, ba chiar (spre a folosi un termen mai neaoş, mai adecvat, însă şi spre a fi în ton cu tehnica utilizată în poemele lui), cu o mare „băgare de seamă", Petean întâmpină asaltul realului lăsându-se pătruns de el sub variatele sale înfăţişări. De aici şi feluritele meandre ale ironiei, care clamează mereu o posibilă tămăduire, o posibilă re-*echilibrare a lumii şi oamenilor.*

Acestă ironie se află însă mereu într-o lizieră, care-şi înscrie linia ei sinuoasă (cale), prin grotesc, tragic şi absurd, cu dese răsfrângeri de fin umor, fără de a pătrunde însă în perimetrul acestora, fără a comite o „efracţie". Tocmai acest lucru îi conferă poetului necesara autonomie şi-o cuvenita, benefică distanţare.

Cel care transpune de data asta, într-o selecţie bine selectată şi regizată de el însuşi, unele din poemele lui Petean este, cum am menţionat deja, ***Herberth Werner Mühlroth***, căruia îi reuşeşte performanţa de a transpune în aria semantică germană, disciplinată, riguroasă, o colocvialitate de sorginte românească, fără a minimaliza în acelaşi timp reverberaţiile de metaforizare, de poetizare, într-un *Klartext* tipic german. Astfel , deşi în transpunere se restrânge într-o anume măsură diafanul poetic, tipic românesc, aura de poetizare şi de stilizare tipic româneşti, ea nu trădează textul originar, fiind o *interpretare* a lui din lăuntrul şi prin apelul la aria semantică adecvată a limbii germane.

Dincolo de numeroasele şi expertele teorii ale artei transpunerii (termen, pe care îl prefer celui de traducere), se iveşte mereu întrebarea tulburătoare, cum ar fi evoluat, ce ar fi fost literaturile lumii fără de travaliul „re-creator" al transpunerilor, atât de afiliat in extenso şi în acest context, de creaţiile anonime ale artiştilor din evul mediu? În fond chestiunea atât de ramificată a transpunerii poate fi pusă în analogie cu celebra spusă: „dacă mă întrebi, nu ştiu; daca nu mă întrebi, ştiu".

Important era contextul temporal, istoric şi politic, literatura, arta, însă mai ales raportarea lor mereu la aria semantică a uni limbi materne, ce-şi „conţinea", mai ales în *tezaurul lexicului, propria istorie*. Limba vorbită ca *rezervor al unei întregi evoluţii politico-istorice* – în faţa unor vitregii ale vremii ce nu ofereau liniştea şi răgazul necesar înfiripării unei culturi fundamentate şi diacronice, ea realizându-se mai ales în salturi – şi tocmai prin aceasta fiind poate cea mai adecvată prin diversitate şi bogăţie lexicală unor transpuneri cât mai nuanţate, cât mai fidele.

Înaintea travaliului propriu-zis, liniştea unei lecturi aprofundate, însoţite pe cât posibil de discutarea cărţii cu un aproape, contaminat de aceeaşi lectură;

apoi un răgaz, absolut necesar, în care să te concentrezi asupra unor activități cu totul diferite. Un respiro de câteva zile întru decantarea lăuntrică, întru sedimentarea celor „aspirate" rapid, spre a da posibilitatea închegării în retorta lăuntrică a căii celei mai propice de *intimizare semantică cu limba maternă*.

Să lași cartea să respire, să prindă contur, *să vieze, să palpite în tine*. Empatia se prefigura cu răbdare și cu aceeași consecvență a focalizării neîntrerupte asupra obiectului transpunerii. Apoi, travaliul în sine, cu hârtia și creionul (nicicum la mașină ori direct la calculator). Cufundarea în această muncă, care-ți solicită la maximum întregul arsenal emoțional și cognitiv, purta semnele adevăratei febre a „creației" , a beatitudinii și bucuriei lucrului în sine, departe de orice alte considerente externe. Trăire și răsplată (ca fiind și cele mai autentice), în clipă.

Transpunerile sunt și trebuie să fie neapărat … reversibile prin reverberarea continuă a viului, o simbioză deplină în care viul să se mistuie într-un viu pe potrivă. Ceea ce pare a se pierde, e „prezent" la o transpunere genuină, ca „ecou" completativ, ca hiat sugerant, precum în picturile japoneze ori chineze.

Ele se uzează tocmai fiindcă cu toții suntem în devenire, însuși textul originar este în continuă „schimbare" și devenire (obiect observat și observator fiind unul și același lucru). Capcana principală a unui traducător cu har este după mine *nerăbdarea*, cauzată mai ales de motive teleologice; calitatea de bază - *răgazul rotunjirii în retorta lăuntrică*.

Limba română este categoric una din cele mai „găzduitoare" limbi în actul transpunerii prin infinitatea nuanțărilor. Un traducător genuin este selectiv; el tranpune doar pe acei autori, pe care-i asumă în deplinătatea inimii structurate de smerenia minții (diferență benjaminiană).

Ecranizarea unei opere este imens influențată de programatica, ideologia și pragmatismul în care e „prins" regizorul; unele filme rusești sunt pe potriva originalului, ba îl și „împlinesc", îl rotunjesc în mod fericit și asta datorită faptul că actorii sunt mereu „sfâșiați pe dinăuntru", sunt lăuntric incapabili de fals, de trucuri, ei nu vin dinafară înspre operă ci din adânc.

Problema scrierii într-o altă limbă a aceleiași opere de către același autor ar ține printre altele și (mai ales), de *impregnarea matriarhală ori patriarhală* a două culturi diferite, de polaritatea esențială Orient-Occident, i.e., de gradul de pondere acordată rațiunii și intuiției, însă concomitent și de conflictualizarea lor conștientă, ca posibil numitor comun.

În fond este vorba de faptul esențial că nu există un Altul. (analog, a-ți iubi aproapele nu ca pe tine însuți, ci drept tine însuți). Astfel, în orice transpunere cotată drept bună, trebuie să există *o rezonanță intimă* operă-traducător (să fie deci pe aceeași undă).

Un experiment interesant și care ar putea răspunde destul de efectiv și transparent tuturor acestor întrebări febrile, precum și a altora ivite pe parcusul travaliului efectiv, ar fi următorul: după ce un autor ar fi transpus, ar trebui să experimentăm printr-un alt traducător (fără ca el fie pus în temă cu experimentul), o re-transpunere în limba din care s-a tradus originalul; cam absurd, însă deosebit de interesant, nu-i așa?)

Dincolo de teorii, dincolo de dogme, dincolo de orice fel de indicații și învățături (fiindcă în fond nimeni nu ne poate niciodată învăța nimic; el poate fi în cel mai bun caz un îndrumător, un motivator la învățare, o Călăuză, un Însoțitor sensibil, un Trezitor, ca cel în cauză să se pună el însuși cu aceeași intensitate pe Cale), rămâne mai ales, patima timpurie a lecturii, dăruirea, răbdarea firească și de ce nu, o Iubire pe măsură, ca singura în stare a mistui „ca de la sine" toate motivele externe (sufletul unui bucătar se mistuie în actul preparării, în iubirea și dăruirea cu care se pregătesc bucatele: o ucenicie continuă.). Mă refer însă și la capacitatea îndelung exercitată a *ascultării lăuntrice*, a auscultării unei voci despre care încă nimeni nu a reușit să spună „cui" îi aparține (evocată magistral și deseori de Rilke însuși), de capacitatea plierii cu o anume sensibilitate la *rezonanțele integrale ale cărții*, ca însoțire permanentă în travaliul pe fragmente.

DAN DĂNILĂ

PRIMĂVARĂ

Depărtare ocolită de același fluid
care hrănește regretul adormitului,
steaua lui stinsă de dimineață. Cer
asfaltat cu flori arse, cu trecători
între galaxii stinse demult. Ochii
lăcomiei vor ocoli din nou moartea
iar dragostea va redeschide o cale.

Lanțuri frânte de munți, ce surdă
nepăsare șerpuind potecile albe,
goluri de ceață, atâtea file nescrise.
Începe iar moartea morții, călătoria
dragonului nevăzut de oamenii palizi.
Luna și bufnița, bătrânețea argintului,
mersul aplecat printre cuvinte, noaptea.

Visul meu uitat, legat de pleoape,
torsul femeii ca o iarbă crescută
peste o inimă caldă, de pământ.

VERSURI ALBE

Ce repede încărunțește versul
când nu îl mai încape mărginirea,
o haină veche putrezind în lada
bunicilor pierdute prin ospicii,
dantela unei rochii de mireasă,
visul curmat de propria uitare.

Ce toamnă ni se pregătește oare
sub carnea unui înger, nevibrată,
adusă dinspre sufletul abulic
mai tulburat ca apele de stâncă?
Nu mai există rime pentru anii
îngânduraţi, din secole absente,
o carte cu atâtea pagini rupte.

Dar peste nepăsarea cea adâncă
ce limbă pătimașă după iambii
și mierea nouă, aură prelinsă
din razele neizbucnitei stele...

FEBRUARIE

Cuvintele iau din albul fără litere
pauzele necesare, golul vocalelor
și renunțarea din finalul fiecărui vers,
de parcă își așteaptă și ele moartea
cu înțelepciunea tăcerii, de parcă
bănuiala unui puls le va destrăma.
Copacii negri fixează cerul de fum
dând echilibru lumii care începe.

Cu aceleași amintiri despre iarnă
sau formele ei revolute, atavice,
cu umilință, copilărească uimire
și o răceală de animal hibernal
să evadăm și noi din propriul sânge,
să ieșim din vechea lume a nuanțelor.
Monocromia, ca unică iubire –
începe abstract, ca un cristal înfipt
în inima anotimpului,
în tot ceea ce se va sfârși vreodată
părăsind o pânză abia începută.

ORBIRE

Orbim treptat, cu mult mai lent
decât ar crește iarba pe o piramidă,
decât se subțiază treptele uitării,
ne tot pregătim de moartea culorilor
precum în fiecare noapte gioconda
cunoaște iar și iar drama stingerii

și neantul marelui muzeu blindat.

Doar un singur foton fără moarte
ar fi de ajuns să îi reaprindă ochii,
să scoată din beznă orice privitor.
E greu să păstrezi o ultimă imagine.
Cum să mai poți renunța la magia lor,
acvarii cu flori înotând, tarabe copleșite
de fructele toamnei, grădini suspendate
în unicul vis? Ce crudă pedeapsă
să nu poți mângâia niciodată un fluture,
un curcubeu, o roză, un iris înlăcrimat.

De neatins aurorele și tot ce este
mai prețios sub stele. Soarele, da,
el are toate culorile, dar retina refuză
jocul crud, pleoapa e scut și renunță.
Întunericul, memoria fiecărui muzeu.

RUGINĂ

Ca o boală a timpului care se colorează
și tremură ușor când vede lumina – iris
ars de nemărginirea care limitează,
amprentă nevăzută peste toată uimirea.
Visul mai greu ca o piatră pe piept
se respiră singur, se topește în sine,
clipește și devine viața altcuiva.

În propriul meu anotimp mă trezesc
ca să resimt arderea lentă a inimii,
ca să aștept mereu cocorii. Poezie
care își mișcă aripile, foșnet și țipăt
deasupra tuturor peisajelor inventate.

Chipul meu aplecat spre unicul contur
al femeii care mă părăsește mereu,
cu fiecare respirație. Dorință subțire,
firul tău încurcat în pletele serilor,
mătase zburătoare ca o veche nelinişte,
simt gustul de metal al însingurării.
Scriu cu propria umbră, rugină
presărată pe drumul scurt al cuvintelor.

DRAGOȘ NICULESCU

Din străfunduri ieșind

Din străfunduri ieșind acele cumplite lovituri
de cuțit, îmbrăcate în vata otrăvită a somnului,
dintr-o călărire cu ochii limpezi –
drojdia nechemată a zorilor,
lumina descusută în moalele ei bolnav,
fără nume, fără limbă, fără justificare.

Fiind oameni, ei nu pot avea liniște,
mișcarea plină de zgomot le este natura,
sinuciderea în masă le este blestemul obligatoriu.
Doar tu, Doamne, ştii cum respiră piatra,
doar tu, Doamne, te poți juca cu niște aripi
de care nu ai nevoie.

Praful și pulberea amestecate într-o zi
cu apa de rîu mirositoare și izbăvitoare,
odată, demult, într-o vară însemnată de-a pururi
cu fierul roșu, într-o străfulgerare
în care albeața din jur o credeam, ca un copil,
pămîntească.

De-acum ne ispășim bătrînețea –
acest simț înnăscut al responsabilității,
numit retragerea cu nevăzute torțe.
Oho, dar priviți prin ziduri:
un alchimist încă mai lucrează pe ascuns
în hambare și poduri, în beciuri roșii, mucegăite,
piatra filozofală e din ce în ce mai aproape de noi,
cu fiecare zi, cu fiecare ceas, cu fiecare moarte.

HORIA DULVAC

O CĂLĂTORIE LA BUCUREȘTI

Duminica mi-am pregătit autoturismul şi am plecat cu fiul meu la facultate (în Bucureşti).

Sticla de palincă i-am dat-o administratorului din cămin. Oraşul avea obrazul verde, cirotic.

Fiul meu se sprijinise de rucsacul plin cu bagaje şi vinovății. Ce aşteptam de la el?

I-am spus că principala lui treabă e să termine facultatea şi apoi să facă copii.

Mă privea prin ochelari imenşi. Atâta obosealălă, pentru ce? Un chip – s-ar fi găsit ceva şi pentru el. L-aş fi ajutat mai mult dacă l-aş fi privit mai des. I se ofilise fața de atâta neprivit şi nepăsare din partea mea.

L-am îmbrățişat, luând cu mine povara aceea grea (puteam să fac hernie) şi am rulat încet pe autostradă. Maşinii mele i se încingea motorul dacă depăşeam nouăzeci de kilometri pe oră.

Am tras pe dreapta să desfund carburatorul. Urechile îmi vâjâiau - parcă mi se umflaseră cu câlți. Ca de obicei, prezentul se înfunda cu tot felul de cuvinte fără rost. Am scos de acolo lucruri nespuse, murdare de sânge, restul unui braț prost amputat. (L-am aruncat câinelui blocat în propria biografie, care mă privea pe autostrada Bucureşti-Piteşti, la kilometrul 78. Cu ocazia asta a trebuit să iau în bagajul meu, şi aşa supraponderal, privirile lui greu de soluționat.)

Asta e! Şi pe mine mă dureau varicele! Iar memoriei i se îngroşaseră venele cu furii otrăvite, trosnind de colesterol .

Rulând înapoi cu maşina mea căreia i se încingea motorul dacă depăşea nouăzeci de kilometri la oră, în timp ce Oraşul apărea în față, cu blocurile sale turn ca o moară de vânt cu iluziile sale asigurate, am înțeles.

Ba chiar am rostit deodată „Asta e" şi am pus fără să vreau o frână bruscă, iar şoferul din spatele meu m-a claxonat, înjurând. Cuvintele lui au fost smulse de pe buze, jupuite de vânt.

- Asta e, am spus, continuând să rulez ca melcul pe banda din dreapta şi înghițind ca motorul pe benzină al maşinii mele harnice, un lanț silogistic al cărui capăt dispărea pe măsură ce îl devoram.

- Numai cine nu a înțeles că am fost setați să ne înmulțim, şi cu asta s-a cam terminat *softul* nostru, poate spune că strategia camuflajului în fertil e un moft – mi-am zis în raționamentul meu febril. Apoi gândurile mele au luat-o razna:"moft-soft", mama naibii, până când mi-am dat seama că le scăpasem de sub control şi le-am readus acasă cu o comandă scurtă ca la un câine, ceva de genul „aport" sau „marş". Gândurile mi s-au aliniat la picior şi au aşteptat cuminți comanda mea autoritară.

- Să luăm de pildă semințele, am continuat, cu fețele lor amniotice: nici nu ne trece prin minte de ce sunt ele în stare. Pot să aştepte ani, cu conținutul comprimat, până la saltul în fertil. Ca dovadă, e suficient să umezeşti câteva semințe uscate şi germenul lor verde încolțeşte ca o puțică sfioasă.

Cu fructele, e altceva: ele sunt deja exilate (ca Adam). Toate din acelaşi punct - un *big-bang*. De pildă, căpşuna: e formată dintr-un roi de fructe minuscule, grupate în constelația lor roşie, după o ordine pe care o visează în somn. Iar pepenele e un soi de sâmbure de căpşună uriaş, mutant, care are în interiorul său alte tentative de fruct, aşa cum din mine dau să iasă feluriți multiplii neautorizați. (Bine face Domnul când face ordine, ucigând din start aceste neautorizate revoluții: unde s-ar mai auzi glasul Său?)

În struguri, semințele şed cu genunchii la gură ca nişte boabe într-o lunguiață păstaie de fasole. Parcă ar fi paraşutişti în burta aeroplanului. Aşteaptă să sară pe pământul mocăit de somn, să îl fecundeze. Un salt care ar putea să ne sperie, aşa cum din cutiuțe de bâlci țâşnesc clovni cu arc, ai naibii de virili.

- Pe o scară a alungării din rai, spunea soția mea

Marina cu dinții plini de sucul roșu, bobul de strugure e mai aproape de *big-bang*, în timp ce căpșuna e mai adormită!

Își adunase picioarele sub ea și chiloții i se vedeau în timp ce buzele îi erau pătate cu sucul roșu de căpșună, delicios. Ținea în poală un *bowl* cu fructe, învelit în cârpe, ca un copil sugar.

- Asta o face atât de gustoasă, îi țineam isonul, dar eram mai degrabă preocupat să îi zăresc printre chiloți, nevinovatele izbucniri ale părului pubian (insistasem să nu se mai epileze câteva luni).

Dar nu mai era niciun secret : povestea asta a înmulțirii poate fi consultată ca o planșă, privind afară pur și simplu, pe fereastră, primăvara. Sânii fetelor de la liceul Elena Cuza explodau ca mugurii, sub sarafanul de bumbac. Cine mai putea controla? Chiar eu, sămânță lăsată să circule imprudent, mă speriam de mine însumi – era atâta presiune că mă simțeam, nu bombă cu efect întârziat, ci criminal latent.

Chestia asta (adică fojgăiala noastră cu citoplasmele, sexul incipient, fetușii dureroși și corpusculii Palade la vedere) am resimțit-o ultima oară tot la București – când mi-am vizitat mătușile mele dinspre mamă, cu carnea ca lemnul dormitoarelor vechi. Erau pe moarte, mi s-a spus, și nu ar strica să mai îmbunăm puțin din asprimea apropiatului lor testament.

A trebuit să trec întâi pe la supermarket–ul din cartier, să caut fructe deshidratate. Vânzătoarea flușturatică mi-a plasat în punga de carton câteva smochine ca niște vagine uscate. Chiar cutele gurii, arcuite în zâmbetul profesional, aveau ceva trecut, de fruct confiat. M-am uitat prin halatul profesional și i-am zărit pentru o clipă, printre nasturii din dreptul buricului, carnea uscată de ascezele ei nefericite. A observat că m-am uitat la buric (ce ciudat, mi-am spus atunci, această tăietură pripită de mațe care ne legau de cordonul ombilical – strânsă la într-un nod ca o gură mută) și mi-a transmis din priviri, o imensă singurătate. Când mi-a pus fructele în punga de hârtie, parcă le-am simțit fremătând: dormitau în carnea lor deshidratată, cu ochi fix, netulburat. (Mi se părea că le văd băgându-și degetul în gură, sugându-l a somn.) Dar toate fuseseră stabilite cu mult timp înainte. Privirea ei, când am ieșit pe ușa magazinului, nu a mai putu să schimbe nimic.

Luând în considerare că mătușile mele erau probabil cele mai în vârstă domnișoare bătrâne din sud-estul Europei, achiziționasem cadoul cel mai potrivit (adorau fructele deshidratate care se umflau, mimând că ar fi redevenit vii, în saliva lor toxică de cotoroanțe).

Când să traversez Parcul Izvor, uite detaliul dracului! Vântul mi-a smuls într-un mod aproape banditesc fața bătrână, rostogolind-o pe trotuar. Am alergat după ea pe stradă, sperând ca lumea să nu o vadă (pe față) râzând de mine, până la gura digestivă de metrou.

Mi-a prins-o un țăran, probabil originar din Sud (sau poate un bulgar venit la piață cu zarzavaturi), cu obrazul de pământ. Din crăpăturile ridurilor încolțeau lăstari vegetali – niște frunzulițe de cireș. (Așa îmi crescuseră mie lujeri sălbatici în dușumeaua casei de la țară. În copilărie, desenam casele ca pe niște crani cu ferestrele în orbite și ușa ca o gură știrbă. Pe ușa cariată intrau toți: dricul, saltimbancii cu prapurii de înmormântare purtându-l pe cel drag.)

Mi-am potrivit fața la loc și mi-am pipăit pachetul cu caise deshidratate. Toate cărnurile erau la locul lor, bine puse la păstrare. Și eu aveam chipul pe care lumea îl știa în general.

Am sunat: după ușa cu binoclu ciclopic, a apărut șontâcăind Tanti Cati. Semăna cu o smochină în cârjă.

- Elisaveta, a venit nepotul nostru din provincie, a strigat ea peste umăr, aplicându-mi ștampila unui sărut salivant, mirosind a rahat.

Mătușile mele viețuiau la un etaj incert al unui bloc scheletic din Calea Moșilor, ca niște ciori matusalemice într-un cuib.

Știam ce le lipsea: un pătrat de pământ negru, proaspăt cernut. Un pătrat de pământ căruia să îi miroase gura, viu. Ce-ar mai fi încolțit ele ca niște semințe, acolo! (Prietenul meu, artistul plastic Michail Trifan, așezase în jurul unei statui reprezentând scheletul din ziare al unui bărbat – „Gânditorul de la Hamangia", îl numise – un strat de pământ fin cernut și atât de proaspăt, că scotea aburi. Mi-a trebuit ceva vreme să fac o conexiune nesăbuită: gura colegelor mele de liceu, după o oră de meditații la algebră sau chimie, mai mirosea așa – a ceva tânăr, un material aflat în pragul unui misterios proces de descompunere.)

- Chiar așa, mi-am spus, într-o zi am să le aduc o pungă cu cernoziom crud, cu respirația încă în viață.

Iar mătușa a continuat:

- Elisaveta, a venit nepotul nostru viril de la Craiova, care ne-a promis nepoți mulți!

În timp ce beam împreună ceaiul de iasomie mirosind a naftalină și urină de pisică, mătușile adormeau cataleptic lungi secunde, cu gurile deschise. Mă uitam în cavitățile gurilor lor negre, ca într-un cuib. Un cuib de cioară.

Din când în când, se trezeau să întrebe cine a mai murit și uneori uitau – aplaudau fericite din palmele lor mici, ca de la balconul unei catedrale gotice. (Așa aplaudaseră și când mă născusem eu - acum urma rândul meu, să le duc pios la groapă.)

În acest timp, eu îmi făceam socoteala: mai am să le dau două kilograme de brânză și o damigeană de must și să plec acasă. Vorba unui prieten-poet bănățean: „În București, cel mai bine mă simt în Gara de Nord!"

Într-adevăr, în orașele astea mari riști să contactezi un chip străin, ca o eczemă. Asta o știu cel mai bine *copiii-fără-față* din aziluri. Oricare dintre noi eram într-un fel, orfan ca ei.

Imediat ce am coborât din autobuz, am dat fuga la WC- ul public din Parcul Izvor. Țiganca infernală ce stătea la casierie mi-a întins, în schimbul monedei slinoase de cinci bani, un petecuț de hârtie igienică și mi-a zâmbit. Zâmbetul ei s-a lățit pe pereți - atunci am observat cu oroare – cabinele aveau perdele de pânză și o clipă mi-a fost teamă să nu mă rătăcesc pe acolo ca într-un coșmar.

Slavă domnului că nu aveam nevoie nici măcar la pisoar! Trebuia doar să îmi așez chipul la loc. O treabă discretă - fără figură, erai neprotejat. Femeile știu foarte bine ce înseamnă asta: masca se boțește, micile îmbinări la colțuri se rup de purtat. Le adună oarecum neglijent în dosul urechii.

Dar nu mai aveam mult. Odată întors la cernoziomul meu cel bun din sud, obrazul putea și el să tragă un pui de somn.

Când am ieșit la lumină în Parc, s-a petrecut mica întâmplare care m-a bucurat. Din senin, o pală de vânt și-a făcut brusc treaba pe acolo (prin Parcul ce își digera greu mișcările ruginite de ceasornic, pe sub fustele fetei celei tinere care tocmai traversa). Ptiu drace, mi-am zis, conștient că asta face el, vântul! Caută fisuri.

Deghizat în vânt, drăcușorul a chiuit voios, dezvelindu-i fetei pentru o clipă chiloții duioși din care ieșeau smocuri inocente de păr pubian. Semănau cu iarba rebelă de la marginea platformei betonate pe care era amplasată banca. Pe care stăteam eu.

Ce-a fost asta? Un impuls neașteptat, ca norocul la loterie. Micul detaliu a antrenat înaintarea tocată a unor mașinării mecanice, într-un mic turbion: frunze, tutunul pipei turcești, revere de haine cu mătreața lor vinovată, lucruri nefăcute la timp și care cereau socoteală prea târziu...

Vârtejul acela de schimbare s-a plimbat gândindu-se puțin, printre trandafirii ăia parcă și ei avizi să intre în vorbă cu mine și s-a întors la fată.

În mod cert ea era câștigătoarea. Parcă balcoanele blocurilor învecinate au aplaudat în urale, mărunt.

Rămasă fără rochie, fata nu și-a acoperit chiloții (atât de inocenți că mi-a venit să plâng), ci obrazul. Parcă acolo era nuditatea - și-a pus mâinile peste ochi. Imediat, ochii mei s-au lipit de ea, refăcând-i figura.

Am oftat: fata aceea era izvorul care îmi trebuia.

M-am apropiat să examinez ceea ce pentru mine era testul de maximă intimitate: structura pielii.

Era grozavă, celulară, cu tavane înalte, un conglomerat de fructe etajate în adânc, de ecouri ascuțite ca niște semințe gata să explodeze la momentul potrivit.

Asta îmi amintea de ceva plăcut și îndepărtat: eram bolnav de pojar și priveam printre gene structura cărnii de portocală (primită cadou de la tatăl meu). Nimic din gesturile noastre nu era mai puțin înlănțuit ca dulcea ei reticularitate. Fericirea îmi inundase toate extremitățile corpului, umplându-mi *chakrele* ca o fântână, penisul imberb.

Și îmi mai amintea de vocea frumoasei surori medicale (căreia și tata îi făcea curte, am aflat asta mai târziu) complet separată de chip (pierdut și el printre gustul de portocale.)

- Ia te uită, bărbățelul nostru s-a trezit!

DORINA ȘIȘU

hoața

ce mult îmi place alunecarea asta a ta
între stradă și castani
cu berea și chipul meu cosmetizat
nu dă bine la duminicile din familie
între timp m-am agățat de o salcie
numărам paharele sparte
privind pierdută norii
atât de absentă încât arcul de la violoncelul tău
a sărit în fața câinelui mort
of cât îmi e de ciudă că nu pot stoarce miere
din amintiri
mi-am pătat fusta cu otravă
pantofii de lac i-am rupt într-o sârmă ghimpată
cu o seară în urmă am fost la furat de bomboane
în casa măcelarului care are caii ăia albi
din colțul străzii
îți amintești?

prostii

când am plecat nu-mi eram de-ajuns
o parte am rămas în copaci
în apa de munte și-n pietrele peste care
treceam verile
le acopeream cu țipete și urlam
pooot să urluuu, heeeei, urluuu
dar nici ecoul nu-mi răspundea
bunica aduna mereu câte ceva
aveam grijă să o întreb prostii
să-i fur merele de sub pernă
mă întindeam în praful străzii
și priveam apele din capătul depărtării
numărам lătratul câinilor
îl împărțeam norilor-puf dându-le câte un nume
bau, hau, zau, rau, dau, ram, tam...

apoi am fugit cu avionul
spre soarele ăsta nordic și rece
că nici nu-i mai cer o vară măcar
să-mi simt tălpile reci pământului
să-i botez norii ăștia negri
adulți și reci precum tăblia de la intrarea în insulă

îmbătrânirea

hai puțin la lumină să-ți sărut îmbătrânirea
să cuprind în mine toate rândurile
în care ai scris bucuros despre tristețe
și-apoi să-ți spun unde erai când te căutai în mine

știu filosofule
că ai uitat să numeri pietrele din spinarea
grecului orb
iubirea mea ți-a crescut în tălpi
se-ntinde pe buze cu frunze ca de salcie
doar Handel îți mai poate povesti
cum spărgeam globuri de sticlă
cum urlam la depărtarea aia dinspre est
și cum mă prefăceam că pictez omuleți inteligenți

nu călca pe nisip cu tălpile goale
apa duce prea departe...prea

ascult

ascult oceanul cum spune de o iubire
care mă adâncește
în cele mai înalte gesturi

pentru că atunci când sfârâie spuma valurilor
în mâini
atunci când în ochi simt depărtarea
și pe buze se prelinge o șoaptă ca mierea
nu retrag tălpile din apa rece
și nici ochii nu-i închid în fața furtunii
pentru că știu
că-mi ești
legat de această iubire într-o barcă de doi
viața ridică pe valuri și coboară
finalul acestei scrieri ca o simfonie

dezvelesc drame

dezvelesc drame pe rând și tac
în fața mea un câine latră
talpa îmi aluncă în gol
sufletul sângerează un decor
mâini murdare adună cumințenii
și varsă pe buze iubiri
pe un crin am plâns într-o noapte albă

îmi crapă fericirea în trei
ba în patru
împărțită apoi adunată la limita unei scuze
rezultă un sihastru
plutește miros de blond prin amintirea asta
acru și nebun e timpul care urmează
iar eu stau cu frica la pândă

un crin a ars și n-am unde mă duce

auzi?

auzi? s-a dus. cascada a împins din spate un gând. m-am trezit în ghemotocul unei vieți străine. ah, ce mult am iubit viața! da, și iubirea. atât de tare am iubit încât m-am trezit adunată într-un colț al durerii. fericirea scotea limba la mine. râdea. nu plângeam, nu mă miram, nu întrebam „de ce". trăiam pur și simplu ce mi se dădea. când am plecat din colțul durerii un om dădea cu biciul în mine. atunci am țipat. a venit o hienă și mi-a smuls limba. am rămas cu uitarea, iar eu am uitat. nu-mi e frică. merg în întâmpinarea mea cu brațele deschise. da, s-au adunat algele în jurul gâtului.

auzi cum adorm pe frunzele acestui anotimp?

al dracului șarpe

te consumi și oftezi
eu prefer să plimb copilul autist din mine
încalț nevoia de libertate în bocanci de armată
apoi desenez cu lumânările pe asflat ceruri
și mă cred Zeus
fredonez non je ne regrette rien
până se umple pumnul cu idei

fac semn de stea pe fruntea regizorului tău mort
cu aceeași cenușă din care mi-am scuturat
picioarele înainte de-a merge
ideile vin în joacă și tot așa se duc
pe apa tulbure în care urlă animalele
pe retinele trecătorilor din gări
pentru că ei se duc acolo unde tu nu ai chef

din jalea timpului cu multe cute
mi-am făcut o fustă scurtă
am tăiat în franjuri pozele cu mine mireasă
și le-am făcut colaj la pub-ul de peste drum
nu sărbătoresc nimic
am prea multe idei care m-au pus la colț

al dracului șarpe ce tare mă strânge de limbă

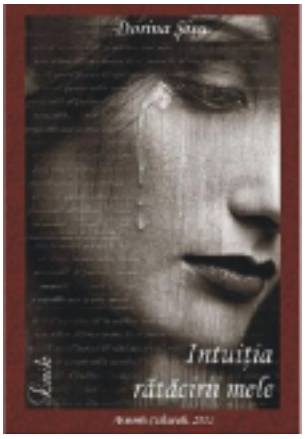

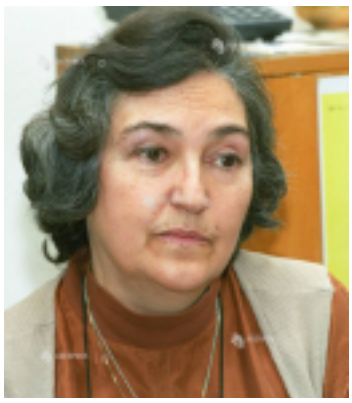

CRISTINA STRUȚEANU

Cei pe lângă care trecem
Latiș din Lăpuș

Asta a fost, nu de mult, într-un mănunchi de câteva zile. Puține. A fost, pur și simplu, un ochi de lumină. Nici bruma nu căzuse. Pleoapa cerului era deschisă larg, anume parcă, să presare azur și soare auriu. Cernut prin frunziș de aramă, copt, răscopt. Un soi de vrajă, orb să fii, și-o simți. Acolo, în Târgu Lăpuș, Țara Lăpușului, poale de Maramureș, toamna însă, locul e umed, cețos, înfrigurat. Cu teamă m-am dus. Știam bine că râul Lăpuș vine la vale, învelit pe umerii de apă, cu burnițe învolburate. De parcă s-ar fi răsucit. S-ar fi răsturnat prin aer curgerea lui, fugit dintre pietre. Dar Târgu ăsta, de sub dealul Rohiei, cumva, mă aștepta. Și uite că nici nu domnea frigul spăimos, care să mă alunge. Dimpotrivă.

Se împliniseră zece ani.

Se împliniseră zece ani, de când odihnea în cimitirul de pe coastă, chiar din spatele casei sale, o persoană cu totul deosebită. Vasile Grigore Latiș, așa se numea, se numise. Și rău ce-mi părea, că prea puțină lume știa ce fel de om fusese. Avem obiceiul, cu toții, de a trece pe lângă..., de parcă am mărșălui undeva, goniți din urmă. Dacă vedem, o facem cu coada ochiului, din mers... Dar asemenea om rar întâlnești. Și e mare câștig de i te oprești în preajmă. Mă bucur că l-am cunoscut, că l-am filmat, nu o dată, și că l-am ascultat vorbind. Era, pe când făceam emisiuni TV, iar el fascina. Prin excelență, magister. Profesor, dascăl, deschizător de inimi. Cel cu darul de a îndruma. Întâi, de a te zgâlțâi puțin, să ieși din confortul stereotipiilor. De a-ți arăta căile spre tine însuți. Pedagog charismatic. "Tot ce spune e de ținut minte", zisese un tânăr din echipa de filmare, regretând că n-are reportofon (nu erau încă telefoanele hoațe de astăzi). Îl lăsase cu gura căscată avalanșa de idei, jerba de artificii ale gândirii și culturii. Dac-ar fi fost înregistrat, consemnat de către studenți, ca Nae Ionescu, câte eseuri n-ar fi răsărit... Dar el era exclusiv retor. Asta se petrecea cu Vasile Latiș. Sucea mințile crude, îi transforma în alumnii săi – ceea ce-nseamnă mai mult decât elevi - pe cei ce se întâmpla să-l asculte vorbind, fie și în treacăt. În fond, după modelul antic al lui Socrate. Metoda de a te stârni să vrei să ştii e, iată, nemuritoare.

Soția lui, adevărat stâlp al casei, ca în familiile de odinioară, se cheamă Margareta. Glumeam uneori numindu-i, firește, Maestrul și Margareta. Acum, ea urcă prin mica livadă în care toți pomii au fost sădiți de el, trece pe lângă leagănul de sub nuc și deschide portița spre nicăieri. Cu flori, lumânări și grebla pentru frunzișul așternut. I-a înălțat un monument din granit aspru, prea puțin prelucrat. Așa cum fusese el. Plin de forță, direct, trezitor. Totdeauna te trezea. Din cotidian, din pasivitate, din letargia obișnuitului. Poc… poc... cădeau în grădină, cu foșnet uscat, câte o nucă, altă nucă. Am adunat câteva și i le-am pus pe mormânt. Ofrandă lui, de la el, doar el pusese-n pământ nucul uriaș și merii și prunii puieți... Am stat și în leagăn. Tot el îl construise temeinic, larg ca pentru întreaga familie. Mai demult, operatorul TV așezase acolo, ca pe o ființă, betacamul, aparatul de filmat. Îi făcuse, ușor, vânt. Imaginile legănate au însoțit, în film, versurile lui Latiș. Pentru că sensibilitatea, gândirea i-au irumpt în cele din urmă, în poezie răscolitoare. Volumele se iveau unul după altul, după ce stătuseră gâtuite. Poezie filozofică, de care nu s-ar fi sfiit nici Blaga. Între ele, *Dreptele tăceri ale cuvântului* mi-au ...vorbit cel mai mult. "Cunosc oamenii după vocea lor interioară", îmi spusese. Volume multe, cunoscute puțin...

Firește, am stat o vreme și în ceardac. Spre vale, se răsfira târgul, cel împănat cu turle. Și clopote cântătoare. În zori sau seara, la ore știute, de sărbători sau când pierea cineva, răsunau lung, prelung… Nu erau mari feliile de timp în care să nu fi sunat dangătul. De mai aproape, de mai departe, de aici, de aiuri...

Iar pe ferestrele casei, se revărsau sonate de pian. Cânta fiica lui Latiș, Cristina, farmacistă. Cândva îl ascultasem și pe nepot. În urmă, student în Cluj, la conservator. Ce bucurie ar fi avut Latiș, meloman profund, să-l fi putut asculta. Drumul profesorului spre muzică începuse de când, mic–micuț, se pitea duminicile în vreo văioagă. Ca o sălbăticiune. Ghemuit, ascuns, neștiut. Era joc în sat, horă. Dar el nu privea, se sfia. Doar asculta, cu ochii închiși. Muzicanții îl tulburau pe copil. Uita unde e și se lăsa luat pe sus, ca o frunzuliță–n vânt. Un jurnalist de la ziarul local mi-a istorisit acum, târziu, că, în juneță, profesorul fusese și băutor. Ca toți lăpușenii de altfel. Îi pierea atunci sfiala. Și sălta, uneori, cu avânt, pe-o masă. Tropăia și horea. "Horea cu noduri", cea pe care a făcut-o vestită Grigore Leșe. După ce-a deprins-o de la un anume cioban, Nicolae Pițiș, din Lăpușul Românesc. O vară a stat Leșe în podul șurii, de la stâna omului, împins de Latiș s-o facă. "Du-te, măi, c-ai voce faină, învață, că nu e cântare mai învăluitoare ca asta", așa-i spusese. De ce nu? De ce n-ar fi "beut" Latiș, în țara horincii celei adevărate? De ce nu s-ar fi lăsat cuprins de horire și poftă de viață omul cel învățat, cărturarul? Nimic din ce-i omenesc să nu-i fie străin...

Cărturarul.

Nu știu dacă Noica îl va fi văzut vreodată în acest zbor al firii. Probabil, nu. Dar tovarăș de peregrinări și-l luase. Ieșeau pe portița știută, prin cimitir, pe dealuri. Cum s-a legat tovărășia asta n-am întrebat. Meșteșugul de reporter care descoase îl uitam totdeauna în fața celor care îmi era prea deajuns să-i ascult, fără scormonire banală. Uitam de mine... Prietenia cu Mihai Pop, profesor la Filologia din București și director al Institutului de Etnografie și Folclor, îmi era limpede însă cum se născuse. Doar Mihai Pop era băimărean. Cu arhitecta Silvia Păun, la fel, pricepusem ușor ce-i apropiase. Ea însăși era atât de deosebită și mare iubitoare de tradiție.

Când Noica venea la Rohia, locuia în casa lui Latiș. Casă ridicată de el. Priveam grinzile de stejar. I se va fi întipărit în ele truda? Când le căra, pe umăr, din vale? Muncise alături de meșteri. Margareta urca oale de oale cu mâncare, ca la holdă. Noica se necăjea. "Patru zile întregi n-am scris un rând, n-am citit. Aici, natura e prea bogată. Te absoarbe." De Steinhardt, cel așezat la Rohia, Latiș se ferea însă. Spre a nu i se cere informări, doar Margareta împlinise vârsta de 20 de ani la Gherla, aproape o copilă. În închisoare. Te pătrunde teama, iar Steinhardt era înconjurat de o ceată de băgători de seamă, precum știm, bănuim... Biblioteca mănăstirii însă n-o putea ocoli. Aplecat uneori peste hrisoave, din zori în amurg. "Latiș e un geniu! Cărturar cum n-a avut Lăpușul și n-o să aibă lung timp." Asta-mi spusese nimeni altul decât arhimandritul Serafim Man, socotit om sfânt și văzător în duh de către întreg Maramureșul, de la mic la mare. Mai puțin de superiori, ca de obicei... Cel care, stareț fiind, îl tunsese monah pe Nicu Steinhardt, ungându-l "Părintele Nicolae", fără a fi primit aprobare de la forurile ecleziaste. E aici o taină și o poveste. Firește, astăzi, se trece sub tăcere ce și cum, meritele par a aparține altora.

"Vrea să cunoască fără istov Latiș. Din orice domeniu, nu numai al lui. Știe să învețe și din cartea naturii. Câți mai știu?", zisese părintele Serafim. Da, desigur, cum nu, mă dusesem cu gândul în urmă, la vorbele Bătrânului. Ciocănisem la chilia lui și întrebasem când m-ar putea primi. "Oricând, că suntem primitivi!", sunase răspunsul. Încremenisem. Fusese o glumă sau o eroare? Zău așa, cum am putut sta pe gânduri?! Doar e cunoscut "umorul sfinților", bonomia. Niciodată ironie, sarcasm, persiflare sau cinism. Bătaie de joc în veac nu.

Profesor de limba română și literatură universală, știutor al latinei și al multor limbi străine, dar și al unor cunoștințe umaniste ce-i zăpăceau pe învățăcei, Latiș fusese el însuși învățăcel fără odihnă. Își tocise rău coatele prin biblioteci și adunase cărți ce-i îmbrăcau pereții până-n tavane.

Eram acum așezată pe băncuța de la poarta lui. Scobită în lemnul porții maramureșene uriașe. Cuprinsă în ea, ca luată-n brațe. Alături, balauri răsuciți în stejar, încrustați pe stâlpi. Erau socotiți funie a vieții, Șarpele cel înțelept. În pruncie, Latiș sorbise dintr-un blid împreună cu șarpele casei, blid pus anume pe prag. Lapte cu miez de pâine. Acolo, în satul Cufoaia, în căsuța cu prispă. Fiu al Zamfirei cea foc de isteață, care nu știa carte. Dar își zugrăvea numele, literă cu literă, încet-încet. "A ieșit frumos?", întreba cu sfială mândră, doar... scrisese singură

singurică. Neapărat frumos. Iar copilul "Văsălie cel mintos", c-aşa-l porecliseră, voia să crească mare, mare, cât i se lungea umbra pe înserat. "Nu s-a putut", râdea când îmi povestea, fiindcă era un pic mărunt. Mai voia să ştie carte. "Un pic, da", adăugase vesel, făcând pe modestul. La amurg, îl invada mereu un dor de stingere, pe care nu-l înțelegea. I se strîngea inima, ca o haină ce-a rămas mică. Fiorul ăsta a curs în poezia de mai tîrziu.

Muntele, o stihie.

Pentru nimic din toate astea nu venisem întâi. Ci pentru dragostea lui înfocată de oamenii simpli și de rosturile lor. Vară de vară, mai bine de şapte ani, când începeau vacanțele, Latiş cobora de la catedră şi începea să urce. Urca în munte, cu turmele, cu ciobanii. Nu stătea cu mâinile-n sân sau doar pe caietul de notițe. Aducea lemne la vatră, veghea la aripa stânii, dădea oile în strungi. A şi muls, a cosit, a stat alături la rituri de taină. Lovea o boleşniță? Porunca era să se tacă trei zile şi trei nopți. Ca în ritualuri de asceză. Şi ciobanii izbuteau s-o facă. Urma apoi un drum în Poiana Fetei Pădurii. Cu urdă şi caş, lăsate la schimb. Se culegea din toate florile. Se frecau petalele cu sare, iar abia apoi le mâncau oile. Se vor fi făcut bine. Nesmintit. Iar turmele mergeau totdeauna, totdeauna, numai înainte. De aceea, dacă se întâmpla să piară un om, nu era coborât înapoi, în sat. Odată găsit cel răpus - Latiş a fost martor - oile îl înconjurau, cu boturile în jos, de parcă jeleau. Roată. Şi era îngropat pe plai sau chiar în strungă. Şi oile dormeau o vreme pe mormânt. Cine ştie astăzi asta?

Apoi, înțelesul apei. Apa! Cât putea fi de importantă şi... temută. Ca o piază rea. Îi țineau seama cu o atenție nestrămutată. Ocoleau cât se putea orice apă, la suiş, cu turmele. Dacă n-aveau încotro şi trebuia trecută apa aceea, fie şi un biet pârâu, luau câteva picături într-o ploscă, cu ei în sus, la stână... Fiindcă, ei bine, era socotită un pericol. Un fel de hoață. Dacă nu-i purtau grija, laptele putea deveni apos. I se lua mana. Aşa că, aduceau cu ei apa din locul cu primejdie, ca s-o stăpânească. Mereu era o încleştare. Noi privim plaiurile și turmele și oftăm idilic, că-i bucolic, mioritic, şi, când colo, lucrurile au, aveau, taine și miez, sens. Nu e o pastorală dulceagă.

Mai cu seamă păzeau Focul. Dacă vreodată s-ar fi stins Focul Viu al vetrei, ce ardea mocnit fără oprire, era jertfită o ființă de apă. O gâscă, o rață, orice, peste jar. Iar la Răscol, îngropai ultimul tăciune. Nu-l lăsai negrijit, de izbelişte. Şi, uite aşa, la stâne, trebuia să te ții cu dinții de tot felul de ritualuri şi magii, complet neştiute de alții. Profesorul le-a trăit, le-a descifrat, le-a aflat tâlcul. Nu numai la opoziția Apă/Lapte sau Foc/Apă, trebuia să fii cu ochii-n patru, ci şi la perechile Mare/Mic, Alb/Negru. Teribil de bogate sensuri. A deslușit Latiş şi cât de diferit e Timpul acolo. Şi Spațiul. Aşa s-a născut o lucrare de doctorat: "Păstoritul în Munții Maramureşului", apărută în două ediții. "N-are minte de om cel care n-a trecut o dată muntele", sună o vorbă moroşană. De aceea i se va fi zis lui Latiş "mintos"? A umblat cruciş şi curmeziş, prin Rodnei, Gutâi şi Țibleş. Şi hoinar şi cercetător, niciodată străin. De-al lor. Ciobanii-l socoteau prieten. Prețuit, respectat şi înțeles, aşa cum, desigur, orăşenii, concetățenii, nu s-au priceput s-o facă. "Dacă, la o stână, treburile merg rău, credința generală în munți este că, acolo, oamenii nu se înțeleg", scria. Iar muntele, "muntele este o stihie". Locurile prin care a hălăduit se cheamă - Dârmoxa, Sălăşâmuri, Doru Lespedei, Sâlhoieş şi Sâlhoi, Vinderelu şi încă şi încă. Un soi de cântare aspră. La fel, numele oamenilor de acolo - Fabriji, Tihidari, Tomoioagă, Toplinței, Haiducean şi..şi... Vasile, Grigor, Năstasă, Samoilă, Pălăguța…

În credință, drept

Stăteam, de data asta, la masa din grădină, sub bolta de viță înălțată de el. Îmi vorbea soțul fii-cei, preotul Ovidiu din parohia Stoiceni. Latiş nu mergea des la biserică, dar, când o făcea, rămânea pironit. Încremenit, drept ca o stană. Stâlp de piatră, coloană. Atât de pătruns, că nimic nu l-ar fi clintit. Cei din jur păreau a simți ceva. Un fior, o vibrație, o stare de sacru. Se întrețesea, îi pătrundea. Încărcătura lui emoțională era magnetică, se făcea deodată că pulsau energii nevăzute şi nimeni nu mai sulfa. Preotul, chiar în altar fiind, simțea. A venit Latiş! Recunosc, mi-a părut rău că "aşa" nu l-am văzut. Ba da, ba da, a fost o dată asemenea trăire. Pe dealul Cufoaii. O coastă largă, largă, golaşă, şi-n mijloc, un mormânt. Al străbunicului. La răzmerița din 1848, acel bătrân fusese cap al lăpuşenilor şi stătuse tot

așa, drept, în fața dușmanilor, când i-au învins pe ai lui. L-au legat de coada unui cal și i-au dat bice, galop. Căzuse acolo bătrânul, chiar pe locul mormântului. Latiș, povestindu-mi, stătea drept, de parcă da onorul. Am fost și în toamna asta la mormântul străbunului. Iarba pălise, dar caprele și oile încă pășteau. Pe coamă, scânteiau șiraguri de perle în flăcări. Intrigată, m-am apropiat. Erau poamele din tufe bătrâne de păducel, aproape uscate, nesfârșite, încâlcite, cu ghimpi, fără frunze. Dar copleșite de boabele roșii, roșii. Ca focul. Ca sângele. Tulburătoare.

*

Scriu, scriu toate astea, și, pe masa mea, acasă, abureşte într-o cană ceai de păducel. De acolo, din Lăpuș. I se zice "ceai de inimă".

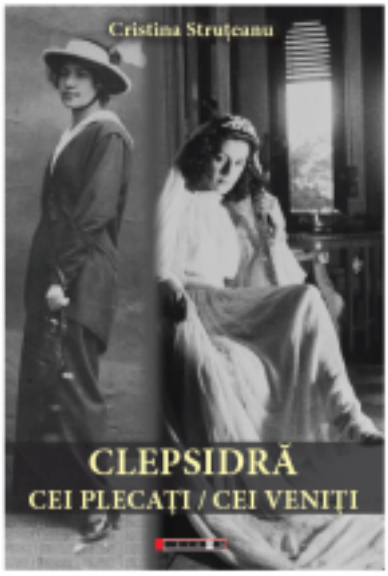

EZRA POUND
(1885-1972)

Zădărnicie
(din volumul: Lumini stinse)

M-am luptat în zadar
Pentru a-mi convinge inima să se îndure;
În zadar i-am spus:
"Sunt poeți mai mari decât tine."
Răspunsul ei, ca vântul și sunetul de lăută
Ca vagul lamento al nopții
Ce nu-mi dă pace, repetă mereu:
"Un cânt, un cânt":

Ecourile lor unduiesc la apusul soarelui unul în celălalt
Căutând mereu un cânt.
Ah, sunt ostenit de muncă
Iar rătăcirea pe străzi nesfârșite a încins cu vioriu
Pleoapele, ochii i-a umplut cu praf.
Deasupra-mi stăruie un tremur la apus,
Și elfi micuți, roșii de cuvinte strigă: "Un cânt",
Și elfi micuți gri de cuvinte strigă pentru un cânt.
Frunzele mici galbene de cuvinte strigă: "Un cânt",
Frunze mici verzi de cuvinte strigă pentru un cânt.
Cuvintele sunt frunze, frunze vechi deja galbene din primăvară,
Purtate de vânt ici colo, cautând în van un cânt.

traducere: **Maximilian Dengg**

NICOLAE COANDE

Clinamen

Trebuie să fie frumos după ce pleci
Niște oameni rămîn cu gîndul la tine
Se străduiesc să-și amintească de bine
Fapte bravuri făcute împreună opere
O lungă și dalbă ceremonie a minții
Sufletul milos participă și el la tristețe
Dar totul e-așa luminos o ceață plăcută
În care se scaldă regrete arpegii celeste
Anecdote plasate subtil pe sub cearcăne
În vreme ce te îndepărtezi corespunzător
Ca un atom mulțumit pe orbită plasat
Sigur de traiectoria divină chiar dacă
În culise bătrînii-nțelepți îți șoptesc
Clinamen clinamen
Așteaptă-te mereu la abateri.
Dar tu călătorești concentrat
Spre inima ta nouă promisă.

Latină porno

Împiedicat pe cărările uluitoare ale celebrității ciuruit
de micile îndoieli ale vieții
atunci cînd am ajuns în Himerica le-am arătat poezii
în loc de pașaport și viza pentru liberă intrare
în cea mai modernă dintre închisorile lumii:
A rose-red city half as old as time
Aluatul din care bătrînul olar a făcut pămîntul.
Nu știu dacă asta contează dar i-am citit pe marii
poeți himericani iar ei păreau să mă placă deși nu știau
clar cine sînt.
Cum ajunge un cititor să știe că un poet ține la el?
Ține de
Ironia Domnului și de complicatele cărări ale celebrității
Pe care El le desenează atît de măiestru – doar copiii
necomplicați se descurcă pe-acolo. În labirintul său
eu sînt un melc ajuns la prima răspîntie –
pentru contemporanii mei poezia sa e o latină porno
fin caligrafiată pe vespasiana lumii înconjurătoare.

Jocul

M-am trezit și mi-am dat seama că nu sînt în paradisul
Niciunei doamne – clar ca o teoremă pe care o poți privi
Pe tabla neagră a minții unui maestru. De nerespins.
Acolo, întreagă, rotind lumea în jurul ei. Neclar, totuși.
De fapt eram pe muchia dintre somn și trezie atunci cînd

Totul e proaspăt și cît se poate de adevărat așa cum totul e
Real în lumea pe care n-o poți tu controla – nicio femeie
Nu are viața mea în grijă iar acest lucru nu mă supără ioc
Așa cum am crezut că va fi cînd mi-a trecut prin cap asta.
Mi se năzare că merit să fiu îmbrățișat în culorile crude
Ale unei zeițe ironice –în toate cărțile în care scriu despre ea.
Orice gînd e mereu contrazis de cineva din afara minții
Poate un crîmpei din tine care surîde la orice ți se pare
Greu pe lumea asta – și m-am trezit că sînt de acord cu
Ceva ce nu îmi plăcea în clipa trezirii. Deturnat dar nu
De frumusețe. Nu vreau să fiu smiorcăit cînd mă trezesc
Și aflu că nu sînt protejatul vreunei tipe în extaz
Și așa mai departe în budoarul ei.
Sînt în afara jocului – și jocul se joacă înainte.

Galapagos

Mă trezesc din somn mult după miezul nopții să notez
Ce spune Avarul: trăiesc nedemn toți cei care pretind că-l
Înțeleg pe poet și iau cu împrumut din chipul său pînă la
A-l desfigura în felul copiilor cînd mușcă pofticios din pietre.
O armată de dinți sub o mînă de paie îți amintești?

Cu ele făceam vara un foc sub tigaia în care se cocea
Un pui de soare pe care îl mîncam de dimineața pînă
La căderea serii cînd eliberam cerul pentru noul rege
De a doua zi. Am fost monarhiștii epocii noastre
Apropiații cocoșului de curte și ai cățelului care visa
În singura limbă în care i s-a vorbit vreodată pe-nțeles.
Un foșnet al verii pe care am botezat-o Galapagos
O insulă unde sunt trimiși copiii să învețe poezia
Care mai tîrziu le dărîmă viețile de dimineața pînă seara
Și apoi o iau de la capăt.

Ești singularitate

Am plecat spre tine cu o duzină de poezii la fix numărate, împachetate
Printre cele mai calde pe care le-a scornit mintea mea în ultimul timp
Cînd poezia m-a părăsit iar dragostea nu se arată de ani de zile
Fiordurile ei sînt șterse de o mînă de inginer priceput la terase
Un chiriaș al Google Earth atît de neatent la distribuția sufletelor.
Cîteva le-am lăsat acasă nu-ți poți lua toată comoara la drum
Mă simt vinovat de parcă le-aș fi abandonat într-un abator
Cu disperarea celui care speră că le va putea regăsi cîndva
De fapt cu teama că va da ochii cu ele cîndva
Și mă gîndesc că mi-am lăsat o parte din iubire acasă
În vreme ce-i spuneam uneia dintre ele: „nu ești mai puțin
Frumoasă decît celelalte ești de fapt incomparabilă
Doar că anumite lucruri trebuie șoptite spuse în penumbra
Camerei unde tu te arăți doar pentru mine. Tu nu ești
Precum celelalte tu ai nevoie să fi privită în solitudine
Ești singularitate nu te împart cu nimeni
Ești liniștea pe care toți o caută pe aeroport unde toți
Sînt rătăciți și pierd pe cineva. Ești zborul amînat
Să pot sta mai mult cu tine ești cafeaua oferită de firmă
Să renunț la ideea de a-i da în judecată. Contra poporului
Mereu dacă trebuie să te protejez de vandali și investitori
Cu tine vreau să merg la muzee în piețele unde se duc
Doar bătrînii copiii tipii singuratici care-și cumpără
Un teanc de ziare și citesc preocupați știrile bursei
Obituarele unde prietenii din copilărie sunt descrişi ca mari
Eroi în odiseea tocmai încheiată.
Cu tine nu voi eșua niciodată într-o pagină finită numai bună
Să fie desființată de temutul recenzent al regiunii de odinioară.
Cu tine am mereu ceva de spus cu tine limba mea încă îți caută
Un nume."
Blîndule cititor, tu nu cunoști poemul pe care l-am lăsat acasă.

MIOARA BAHNA

Despre o carte-reper: Manualul întâmplărilor, de Ștefan Agopian

Liric (încă din incipit: „Orașul se împrimăvăra repede și luna aprilie izbucni ca o lumină în sufletele oamenilor, bucurându-i. Un vânt firav se răsfira peste case, poleindu-le cu o lumină aurie, nesfârșită”), grav, ludic, erudit, duios pe alocuri, mereu surprinzător însă, textul romanului scris de Ștefan Agopian, în urmă cu niște decenii, „Manualul întâmplărilor” – reeditat de Polirom, Iași, în 2014, cu o postfață semnată de Petru Creția – se derulează borgesian, între fabulos și real, având în prim-plan două personaje, „Ioan Marin, geograf” și „Armeanul Zadic” (care beau și discută, într-o „slavă stătătoare”, dând „cu sâc”, dar nu din Isarlâk, asemenea Hogii Nastratin, al lui Ion Barbu), figuri ce par a reitera, mutatis mutandis, cupluri celebre ale literaturii lumii, amintind, de pildă, de Don Quijote și de al său scutier, Sancho Panza (cu toate că, în roman, cei doi își schimbă deseori rolurile), trăind într-o lume mai degrabă în afara lumii, a timpului, fantasmagorică, deși păstrează și date de real, de care, concomitent, par a fugi, dar căruia, paradoxal (sau nu), îi pun în evidență fragmente asupra cărora își focalizează atenția.

Totodată – personaje sau doar simboluri în acțiune –, cei doi manifestă o inepuizabilă răbdare, în contact cu formele lumii care li se arată ori pe care înșiși le închipuie, pusă parcă în slujba așteptării unui insolit ori chiar inexistent Godot, nenumit, la întâlnirea cu care, asemenea unor veritabili picaro, pornesc, totuși fără grabă, fiindcă se opresc, discută, beau, tăvălindu-se – în sens propriu și figurat – în mocirla lumii, de unde chiar se extrag la începutul cărții. Mai mult chiar, cu noroiul pe ei, dar ignorându-l, peripatetic, amestecând aserțiuni culturale cu altele ce frizează absurdul, traversează un vag sfârșit de veac al XVIII-lea și început de al XIX-lea, nepierzând din vedere trei spectre tulburătoare pentru epocă, enunțate de Zadic: „tăcu și se gândi la război și la foamete și la ciumă”.

Dincolo de toate însă, în comportamentul, cuvintele celor doi, însoțiți de lene și înțelepciune (orientale doar?), cărate după ei, în același timp, fără a-i împovăra, ba chiar cu plăcere, se ghicește ire-presibila dragoste de viață, nu doar în structurile în care există aceasta, în formele ei concrete, cât, mai ales, în cele pe care ei le-ar dori, și, în consecință, se refugiază în imaginație, unde caută nu să scape de concret, ci să-i extindă granițele. Și alcoolul are, în ce-i privește, aceeași miză. Ca și som -nul / somnolența.

În plus, în spectacolul lumii, ei nu au niște roluri oarecare (Armeanul, spre exemplu, constată: „Suntem niște actori nesăbuiți și veșnici”) și, de aceea, nu doar că nu-și găsesc locul, dar chiar nu vor să și-l găsească, fiindcă ar însemna să se oprească din căutare / așteptare, într-un univers alegoric, pe care îl prospectează, dar îl și recreează, acutizându-i proteismul, fiindcă, în perimetrul în care-și poartă pașii, viața lor se intersectează cu a unor făpturi fabuloase, cum sunt câinele Magog (care își expune, când are prilejul, sau doar punctează opinii privitoare la diverse aspecte ale vieții), „păsăroiul Ulise”, stimfalidele, moloșii, cacodemonul lui Cantemir sau îngerii, care se opresc din drum și stau de vorbă cu Ioan și cu Zadic („o vreme stătură la taifas despre una și despre alta”, între care „despre consistența alimentelor, cum sunt ele mai potrivite pentru trup”), poate îngeri și ei, așezați „la marginea acelei dimineți ce se ivea peste lume”, în timp ce Armeanul, deschide „un ochi uriaș de-l avea în mijlocul frunții, ca un ciclop”, cu care privește „nedumerit lumea”, ea însăși „netrebnică”, drept care, „un cer vinețiu se făcu peste ei și începu

să fulguiască arar și trist".

În plus, este simptomatic, pentru personajele prim-planului, felul cum i se prezintă lui „Iosif, Episcop de Argeș", la care vin să i se pună la dispoziție, „în după-amiaza aia, anul 1801", când „Ioan, dascăl la școala de la Colția", își declină doar câteva dintre calități („Știu să scriu, să citesc și să socotesc, spuse Ioan, ascunzând mare parte din știința pe care o poseda"), în timp ce Zadic etalează, făcând risipă de culoare locală și temporală, meseriile pe care le-a experimentat („Am fost lipscan, bogasier, cojocar subțire, cojocar gros, croitor, șilicar, calpacciu, cizmar, pantofar, cavaf, toptangiu, brașovean, marchitan, salvaragiu, abagiu, bumbăcar, plăpumar, ceasornicar, giuvaergiu, argintar, tâmplar, zaraf, simigiu, cofetar, obărlatnand, ostvavciu, pârgar, rachier, cârciumar, băcan, pastramagiu, căldărar, boiangiu, șelar, telal, curelar, covaci, băieș, vivliopol, ceaprazar, găitănar, ibrișingiu, sticlar, tinichigiu, zugrav, tufecciu, fisicciu, surecciu, hangiu, arendaș, bocceagiu, legător de cărți, cerșetor, mărgelar, ciubucciu, măcelar, cherestegiu, dogar, vânzător de fier, bragagiu, șerbecciu, cerar, lumânărar de ceară, lumânărar de seu, dulgher, zidar, pescar, ulier, să-punar, samsar, pânzar,olar, turtar, fântânar, potcapier, vărar, alămar, precupeț, bucătar franțuzesc, actor, franzelar, fierar, potcovar, cuțitar, alagiu, basmagiu, halvagiu, trăistar, comisionar, amorez, povarnagiu, vivliotichier, șmotrar, pârunău, hristian, egăr, gealat, papagiu, cazangiu, pietrar, mămular, geambaș, pieptănar, caretaș, menghengiu, sârmagiu, spițer, gelepiu, avocat, mătăsar, imingiu, pâslar, olangiu, șindrilar, matrapaz, meșciu, cordovangiu") și concluzionează: „și nimic din toate astea nu mi-a adus bogăția pe care o caut de atâta vreme…"

De remarcat este, de asemenea, că universul străbătut de eroii romanului este punctat și de toposuri culturale (între care, „un han ca o cetățuie"), care au însă competențe antitetice față de cele consacrate, adecvate, mai degrabă, unei lumi pe dos, căreia, personajele – asemenea lui Păsări-Lăți-Lungilă – îi văd, eufemistic spunând, mai ales disfuncțiile / anomaliile, câtă vreme hanul nu mai este un loc al ospitalității, dacă, din lăuntrul lui, potențialii călători-vizitatori sunt atacați cu sânețele, iar porțile li se închid în față.

Perspectiva se schimbă, după ce personajele centrale ajung la han, adică se multiplică, în sensul că lume este văzută și dinspre cei din han.

Pe de altă parte, fiind scris în plin comunism (a fost publicat, mai întâi, în 1984), romanul lui Ștefan Agopian poate fi citit, aproape automat, și ca o formă de evadare dintr-o realitate frustrantă, dar, în același timp, și ca un țipăt de salvare, care înglobează, totuși, așa cum afirmam de la început, ludicul, ironicul, pentru a transmite disperarea în fața zădărniciei metodelor de contracarare a absurdului. În acest sens, în povestea celor doi, se inserează, la un moment dat, intempestiv, încă o instanță narativă, un informator, care se adresează conducătorului, pentru a-i arăta starea națiunii. Antologică este, în această privință, lista-delațiune („lista cu cei ce au făcut rău orânduirii"), întocmită – parodic – de un ins, așadar, parte sau apropiat al aparatului opresiv din jurul / preajma nenumitului conducător: „Lista cu cei ce au zis că:

Radu Gaba – a zis că nu e bine.
Gheorghe Juruc – a zis că Trăiască Revoluțiunea.
Ioniță Sufletrece – a zis că cu turcii era mai bine.
Serafim Mutu – a zis de legea pruncilor.
Ghiță Pănescu – a zis că nu e sare.
Sotir Țăranu – a zis că Domnul e hoț.
Nae Ionescu – a zis că e mai bine în Englitera.
Manu Gheorghe – a zis că are galbeni cinci.
Ioan Alexandrescu – a zis că visează urât.
Ioan Dedu – a zis că nu mai dă birul.
Vasile Lungu – a zis că i s-a urât cu răul.
Vasile Guțoi – a zis că gata.
Vasile Pahonțu – a zis că fire-ați ai dracului.
Vasile Lepădatu – a zis că nu e Dumnezeu.
Vasile Prună – a zis că își taie vaca.
Vasile Cocoș – a zis că nu mai face copii.
Vasile Tobearcă – a zis că n-are izmene d-aia.
Vasile Blidaru – a zis că mai bine țigan.
Vasile Bonjescu – a zis că pleacă în Franța.
Vasile Șonțu – a zis că n-are pușcă și iarbă.
Gheorghe Zgârceanu – a zis că să nu te pui cu grecii.
Gheorghe Epitis – a zis că bine.
Gheorghe Zatu – a zis că mai bine tace.
Gheorghe Hera – a zis că pleacă în pădure.
Gheorghe Caragic - a zis că se poate și mai rău.

Gheorghe Vizulea – a zis că îl umflă râsul.
Gheorghe Zăbavă – a zis că e ciumă tot la doi ani.
Gheorghe Totoroază – a zis că nu vine o ciumă.
Hadrian Hartic – a zis că face ceva pe domne.
Hadrian Viziru – a zis că pute. schimbări

Exprimarea este, uneori, urmuziană: în „Pâlnia și Stamate", de pildă, soția personajului eponim este „tunsă și legitimă", „un popă (ardelenesc)" ține în mână „o sintaxă și… 20 de bani bacșiș"…, în timp ce, aici, spre exemplu, pentru a-i liniști pe „câinii-moloși-sclavi-pe-viață" (născuți din împerecherea stimfalidelor cu lupii), Armeanul le dă „o căpățână de zahăr nerafinat"...

Pe măsura avansării în roman, caracterul alegoric al textului se accentuează, se estompează granițele dintre real și ireal, dintre normalitate și reversul ei ori dintre ce este și ce se dorește a fi, încât lumea (poate întreagă), străbătură de personaje trăiește nu doar într-un spațiu claustral – cu sau fără aportul destinului –, ci și într-unul al alienării, presupunere pe care acestea o fac, fără ca viziunea să li se pară sumbră: „mă bucur că nu sunt singur în acest ospiciu" (după cum constată unterofițerul care-i întâmpină pe cei doi, când ajung în lazaret, tărâm cu multiple semnificații în context, unde eroii, ca și interlocutorul lor, Malfeior, vorbesc în parabole, parodic ori, măcar, în dodii: „Strănutul vine din cap: fie că encefalul se încălzește, fie că vidul din cap e înlocuit de umezeală; atunci aerul închis în interior e gonit în afară, făcând zgomot, pentru că ieșirea lui are loc printr-o cale strâmtă".

Cartea se încheie cu zborul apoteotic al celor doi, care-l determină pe Armean să concluzioneze: „Bre, să știi că suntem morți, dacă ni se întâmplă toate astea și nu știm", însă zborul „ca un arhanghel" al lui Ioan este, de fapt, adevărata concluzie, expresie a posibilității lor de a se ridica deasupra concretului, prin forța minții care le permite dezmărginirea și, deci libertatea, la care ceilalți, majoritatea, nici măcar nu îndrăznesc să viseze.

Intitulat, așadar, simptomatic, „Manualul întâmplărilor", romanul de față este nu doar o creație artistică de valoare (marca Ștefan Agopian), mereu actuală, ci și o demonstrație a criteriilor pe care trebuie să le îndeplinească o scriere pentru a fi considerată literatură autentică și pe care le sintetizează Petru Creția, autorul excepționalei postfeței întitulate „Despre cum se face din vorbe puține o lume": „Un scriitor de statura lui Ștefan Agopian este stăpân pe tot ce face, pe structura întregului și a părților, pe cadența frazelor, pe alegerea și întrebuințarea cuvintelor, pe realități și pe fantasme, pe natura și funcția personajelor și, firește, pe inefabilul care face un stil și o operă", date cărora, pentru definirea stilului, reputatul cărturar le adaugă contribuția pe care o au „structurile de adâncime ale psihicului", despre care notează că în taina lor, nu sunt niciodată un conglomerat de pulsiuni incongruente, sunt ceva tot atât de coerent ca un destin și transmit coerența acestora și adâncimea aceasta operei literare, constituind-o într-o lume".

Iar lumea lui Ștefan Agopian este perenă și inconfundabilă.

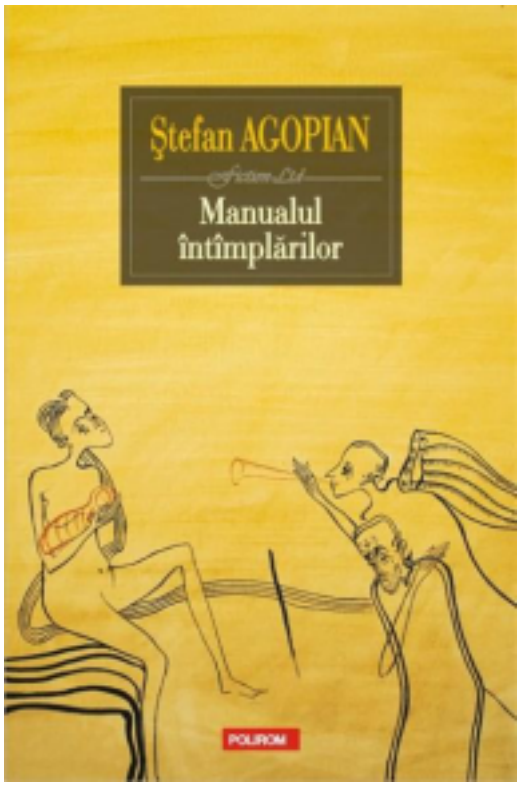

DINU FLĂMÂND

Caravaggio (I)

Fără îndoială știa preabine
să călărească iar pe drum nu se văd
gropi ascunse nici vreo fiară din bezna nopții
să-i fi speriat calul – ci mai degrabă blândul
animalul pătat de mierea lunii cu capul plecat
spre călăreț pare să-i vorbească iar sabotul
piciorului potcovit din față îl ferește
pe cel căzut

însă lumina, da, îi izbește pe amândoi pieziș
coroborând iar apoi învăluitoare parcă din
pământ
și din cer ieșită sfârâind pe chipul soldatului
prelungindu-se pe brațele lui ridicate în
adorația unei spaime
care încă îl mai trântește
de pământ și după ce trupul lui bufnise în praf...

Iar dacă în acea violentă tandrețe care era
deja somnolența imensei sale sensibilități tinere
Caravaggio nu s-a introdus și pe sine acolo cum
avea
mai târziu s-o facă în mai toate momentele sale
de extaz revelat (deși chipul celui întins pe jos
privind cu ochii închiși spre cer pare că îi
seamănă...)
trebuie să bănuim că se află și el
undeva prin preajmă

căci la el a ajuns mai întâi „chemarea”
și fruntea lui fusese lovită de copita
acelei lumini.

Roma, martie 2019

Caravaggio (II)

Mușcă din aer cu ochii semi-deschiși
înălțându-și fruntea spre un cer interogativ
neștiind bine cum de-a ajuns
în escorta sfintei Ursula dus și el
spre locul supliciului și aproape suflându-i
resemnatei femei în ceafă

printre oameni cu arcuri și lănci în armuri de fier
împins de o nevăzută mulțime s-a pictat pe sine
parcă strivit în grupul acelor torționari
cu câteva săptămâni zice-se înainte să închidă
ochii definitiv

(uneori obscure forțe ivite nu se știe de ce
chiar pe drumul vieților noastre ne mână
spre centrul oribilului unde clipa decide
ceva pentru noi fără ca noi să putem exprima
mai mult decât sufocarea

iar când briciul luminii taie tenebrele
dau spre noi năvală prin fanta
deschisă în aer unele fapte
ce ne aleg fără să ne întrebe).

Chipul sfintei deviază spre chipul lui o parte
din acea lumină interioară chiar de el inventată
pentru a îngheța totdeauna esențialul
aflat în centrul prezentului
... exaltare a unui moment
unic și irepetabil din șirul acelor care
alcătuiesc unica noastră viață.

Inumerabili caravaggiști
s-au răspândit mai apoi la nordul
și la sudul acelor state papale
cu toții grăbiți să cumpere
de prin dughene lumânări cât mai groase
să le aprindă în centrul altor imagini ...dar

miracolul
nu s-a mai repetat...

Acum în amurg eu zăresc niște vineți
nori îngrămădiți pe cer în partea dintre
Castel dell'Ovo și brusc o geană de soare străpunge
spre apele golfului semn că tocmai în centru
ceva se decide acolo sus...

Napoli, ianuarie 2019

Ceaikovski

Zece sticle de vodcă înfipte–n zăpadă,
pe jumătate goale, ceaunul fierbe
pe malul fluviului Obi din care au fost scoși și
peștii
și apa, câteva mici ceșcuțe de aluminiu îngropate
și ele-n zăpadă printre borcanele cu ciuperci
murate...

Se bea din gamelă borșul, mestecenii s-au oprit
departe de malul apei la marginea pădurii
unde focul aprins le necăjește
ramurile de jos sub care eu ațipesc
în timp ce o beție fără ordine
de zi s-a și instalat în tot grupul.

Mi s-a întins o pufoaică
iar una din mașinile de la Casa de cultură
pleacă la Novosibirsk după alte sticle.
Din „Gazul" redactorului-șef, care e și poet,
prin ușa din față deschisă
valsul din Lacul lebedelor se încumetă
să înfrunte gerul.
Visez...

Nicicând fragilitatea umană rușinată
de propriul tremur nu a valsat
mai fericită cu tristețea mizeriei
într-o lacrimă...

Iar pe la gemurile fastuoasei săli de bal
a Siberiei răsuflarea mujicilor strânși buluc afară
abureşte sticla.

Au sosit cu torțele Revoluției
să dea foc lumii.

Novosibirsk, noiembrie 1978

Centrifugă

De-ar fi să am o mie de stupi tot n-ai gusta
de la mine o linguriță
a precizat în vreme ce cu energica ei mână
dreaptă
rotea centrifuga în care pusese
cele patru rame cu alveolele deja decapate
numai bune de muls;

mierea curgea din faguri ca lava unui
vulcan tocmai frământat de mânia pământului
iar în ochii mei mijiseră deja vârfurile unor
degete
care cu mult drag s-ar fi strecurat dincolo
de frontiera fixată de sutienul ei pe la jumătatea
sânilor.

Brusc am înțeles că doar de înțepături
voi avea parte chiar dacă
zumzăiau atâtea dulci promisiuni
în văzduhul tuturor posibilităților...

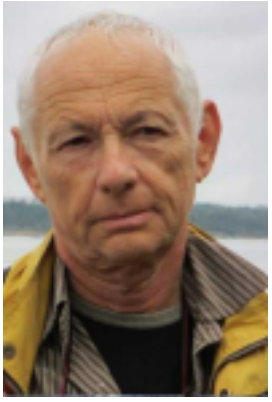

ADRIAN GRAUENFELS

Procesul continuă:
Kafka este scriitor evreu sau german?

Se spune că un admirator al lui Franz Kafka ar fi apărut cu o legătură splendidă în care combinase trei povestiri într-un singur volum luxos. Kafka, teribil de enervat, reacționează: "Scrisul meu materializează ororile pe care le trăiesc...". Nu ar trebui tipărite ci arse ". În aceiași răsuflare Kafka declara că nu are altă menire decât cea a scrisului: "eu sunt literatură, nu pot fi nimic altceva". Această ambivalentă relaționare legată de munca sa, exprimă marile îndoieli avute despre sine. Are scriitorul dreptul să descrie ororile și coșmarele vieții la care este supus? Tot el spune: "dacă nu poți rezova problema, rămâi în tăcere". Cu alte cuvinte: Să nu permitem că impotența noastră să dăuneze altora". În mod paradoxal, lipsa de speranță și de orizont, centrale în opera lui Kafka, îl plasează pe scriitor cu certitudine în centrul literaturii secolului XX. Gregor Samsa, cel care se trezește într-o dimineață metamorfozat într-o oribilă insectă sau Joseph K, care este acuzatul unui proces intentat pentru o crimă inexplicabilă, ascunsă acuzatului, devin figuri arhetypice în modernism. Critica l-a evaluat just pe alienatul Kafka, așa cum Shakespeare sau Dante erau priviți la timpul lor, a fi vizionari care au captat esența umană a vremii lor. Ce păcat... Kafka nu a apucat să cunoască gloria și impactul pe care scrisul lui l-a produs lumii care a urmat după el. Nu numai în termeni literari, dar și financiar și geopolitic.

"Colonia penitenciară" aruncă lumină asupra cruzimii și a demenței din închisori, în mai toate sistemele. O carte recent scrisă de Benjamin Balint* propune lumină în cazul disputei Israelului cu arhivele germane, un proces care durează de ani, în jurul unor manuscrise ajunse în mâini particulare în Tel Aviv. În 2016 manuscrisele au fost confiscate doamnei Eva Hoffe, posesoarea lor, și înmânate Bibliotecii Naționale a Israelului. Cartea lui Benjamin Balint (Kafka: Ultimul proces al moștenirii literare) pune întrebări acute despre naționalitate, religie, și efectul Holocaustului în care cele trei surori ale lui Kafka au pierit, de la care el a fost scutit, murind în anul 1924 de tuberculoză. Hoffe a moștenit manuscrisele de la mama sa Ester, care la rândul său le avea de la Max Brod, amicul și lichidatorul moștenirii Kafka. Hoffe intenționa să le vândă Arhivei Literaturii Germane din orașul Marbach, (instituție care arhivează literatura germană din secolul 19 și până azi.) la loc de onoare. lângă alți mari scriitori germani ca: Schiller, Goethe, Alexander von Humboldt, Gottfried Benn, Hans Blumenberg, Paul Celan, Ernst Jünger, Martin Heidegger, Hermann Hesse, Rilke etc. Implicațiile acestui fapt sunt enorme pentru Germania care ar fi fost recunoscută de facto patrie a autorului Kafka, care nu era german, ci un evreu care s-a născut și trăit la Praga în Cehia. În Israel, Biblioteca Națională a insistat și argumentat pentru includerea operei lui lui Kafka, în moștenirea culturală a poporului evreu, unde pe drept, autorul aparține.

Decedat (la numai 40 de ani) Kafka nu se bucura de o faimă mondială. În cercurile literare era cotat ca un ne-profesionist minor scriitor de limbă germană. Pentru existența sa de zi cu zi, lucra la o firma de asigurări, făcând o muncă pe care o ura. Trei capodopere, publicate în volume modeste, separate: Metamorfoza, Colonia Penitenciară și Un artist al foamei, trec neobservate. Cele două mari romane: "Castelul" și "Procesul", așteptau nepublicate în manuscris. Spectaculos, el lasă lucrurile în acesta stare. Înainte de moartea sa, el lasă o scrisoare amicului său Max Brod . În acest "testament" Kafka ordona lui Brod să-i ardă manuscrisele, scrisorile și agendele. Din fericire Brod îl admira pe Kafka, și refuză să execute dorințele postume ale scriitorului. În schimb, se dedică editării și publicării operei lui Kafka. Ba chiar scrie o nuvelă

despre autor, pe care îl botează Richard Garta. Deși el însuși era un bun poet, Brod rămâne faimos pentru rolul sau în al face pe amicul Kafka celebru. Cartea "Ultimul proces" semnată de Balint disecă valoarea etică a faptei lui Brod, care ignorând dorința muribundului său amic, demonstrează umanității că arta aparține mai mult audienței decât autorului efemer. Uriașul impact al cărților lui Kafka a influențat și schimbat literatura europeană, a oferit cercetătorilor, studenților și criticii un filon inestimabil. Privind filosofia textelor sale, putem decide că de fapt, Kafka ar fi dorit ca scrisul său să se întâlnească cu cititorii. Subiectele atinse sunt universale ca la Virgil, Shakespeare sau Dante. Brod realizează importanța manuscriselor amicului sau și publică capodoperele Procesul și Castelul în anul 1920. Dar cărțile își găsesc marea audiență în anii 30. Cititorii se confruntă cu nazismul german care urma cu precizie profețiile lui Kafka: o țară cu legi contrafăcute și de o violență de neînțeles. Antisemitismul în plină expansiune, împiedică publicarea lui Kafka în Germania. Brod călătorește în Cehoslovacia exact în timpul în care naziștii anexează țara, în Martie 1939, purtând cu el manuscrisele lui Kafka. Fiind un bun sionist, Brod se mută la Tel Aviv, unde trăiește până la decesul său în 1968. Nu are aici o existență ușoară, fiind ignorat de literații locali, care preferau exclusiv limba ebraică. Balint subliniază că opera lui Kafka nu a atins niciodată în Israel, interesul stârnit în Europa sau Statele Unite. În timpul procesului pentru custodia arhivei, Germania a pledat ca manuscrisele să fie predate Germaniei, acolo ele vor fi studiate intensiv și nu neglijate așa cum procedează Ierusalimul. Alții au ridicat obiecțiuni: ar fi obscenă cedarea operei lui Kafka Germaniei, care i-a exterminat toată familia. Și totuși încăpățânarea de a reține moștenirea Kafka nestudiată în Israel are aspecte literare și legal- juridice. Judecătorii care au decis transferul moștenirii la Ierusalim au argumentat astfel:

"Kafka a fost un scriitor evreu". Dar citind Procesul, trebuie să folosim vederea evreiască a lucrurilor? Cuvântul evreu nu apare nicăieri în ficțiunile sale, personajele au un caracter și un destin universal. Kafka a trăit într-un marasm antisemitic. Nu era educat în spirit iudaic dar era profund interesat de cultura evreiască. Teatrul idiș cât și poveștile hasidice îi influențează opera și se știe că în ultimii ani de viață visa să emigreze în Palestina. Chiar ia lecții de ebraică în acest scop. Marii cercetători ai lui Kafaka, Walter Benjamin sau Harold Bloom l-au perceput pe Kafka a fi un scriitor bazat pe spiritul culturii iudaice est europeene. El s-a detașat de idișul tradițional și în același timp era incapabil să se integreze total în cultura germană care trata evreii cu dispreț și ostilitate. Kafka scrie lui Brod astfel: " Mă simt blocat cu picioarele în credința strămoșilor mei în timp ce bâjbâi cu mâinile (dar fără să găsesc) un nou teritoriu.." Astfel de personaje sunt frecvente la Kafka. O maimuță captivă din "Un raport Academiei" învață cât de greu este să fi uman. Personajul Joseph K. din " Procesul" este judecat după reguli ciudate pe care nu le înțelege. Kafka este obsedat de sistemele juridice confuze, care funcționează practic în mod teologic, pe când legile iudaice par a fi iremediabil pierdute. Dar geniul lui Kafka este în transpunerea esenței sale iudaice la cea cea Balint numește "încăpățânata sa expatriere și ne-apartenență". În secolul XX, practica de a separa cetățeanul de religie, individul manipulat de concerne și de instituții ostile, de multe ori violente, devine universală. Dramaturgul Bertold Brecht este un teren fertil ideilor lui Kafka. El preia în piesele sale elementele viitorului: lagărul de concentrare, legile instabile și schimbătoare, viețile oamenilor paralizați și fără scop. În România, evreul Max Blecher, este contemporan cu Kafka. La fel ca scriitorul din Praga, dezarmat în fața sistemelor de strivire a individului de către mecanismele birocratice, Blecher intuiește dezumanizarea, decăderea omul modern. Eforturile sale de a-și expune identitatea interioară semănă cu o dureroasă spovedanie. Se aseamănă cu paroxismul lui Kafka care el însuși mărturisea: "A scrie înseamnă a te mărturisi peste măsură, dar cu sinceritate și o dăruire nemărginită..."

Balint concide: "Kafka este un profet al timpurilor care au sosit și nu contează unde sunt stocate manuscrisele sale, ci faptul că și azi, 90 de ani mai târziu, trăim într-o lume Kafkiană" .

---

* Benajmin Balint este scriitor, traducător, profesor de literatură la Colegiul Bard și la universitatea Al-Quds din Ierusalim. Eseurile și recenziile sale apar adesea în Wall Street Journal, Die Zeit, Haaretz, the Weekly Standard, și Claremont Review of Books.

GHEORGHE SIMON

GRABNIC

Adevărul pare a fi ciocnirea, rînd pe rînd, atît cu adevărurile agresive ale celorlalți, luate în parte, cît și cu adevărul depresiv al tuturor, luați laolaltă.
Gellu Naum - ***Zenobia***

Într-o clipă mi s-a arătat
Adevărul caligrafiat
cu litere de aur pe foițe subțiri
strălucind cu o vicleană orbire
pînă s-au trezit clipele toate
grăbite să-și afle expresie
în memoria copilăriei celeste.

Pe cînd timp nu era
nici loc spre întemeiere
ci doar nerăbdare de a cuprinde totul
în zariștea sufletului
fericit să contemple.

Persistă și acum uimirea copilului
între Pîrîul Alb și Pîrîul Negru
cu păstrăvi argintii și în curcubeu
în splendoarea orbirii
cînd toate în preajmă se răsfrîng
într-un singur chip
cum raze mănunchi
surprind umbra sufletului.

Sufletul e rană vie a luminii
pe vecie adulmecată
de cititorul viclean
menit a surprinde
cea mai cumplită stare a Omului
aflat la răscruce
execuție pe viu
în agonie
cum moare litera pe hîrtie.

Moartea surprinde chipul
și prinde expresie umană
odată cu ultima suflare
fulgerător
duhul
străbătînd într-o clipă
vămile și văzduhul.

În incinta așteptării
ni se arată imaginea rănită
a iubirii paterne
cînd uităm că suntem oameni
purtători de nume și de chip
asemenea fiind
rămînem doar chipuri *compuse*
auroral
pe cerul bisericilor din Bucovina.

O singură dată în viață
ne vedem sufletul
mai atroce decît nimicul nimicitor
nisipul *fără de corp* al lui Pessoa
pe aripile răsucirii
cum raze converg
spre un centru *ivănescian*
evanescent
norveg.

În vremi de restrişte
Adevărul rătăcește orfan
fiind mai vizibil
fără sens și fără accent.
Din mai nimic răsare Adevărul
mai sărac decît duhul
înaintînd vertiginos
spre un terminal al cumințirii

prin reverii răcoritoare
prin asceză
și tăceri devoratoare.

Orfană lumina își înfiază
razele frînte
vizibilă doar cînd ni se arată
fața părintească
pînă la muchia atît de subțire
între ceea ce este acum
și nu va mai fi
decît spectru al persistenței.

Puterea unui cuvînt crește
pe măsură ce își află loc de auzire
înmugurind doar sunete rotunde
ca un semn de asfințire
raze în derivă
și cutremurare de sine.

Necercetate de vreo privire
literele în așteptare par a fi moarte
de nu s-ar coace pe dinăuntru
focul neistovirii
și pe toată întinderea sufletului
mai dulce la vedere
decît în toamnă
cînd e coaptă sămînța
în sufletul viu
precum fructele
pe ram eminescian
în atîrnare
în pomul vieții
mirată și întomnată.

Și din amară certitudine
revers pervers de întocmire
viața nu-și arată fața
decît prin moarte
prin expresia chipului.

În lumina orbitoare a sufletului
dincolo de ce se vede
trăire fără de suspin
cum ai întreba și întrebării
să i se răspundă tot cu o întrebare
cum linia punctată
fără ca nimic să se schimbe
devine linie continuă a vieții.

Adevărul face să se elibereze
făptura vie a înțelesului
putință virtuală
actuală
doar cînd e vremea culesului
grabnic
și nu mai poți restaura
ceea ce doar în răstimp
se mai poate arăta.

Adevărul poate fi
doar o singură dată
surprins
poetic
în falduri transparente
precum și în capcanele
expresiei elegant elevate.

Atît de departe
fiindu-ne apropierea
ne rămîne doar solitudinea
arzînd în flăcările lui Van Gogh
în care ți-e dat să te vezi întreg
cu tot ce îți amintești să fi fost.

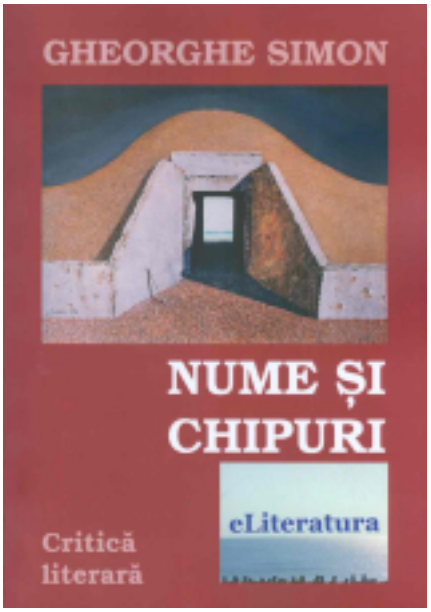

ANCA SÎRGHIE

MEANDRELE FEMINITĂȚII ÎN RECENTUL ROMAN AL IOANEI HEIDEL.

Stabilită în Germania de peste 30 de ani, Ioana Heidel ne pune în fața unui nou roman al ei, numit printr-un inspirat paradox *În așteptarea trecutului*, titlu perfect grefat pe conținutul acțiunii, o călătorie spre fericirea pură a unei femei, care extrapolează sexualitatea din conceptul de iubire într-o proiecție narativă cu totul inedită. Nu este lipsit de semnificație faptul că Ioana Heidel a tradus în germană romanul *Dincolo de orizont*, sub titlul *Mein Lebens-weg bis jenseits des Horizonts,* ca dovadă că scriitoarea se simte acasă în ambele limbi. Un caz fericit, desigur, datorat – suntem tentați să credem- realității că anual scriitoarea petrece luni bune la Sighișoara, iar faptul că ea nu părăsește limba maternă ca autor de proză nu poate decât să ne bucure.

Structurată ca bildungsroman sentimental, noua ei carte de proză psihologică reflectă nu atât evoluția spirituală a Flaviei, personajul principal, ci viața ei emoțională, urmărită de la anii copilăriei și până la simbolica stingere din final, una uimitoare, desigur. Ioana Heidel face o inedită secționare a trecerii prin adolescență, tinerețe și maturitate, înaintând pe o linia inedită dintre iubire și prietenie, separându-le la dorința mereu circumspectei fete, oricât de perseverent a fost în insistențele sale băiatul îndrăgostit, Vlad.

Sub semnul acestei neîmpliniri erotice este conceput debutul romanului, unde în plan oniric Vlad se vede mire alături de Flavia, rostind cuvintele "până ce moartea ne va despărți", care devin un laitmotiv al vieții cuplurilor prezentate de scriitoare mai mult sau mai puțin insistent. Acest prim episod oniric ar putea să figureze ca o propunere a autoarei pentru final, unul deschis, solicitând imaginația cititorului. Ca un pictor care hașurează cu pricepere ipostazele legăturilor sufletești existențiale între împlinire și dezamăgiri felurite, Ioana Heidel dă viață câtorva alte cupluri, dar fără insistențe descriptive de tip balzacian. Deloc puține sunt celelalte cupluri, de la Corina-Valeriu și Tudor, izbăvitorul ei după o experiență erotică imprudentă, Camelia și Sergiu sau apariții cu totul episodice ca Magdalena și Radu, dar puternic caricate fizic și de aceea ușor de remarcat.

S-ar putea aștepta ca doamna Heidel să continue maniera abordată în cele două romane anterioare, căci autoficțiunea definește viziunea ei în *Dincolo de orizont* și în *Mi-a plăcut culoarea*. Tipologia noii sale cărți postulează poziționările erosului. Flavia refuză pe Vlad, prietenul din copilărie, de care o îndepărtează, cum motivează ea autoconvingându-se, egoismul și lipsa fermității față de mama lui posesivă. În interpretarea atitudinii fetei, de o frigiditate voită și greu de raportat la mentalitatea tinerilor de astăzi, aș lua aminte la cugetarea psihologului Alexandru Pleșea: *"Oamenii inteligenți sunt convinși că aceia, care știu să aștepte, au parte de lucruri bune. Majoritatea oamenilor vor să obțină tot ceea ce-și doresc, exact atunci când formulează aceste dorințe. Oamenii inteligenți știu că trebuie să muncească din greu pentru ceea ce-și doresc, iar rezultatele muncii lor vor fi vizibile după un timp, dar vor dăinui toată viața."* Aceasta pare să fie și rațiunea Flaviei. Deși se simte bine în preajma tânărului care o caută insistent, ea nu ține să ajungă cu el la o experiență sexuală, caz rarisim în proza noastră, în care atracția fizică a îndrăgostiților a devenit forma cea mai evidentă a fericirii umane. La Flavia hormonii adolescenței nu-și fac resimțită acțiunea, pentru că tocmai când devenise liceană, o reîntâlnire cu Vlad o determină să-și folosească propria forță fascinatorie, dar fără ca mărturisirea lui de indubitabilă dragoste să o determine la un pas riscant. Flavia simte că ținea la el „ca la un frate", dar mărturisește amicei sale Lavinia: "n-aș fi vrut să-l pierd ca prieten pentru nimic în lume, însă niciodată n-aș fi putut să-i devin iubită. De aceea mă temeam

de următoarea conversație, mă temeam să nu rămân fără Vlad." O prietenie veșnică, dar fără dimensiune erotică este trăirea pe care o experimentează Flavia. Dimpotrivă, Vlad la cei 16 ani al lui, îi declară:"Sunt îndrăgostit de tine, Flavia, și sper că așa va rămâne pentru tot restul vieții."

Desigur că vârsta adolescenței nu este terenul unei sexualități manifeste, dar este propice visului erotic. Vremea lui Romeo și a Julietei a trecut de multe secole. Dar raționalitatea ce domină personalitatea fetei explică glacialitatea deciziei: "Niciodată nu i-am dat de înțeles că aș fi îndrăgostită de el." Strategia tergiversării, perfect conștientizate a Flaviei, nu încurajează speranță erotică, chiar dacă nici depărtarea și nici inerentele prietenii, specifice vieții studențești, nu au clintit soclul de statuie pe care Vlad îl avea în conștiința Flaviei. Confesându-i-se Laviniei, ea recunoaște: „Indiferent de modificările ce urmau să apară în viața noastră, Vlad rămânea unicul meu prieten. Cu sau fără sentimente, locul câștigat în inima mea nu îl mai putea lua nimeni niciodată." Tot arsenalul de încercări masculine, de la sărut la propunerea unei nopți romantice într-o cameră de motel, eșuează categoric și invariabil. Ajunși studenți în același oraș, cei doi tineri se văd rar, inexplicabil de rar. Și totuși Flavia nutrea convingerea că între ei "era ceva indefinibil, ce nu permitea nodului ce legase inimile lor să cedeze." Iată o raportare pe care niciun scriitor n-a mai imaginat-o în literatura română, căci centrul de greutate al narațiunii în romanul În așteptarea trecutului este prietenie fără manifestarea iubirii sexuale, ce este împinsă de Flavia mereu în afara scenariului amiciției lor.

Dar feminintatea își are meandrele ei spectaculoase. Neașteptat pentru evoluția anterioară a fetei inocente este modul lipsit de scrupule în care ea își va manifesta pasiunea pentru Florin, bărbatul pe care ține să-l răpească prietenei lui de moment și victoria Flaviei este ușoară. Însă viața nu-i păstrează fericirea în căsătorie, prezentată în roman ca platou larg evenimențial, unul din care, de altfel, rezultă și o fetiță, Camelia. Infidelitatea soțului o aduce pe Flavia în postură de femeie înșelată, una care nu găsește priceperea feminină de a-și neutraliza concurenta. Anumite simetrii situaționale în plan narativ fac astfel ca prin mișcarea de pioni din tabla de șah a iubirii, Flavia să fie eliminată imparabil.

Ce preț dobândește de acum, când dramele conjugale ale celor doi sunt deja consumate, refuzul feminității în fața lui Vlad? O loterie și aceasta! Dar cine poate pătrunde în abisurile interiorității unei tinere femei? Cert este că păstrarea libertății față de forța de atracție a masculinității nu induce la Ioana Heidel o dimensiune sacrificială precum la Aura Christi în *Ceremonia orbirii* (1996) și nici precum la personajele lui Cornel Nistea din romanul *Întâlnirile mele cu Orlando*, în care este ilustrată tema iubirii ca ascensiune spre fericirea curată, ca aspirație și ca o formă a desăvârșirii. Cu totul altul este cronotopul creat de Ioana Heidel, care face în noul roman un *background* din abstinență.

Naratorul este mai mult sau mai puțin implicat în universul plămădit din cuvânt. Sinceritatea auctorială nu este o miză importantă a interesului stârnit de roman, din moment ce scriitoarea afișează o obiectivare, care nu ne îndepărtează prea mult de linia demarcării dintre ficțiune și nonficțiune. Analiza psihologică a scriitoarei este focalizată pe ipostazierile feminității cu jocurile și vulnerabilitățile specifice diferitelor vârste. Ființă volitivă, Flavia ține să-și domine destinul, ea singură decizând ce are de făcut cu viața ei, indiferent că apoi constată cât a greșit. Faptul că ea se simte Cenușăreasă ori Prințesă nu-i schimbă optica în războiul cu forța de atracție a masculinității și în roman cazul ei, unul atipic, rupând tradiția, nu este singular în panoplia tipologică bogată creată de Ioana Heidel în noul ei roman.

Între ipostazierile feminității din roman, frumoasa Corina, cu un păr lăsat pe spate până spre pământ, reprezintă pe liceana cea naivă, sortită să fie cucerită de studentul Valeriu, un notoriu Don Juan, care în clipa când pornește asaltul este sigur de victoria finală, sau cum scrie autoarea despre momentul apropierii celor doi, nu fără o anumită maliție:"Era arena în care unul dintre gladiatori intrase deja ca învingător." În cartea Ioanei Heidel, Corina este reversul Flaviei, gata să-și ofere trupul primului adorator care a captivat-o cu totul. Sunt radiografiate stările de spirit și trăirile specifice adolescenței și tinereții, dintr-o perspectivă rarisimă în literatura română contemporană

În latura sa narativ evenimențială, în care unele dezvoltări și nuanțări mai par posibile, remarcabile sunt

câteva episoade, așa ca revederea colegială de la facultate, cu toată avalanșa ei de amintiri emoționante, căci în bună parte cartea Ioanei Heidel este un roman al studenției. Rezolvările onirice în cazul blestemului lui Valer, adus în biserică să asiste la botezul fiului său Marcel, și a nunții de aur a Flaviei cu Florin sunt o reușită. Cei doi soți încercați de destin simt la unison că se află "în așteptarea trecutului". Autoarea croiește o dezlegare onirică și în dialogul existențial al Flaviei cu Vlad. Pentru ei se întrezărește un loc al regăsirii. Reîntâlnirea lor în orașul de munte dă șansa creării unei punți de legătură între trecut și prezent, cu completarea amintirilor despre viața lor studențească din tinerețe, iar drumul spre "cimitirul iubirii" face loc unui final eliadesc, cu parfum romantic. Pentru poezia lui intrinsecă, l-aș asemăna cu versurile lui Dan Fruntelată din *Dragoste în iarnă*: "Vreau să vorbim în tăcerile noastre /frumos și tandru ca de la abis la abis tu, /iubita mea, iarna mea după toate verile/ icoană în al inimii paraclis."

Cel care dă specificitate romanului este și vocabularul folosit de autoare, care vine spre noua ei carte cu multifuncționalitatea domeniilor profesionale exersate în viață. Epatează la Ioana Heidel șocul produs de asocierea unor domenii lexicale îndepărtate. Ca să mă rezum doar la câteva exemple categoriale, cuvintele de dragoste ale fustangiului Valeriu adresate naivei Corina, sunt "scăpate ca un glonț", scriitoarea insinuând ideea de sorginte cinegetică, anume că victima sa nu are sorți de scăpare. Schimbând domeniul, autoarea trece la mediul bacteorologic când o declară pe liceană captiva cuceritorului ei: "Era deja infectată cu microbul numit Valeriu, ce luase controlul asupra fiecărei celule nervoase, făcând ravagii în mintea ei." Mama fetei are intuiții sigure atunci când o vede pe Corina "ostatec" al acelui prea vârstnic cuceritor. Flavia, ajunsă în al III-lea an de facultate, se simte atrasă de un student, vocabularul ei fiind la fel de colorat cu expresii ale arsenalului armelor feminine puse fără vreun scrupul la bătaie pentru "a momi prada spre capcană". În limbajul studențesc, un coleg are o „nouă flamă", când se face referire la o iubire abia înfiripată. Și exemplele pot fi desprinse din întregul text.

Nou ca tipologie și textură lexicală a discursului narativ, romanul *În așteptarea trecutului* își așteaptă cititorii dornici de inedit cărora autoarea le propune un motiv de dezbatere interioară, deschis în egală măsură spre ceea ce au trăit personajele și spre viitorul lectorului.

Roman von Ioana Heidel
in deutscher Übersetzung erschienen

Der Roman *„Mein Lebensweg bis jenseits des Horizonts"* von Ioana Heidel, in rumänischer Sprache unter dem Titel „Dincolo de orizont" erstmals 2013, 2014 und 2016 in ergänzten Auflagen erschienen, liegt seit letztem Jahr auch in deutscher Übersetzung vor. Es ist ein Buch über die Suche nach Identität, nach innerer Balance und den geistigen Fundamenten des Menschen, die die Autorin anhand unwillkürlicher Erinnerungen und Selbstbeobachtung (Introspektion) durchführt. (...)

Dr. Mihaela Rădulescu (Übersetzung: Kurt Wagner)

Aus Siebenbürgische Zeitung 26.01.2018

ZUDOR János

Mozart

cumva, sufletul, da,
sufletul ştie
ceea ce nu ştie niciun
animal,
element,
sufletul simte
că liber va fi numai când
nu e,
nu mai e,
dacă se destramă, se absoarbe în sticla
eterului, totuna:
se târăşte prin urechi, trece prin artera
jugulară a cuvintelor
în craniul imens al firii. urmele sale ies pe frunte,
sunt precum ridurile, fâlfâitul lui se
impregnează în gesturi,
strângeri de mână, mângâierea copiilor,
dragoste, tristețea lui
ni se furişează-n plămâni, e ca moartea.
cumva, sufletul
ştie
că-i mai mult decât
simplul sine,
mai mult: e lumea,
și mai puțin: lumină.
înveşmântat în haine de rob al lumii, sufletul
n-are scăpare,
îl păzesc strajele lumii, sfâşie, sare, loveşte,
mângâie, răneşte,
iubeşte, târăşte, sufletu-i paznic, straja
pomilor, e paznicul
apelor sufletul, numai lumina încremenită-n
inimă are
haine de rob.
CEVA GONEŞTE ÎN MINE, CEVA GONEŞTE,
UNDE-I LUMINA A CĂREI LAMĂ M-A
DECUPAT DE LÂNGĂ FIU?
UNDE-I LIBERTATEA? CĂREIA-I SUNT STĂPÂN?
(MĂ STĂPÂNESC ROBII LIBERI!)
UNDE-I PĂŞUNEA CU IARBĂ ALBĂ A
SUFLETULUI MEU,
UNDE DIN AER PE MINE ÎNSUMI MĂ INSPIR?!

cumva, sufletul, da,
sufletul ştie
ceea ce nimic nu ştie,
niciun animal, element,
sufletul simte
că liber va fi numai când
nu e,
nu mai e.

Dans macabre

lui K.E.

Stelele dansează pe firmamentul inert,
şi lângă masă şade un defunct morbid,
mă trezeşte deşteptătorul, dau fuga acasă, sub pod,
mi se surpă-n creştet singurătatea universului,

pomii perfizi se pitesc în parc,
blestemat loc e globul acesta de tină,
fantomele stârnesc sclipiri,

noi rămânem aici până la moarte,
aici ne vom consuma ultima cină,
deasupra cerului mort...

Monologul lui Pygmalion
(Pügmalión monológja)

Îmi pierd mințile, creierul o ia razna,
am pus mâna pe daltă, să mă pun pe treabă.
O, timpule, pe brazdele tale
dispărute, pierdute, furia mea ca un Minos
închis, turbat, te înfuleci, te mistui pe tine
însuți, o pasăre de piatră în inima inexistenței,
cu aripi însângerate, frânte, aş zbura cu tine,
cuțitul dement mi-l împlânt în trup,
cu milioane de ezitări, cu milioane de gesticulări
mă sfârtecă vulturul țipător,
mă zvârcolesc în patul sângelui mâlos,
iar tu, chip de idol, precum moartea cu care încet
te obişnuieşti, precum nemărginirea etern
pierdută, închisă în piatră, O, FII CU MINE,
MODEL CRUD, SPINTEC TIMPUL ÎN FAȚA
PICIOARELOR TALE, TRECI PESTE INEXISTENȚA TA,
mâna mea cioplește în gol, urlând mi-apropii
ALTĂPARTELE, de propriul sânge
sunt leoarcă, văl fierbinte, TU, DULCE SPUMĂ,
ÎNSUFLEȚEȘTE-TE, DRAGĂ...

Nevastă
(Feleség)

precum o lună fără chip aşa dogorea
întunericul în tava de developare şi speram
că în vreuna din tăvi goală stă tolănită ea
locuieşte în trupu-i portocaliu şi dacă aprind lumina
dispare se înnegreşte orbeşte ca jarul stins
şi n-o voi putea vedea niciodată
şi toate acestea numai pentru că nu mi-o
puteam imagina
dimineața întotdeauna mă trezeam transpirat
şi dacă
îmi reaminteam chipul ei brusc
în creierul meu vibrau zbateri de lilieci îşi scoteau
ghearele în jurul ochilor au devenit ochi de câine
fruntea mi s-a zbârcit
era după-amiază târziu
soarele a coborât măcăind, nu cunoştea
nopțile e ceva normal
am încercat o ultimă tentativă de a-i fixa
fotometrul pe frunte
şi-a mijit ochii şi pe ten i-a apărut
un surâs
atunci am aprins lumina
haide – i-am spus soției
trebuie să trecem înot smoala nopții

Sunt Rege
(Király vagyok)

Sunt Rege,
deghizat cerşesc
de la cetățeni.

Am fost la nebuni,
m-au bătut
până am scuipat sânge.

Dar eu şi-atunci
sunt Rege.
V-arăt măciuca,
e ghintuită cu cuie,
înfățişează Soarele
şi Luna
cum se fugăresc.

E sceptrul meu.

(N-am recunoscut
nici în fața polițiştilor,
i-am lăsat să mă bată!
acum stau aici,
undeva într-un colț,
privesc Luna şi Soarele
de pe măciucă,
adică de pe sceptru.)

Acuma m-au luat din nou,
numai oştile mele ştiu unde mă duc,
îl şi întreb pe cel mai
nenorocit dintre ei,
hei, încotro?

Îmi transmit peste umăr,
„LA EXECUȚIE,
MĂRIA TA...”

19 septembrie 2013

Țipătul terorii pe acoperișul casei
(A terror sikoltása a háztetőn)

Soarele dogorește.
Au pornit nălucile amiezii.
Aburii lor opăresc totul.
Teroare. Pornesc
nălucirile.
S-a urnit încet
marșul lor scopit,

obrazul spectatorilor
mâzgălit cu pudră...

Pactul de neagresiune Zudor
(A Zudormegnemtámadási Szerződés)

Ai semnat
Pactul
de Neagresiune Zudor?

Eu acum mă duc să-l semnez,
conform convențiilor,
ca nu cumva să izbucnească
iar revoluția în atmosfera asta încărcată
cu atâta praf de pușcă!

Al n-lea haiku
(Ennedik haiku)

În ziua-nmormântării mele
va fi vreme frumoasă, însorită,
vor urca după mine îngerii iadului.

ZUDOR János, s-a născut la 27 aprilie 1954 la Oradea. A studiat în orașul natal, iar după terminarea liceului a urmat cursurile secției de maghiară-franceză la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj, unde și-a obținut licența în 1983. În perioadele de întrerupere a studiilor, a predat la școli din Salonta și Oradea. După terminarea facultății a fost profesor la Liceul Agricol din Cadea, iar din 1987 s-a angajat la Combinatul Chimic Sinteza. Între 1990-1991 a lucrat ca gazetar la *Bihari Napló* (Jurnalul bihorean), apoi la *Erdélyi Napló* (Jurnalul transilvan), până în 1993. În 1993 a obținut premiul Sziveri János.
Volume de versuri: *Pygmalion monológja* (Monologul lui Pygmalion), Editura Kriterion, București, 1989, colecția Forrás; *Romániából jöttem* (Am venit din România), Budapesta, 1990; tot la Budapesta, *Filmzene* (Muzică de film), 1995; *Isten asztalán* (Pe masa lui Dumnezeu), Oradea, 1995); *A mindenség zenéje* (Muzica universului), Debrecen, 1995; *És egy kicsit tovább* (Și un pic mai departe, 2001).

prezentare și traducere de ***KOCSIS Francisko***

MIRCEA PORA

PREGĂTIRI, PAVOAZĂRI...

- Domnule, să mai stăm puțin, un păhărel de țuică, o gustare...
- Nici o țuică, nu e timp de așa ceva. Până acuma, de nu știu câte ore, n-ați pavoazat nimic și ce ați făcut e greșit!
- Păi am lucrat după instrucțiuni...
- Cine vi le-a dat?
- După nume nu-l știm dar avea un cap mare și tot timpul urla...
- Și unde-i acum?...
- Da, știe-l Dumnezeu...
- Ascultă, măi omule, că și tu răspunzi.
- Da, șefu...
- Păi, Pătrășcanu-i reabilitat și voi l-ați pus undeva, într-un colț, lângă Ion Gheorghe Maurer de care nu mai vorbește nimeni. Jos cu Maurer! După aceea, nu știu după mintea cui, între Arghezi și Sadoveanu l-ați pus pe Deșliu. Ăsta nu e reabilitat. Jos cu el. Mai apoi, altă neghiobie, pe peretele din față, Corul Madrigal, o mândrie a noastră, lângă F.C. Botoșani, o echipă de B.
- Stați puțin, cel cu capul mare...
- Lăsați-l pe ăla...ia uite, mai departe...ce-ar mai putea să caute acum, după 30 de ani de democrație, așa zișii „mari dascăli ai omenirii", Marx, Engels, Lenin, Stalin...lângă doi mari medici...Ion Cantacuzino și Victor Babeș?...Ne facem de râs...jos cu „dascălii"...
- Bine, îi trântim, nu-i problemă...
- Și încă ceva, noi am avut regalitate, unde sunt regii? ...am avut mari politicieni, Brătianu, Maniu, Averescu, unde sunt?...
- Sunt sus în pod, n-am știut că merge cu ei...
- Păi, voi în ce lume trăiți?...N-a fost Revoluție, condamnarea comunismului, reevaluarea trecutului?...
- Au fost...au fost...
- Și voi, țineți trecutul, Istoria în pod?...Măi, țuicari incapabili, cu facultăți făcute prin stațiuni, vin în vizită, în satul ăsta, proclamat „sat european", politicieni occidentali, regele Spaniei, președintele Franței, și voi cu Marx și Engels, cu Stalin pe pereți?...
- Cu Ceaușescu ce facem?...
- Auzi ce mă-ntreabă...Ceaușescu...nu-i reabilitat, jos cu el...
- Îl avem și pe Dej...tov. Dej, la hidrocentrala din Bicaz...
- Spală-te pe cap cu Dej...să-l vadă primul ministru al Angliei?...Apropo de Anglia...pe Churchill îl avem?... Dacă nu, faceți rost de el și sus, aici, lângă american...
- Dar acum, că tot sunteți aici și ne dați sfaturi... avem, pentru programul artistic, 30 de inși în fanfară, dar jumătate cântă fals...n-au exercițiu...nu știu notele...
- Lăsați-i de lăsat în formație, dar înfundați-le instrumentele cu câlți!
- Iar la momentul „Pâine și Sare"...Trei vorbe în engleză și să nu prind zbârcituri bătrâne, bâlbâiți...
- Și corul, cu el ce facem?
- O, doamne...schimbați repertoriul...nimic patriotic, cântece pe teme agricole, cu semănatul, treieratul, batoza...și fără solistul ăla care cântă pe nas...Nu merge cu atâția șefi de state...
- Piesa, se mai joacă?...cu strigături, cu v-ați ascunselea prin șură?...
- Nu, nici vorbă, ...vin oameni din țara lui Shakespeare, Moliere...și voi cu șura?...
- Dar coborârea fetelor de pe deal, cu turbane...Asta rămâne?...
- Asta da, e trecutul, să fie cam între 10 și 14 turbane...
- Și cum scriem pe pânza cea mare la întâmpinare?... Bine ați venit la Topolovăț, cu „dragilor" sau fără „dragilor"?
- Nici un „dragilor" ci doar „stimați oaspeți"...Și când arătați pânza să cânte puțin fanfara...Zum... zum... zum...ușor...

- Şi cei cu cîlţi în instrumente să fie şi ei acolo?
- Da, şi câlţii să fie acolo!
- Şi un ultim problem...bucătăria...gătim slab, gras, tradiţional?...
- După buletinele de analiză ale oaspeţilor...unuia cu tensiune nu-i poţi da sarmale, la un colesterol de 300, nu merg fripturile, la glicemie, torturile...Să fie pregătite două meniuri...unul uşor, naturist, european şi unul greu, românesc, balcanic...
- Dar acum, după atâta muncă, filozofie, istorie, putem bea o ţuică?...
- Puteţi, dar să nu vă îmbătaţi, că încă n-aţi făcut aproape nimic...
- Dar să ştiţi, am aflat, nu trebuie să ne grăbim...
- Cum adică, ce spui?...
- Păi nu vin cu autocare rapide ci cu tractoare cu remorcă. Aşa au vrut englezii, să vadă natura în direct... Păi, atunci să bem, ne putem uşor îmbăta după atâta muncă.
- Sigur, dar să ştiţi că nici n-au plecat, poate nici nu mai vin...
- Aşa-i, şi asta de poate...până una, alta, daţi drumul la sticle...

ZVONUL...

- Allo, doamna deputat, soro, mă auzi?...aici doamna senator Stamatoiu, Constanţa, Tanţa...
- Da, te aud, înţeleg cine mă caută...
- Trebuie să vorbesc repede...m-au luat şi pe mine la fel..un zvon...dar poate nu e...
- Spune, să vedem, ceva am auzit şi eu încă de aseară.
- Pe scurt, clar, repede...se întorc...El, Ea, toţi ai lor...
- Asta am auzit şi eu...crede-mă sunt buimăcită, nici nu ştiu ce să fac...
- Ghiţă al tău ştie sau e plecat?
- Al meu nu ştie niciodată nimic. Ce să ştie cu şcoala lui de tehnician veterinar.! Stă în parlament şi doarme, din când în când ridică o mână, stânga, dreapta, cum îi spun alţii, odată la trei săptămâni vine acasă, „la conac", cum îi place să spună. Aici umblă, face pe deşteptul prin localitate, îşi dă aere, moţăie într-un cabinet. Acum împreună cu nu ştiu câţi e plecat să analizeze cum merg troleiele la Chişinău. Problemă de stat. Dar al tău, Gavrilaş?
- Gavrilaş şi ştiutul...ăsta-i adevărul, soro. El măcar e inginer dar nu trece ca nivel de tabla înmulţirii. Puşa e în clasa a doua şi el nu-i poate revolva o problemă. Moţăie şi el în parlament, în cealaltă cameră, ridică mâini, pe tabletă se uită la filme porno şi când vine acasă, „la moşie", aşa gras cum e sforăie şi sforăie. Merge şi el la cabinet dar şi acolo sforăie. Noroc cu salariul lui...Acum e şi el pe undeva, într-o delegaţie...
- Bine, am înţeles...ăia dacă se întorc ne iau ca din oală...şi ieri, doar îi văzusem morţi, împuşcaţi...
- Ce-ai văzut tu e una, realitatea s-ar putea să fie alta.
- Şi cum mai arată...tot la fel, neschimbaţi?
- Aşa se spune...el ceva mai mic, părul , mai alb, vorbeşte din fălci, mai pocit, cu mâinile ameninţă, gesturi, ea, parcă mai ascuţită, mai rea, taie cu privirea. Au programe tot pentru socialism, cincinale, clasa muncitoare, dar, ascultă, ţine-te bine, vor răzbunare, pedepsirea trădătorilor cu „lovitura de stat". Aici intrăm şi noi, parlamentul, guvernul, „clasa politică", e de rău...
- Tanţa, să nu ne pierdem cu firea. Avem şi noi o vârstă, experienţă, tu ai fost inspectoare, eu am făcut controale, avem un trecut, am fost şi noi comunişti...cu carnetul roşu am activat, am compus, strigat lozinci, iar cu „revoluţia aia" ne-a luat valul,spunem asta. Trebuie fără a pierde timpul, să ne punem la adăpost, să ne valorificăm trecutul.
- O, Doamne, Dumnezeule, asta ne mai trebuia...spune tu programul, ce facem, eşti mai lucidă, mental stai mai bine.
- Am şi eu bâlbe, ce crezi, aşa o bombă...oricum trebuie să ne „organizăm"...Dacă revin „tovarăşii", înţelegi, doar am fost şi noi, se vor face iarăşi liste, cadre, gata cu maşinile, bolizii, casele de vacanţă, ţările exotice...
- Ce tot vorbeşti?...Mă îngrozesc!...
- Reapare miliţia, informatorii...
- Turnătorii, şedinţele lărgite de Partid...
- Lozincile, „revoluţionarii de profesie", agitatorii...
- Telegramele, onomasticile la televizor, El înaintea lui Eminescu, corurile de proslăvire...
- Şi ce-i mai rău, Securitatea...
- Toate bune, aşa-i...dar pentru început ce-ar trebui să facem?

- Să redescoperim limbajul simplu, revoluționar, fără englezisme, elemente străine.Să ne prefacem, doar asta știm, să fim tot timpul patrioți cu Burebista, Decebal, Mircea, Ștefan, Mihai, Bălcescu și, mai departe cu El... Pe urmă, de unde știi, procură documente, plenare, discursuri, chemări la întreceri. Treceți la ținute modeste, al tău să apară cu pachetul de „Carpați", vorbiți doar de excursii în țară, fără Paris, Londra, Madagascar, Dubai. Scăpați de mașina de tuns iarbă, de tot felul de telefoane, de tablete...
- Și poate-ai uitat, operele lor, portretele, expresia unei fericiri c-am ieșit dintr-un coșmar...E o piesă, trebuie s-o jucăm...așa-i istoria...
- Da, da, toate bune și frumoase, schimbăm placa, căci de vreo mișcare de apărare a ceea ce este nici nu poate fi vorba. Dar ce ne facem dacă ne cheamă, pe ăștia „noi", la ei acolo, să dăm socoteală, dacă vin noaptea să ne ia cu mașina?...
- M-am gândit și eu la asta, de altfel, îți spun acum, imediat după „zvon" i-am și telefonat lui Ghiță. A ascultat și știi ce mi-a spus..."Draga mea, dacă-i așa, fac „pihi" pe mine"...Asta e acum formularea europeană „pihi" în loc de știi tu ce...
- Și eu am telefonat, ce era să fac...Gavrilaș al meu, le fel, a ascultat după care a îngăimat..."Dragoste, fac „kek" pe mine"...tot așa în limbaj european.
(Zvonul nu va dispărea niciodată. Uneori, e o simplă bulă de aer, ceva invizibil, fără chip, fără contur. Alteori, prinde trup, se adevereşte și ne putem trezi asediați de lucruri de care ne temem cel mai mult)
Nici prefăcătoria nu va dispărea. Trăiesc un sentiment „horror" când descopăr oameni prefăcuți. Tocmai lor le este dedicat acest text.

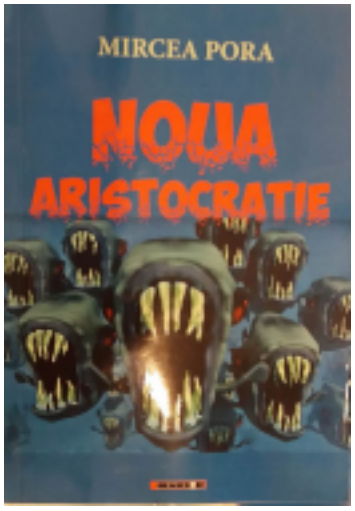

ADRIAN GRAUENFELS

JOB, JOB

A stat ploaia
E seară și ascult la radio știrile zilei
încă doi omorâți și un grav rănit
Habar nu am de ce undele de radio aduc numai
ştiri rele
apăs butonul să caut jazz, nimic în eter
politică, regresie, anarhie, asta da
job, job … unul da, altul nu
scumpiri, teroare, bariere, a murit un artist …
un soț a ucis încă o femeie cu 4 sau 5 copii
cine mai numără? Depresie…
Deschid o sticlă de bere și beau cu furie
direct din ea, ca vara la mare
viața e scurtă, la ce bun un pahar civilizat
și uite, am găsit o stație cu muzică clasică
vă place Brahms?
acum pot zace fără să fac nimic, las gândurile să
zboare
vorbesc cu cineva, un călător
nu mai îmi dau seama dacă folosesc ebraica sau
româna
Sufletul dorește clipe de vid, dar îl bănui de
falsitate,
e un abil trișor, nu am pic de încredere
există real? absurd? melancolie?
doar trecearea clipei e convingătoare
ca vocea de la radio, care tremură de emoție
țara asta ar fi trebuit să fie o femeie frumoasă
mângâiată, alintată de grâne și cer
cu flori pretutindeni, cu oameni calmi,
cuvincioși care știu să asculte
și joburile lor să fie numai pace

job, job
job, job

ADONYI NAGY Mária

Fugă
(Menekülés)

Întotdeauna cineva spală putina
se piteşte-n negru sunet de-nflorire
în zadar ne păzesc paşii
încăpăţânaţi soldaţi muţi în amintire

Întotdeauna cineva se furişează
sufletul nu-i captiv între sârme ghimpate
departe dincolo de ierni peisaje
şi ca o haină-nghețată i se balansează
absența zădărnicia a toate

La un pas
(Lépésnyire)

Şuierători înţepători stropi se lovesc de culmi –
cu câţiva metri mai sus începe timpul –
Timpul care ne fixează cu ţepii lui
leagă munţii fedeleş şi-i trage-n sus-sus

Aici încă ne ţin copaci cuie funii
la fiece mişcare stâncă îţi străpunge inima
ascute-ţi chipul să taie tufişurile firii
E linişte deja – Golgota timpului atroce

Laţurile suspinelor se strâng se slăbesc:
de-aici nu mai ai de făcut decât un pas...

Melodie ispititoare
(Kísértő dallam)

Această melodie de-o clipă
îţi cucereşte-acum inima cu bastioane
astupă crenelurile pistruii gloanţelor
pâlniile obuzelor
va sta îndărătul gesturilor tale
îţi împleteşte cu seninătate gura
se piteşte între gânduri între stoguri
pe-acolo chicoteşte aleargă
îţi loveşte nările cu aburi de supă
e acolo în tremurul involuntar al gurii
te caută pe tine
sare din cartea deschisă
îţi rânjeşte în faţă din braţele alungite ale Z-ului
ştii că te poate oricând ajunge
dar nu crezi te hârjoneşti
ştie şi ea că te poate atinge oricând
de aceea te lasă să te joci
încă te înconjoară nevăzută
stă acolo în pragul porţii întunecate
aşteaptă liniştită ştie că până la urmă
vei fi constrânsă la asta
ştii şi tu şi totuşi vei fi silită cu spatele
spre ea precum cine aşteaptă-un însoţitor
melodia aceea de-o clipă
ţi se alătură fără de veste
o auzi când bagă glonţul pe ţeavă

Încheieri. Biblioteca din Alexandria
(Befejezések. Az alexandriai könyvtár)

Ce-nfloreşte-n tine
pe-a surpărilor parte?
suflet ţi-au devenit câte
dintre ferestrele sparte?

Şi-n care iarnă ai fugi?
într-a câta zgribulire?
înveşmântat în hârtie
negăsindu-ţi a ta fire

Pace
(Béke)

A fost odată ca niciodată
a fost odată o pace
îi cuibărea în palmă un ținut de poveste
șopteau bătrânii săreau speriați
au murit
și iar au înviat
lucea metal lumina grea a morții
în ucigător de frumosul lan de grâu
umblau bărbați calmi și răscoliți
și despre același lucru grăiau cât tăceau
și șerpuitor s-au apropiat din nimic
drumuri glodoase ce sfarmă osii
în cercuri prevestitoare de rele
doresc să făptuiască
să fie oglinzi martori oculari –
într-o mutenie terifiantă de jertfă
ceata s-a târât în nimic
un cerc intangibil de îndepărtat
se strângea se lărgea se strângea
bărbați calmi și răscoliți umblau
și despre același lucru tăceau cât grăiau
lucea metal lumina grea a morții
în ucigător de frumosul lan de grâu

Treizeci
(Harminc)

Strălucirea
tot mai
profundă
a țării
lăuntrice.
De parcă
greutatea
unui diamant
ar trage
depărtarea.
Timpul
împrejmuiește
ținuturi
scufundate.
Lipsa de-amintiri
răsare
în înserare.
O foarte
mare
liniște.
E aproape
cât
viața.

Adonyi Nagy Mária, s-a născut în localitatea Adoni la 6 octombrie 1951. După studii liceale la Săcueni și Oradea, unde și-a luat bacalaureatul în 1970, a urmat cursurile Facultății de Litere de la Universitatea Babeș -Bolyai din Cluj, linia maghiară-germană, luându-și licența în 1974. Timp de trei ani a predat la Satu Mare, un an a „șomat", iar din 1978 a devenit redactor la revista *Munkásélet* (Viața muncitorească), urmând ca peste un an, din 1979, să treacă la revista A Hét (Săptămâna), unde a rămas până la sfârșitul anului 1989. Între 1990-1992 a fost redactor la cotidianul *Romániai Magyar Szó* (Cuvântul maghiar din România) și *Valóság* (Realitatea), apoi a devenit redactor și ulterior redactor-șef adjunct la *Erdélyi Napló* (Jurnal transilvan), 1992-1995, din 1996 devenind redactor de carte la editura *Edélyi Híradó*, apoi al Editurii Scripta. După încetarea activității acesteia, s-a stabilit la Budapesta, devenind redactor al magazinului de weekend al cotidianului *Magyar Nemzet* (Națiunea Maghiară). În ultima perioadă a vieții și-a cumpărat o proprietate la Berettyóújfalu, unde a și murit în urma unui infarct la 13 octombrie 2015. A predat Editurii Kriterion volumul de debut *Emlék jelen időben* (Amintiri la timpul prezent) în 1974, dar debutul s-a produs abia în 1978, în colecția Forrás, după repetate intervenții ale cenzurii. A mai publicat în 1982, tot la Kriterion, volumul *Állatövi jegyek* (Semne zodiacale). A figurat în antologiile *Varázslataink* (Vrăjile noastre, 1974) și *Kimaradt szó* (Cuvânt omis, 1979), iar mai târziu, în 1983, în *Bábel tornyán* (Turnul Babel), antologia poeților maghiari de la Echinox, dar și în *Álmok szállodája: erdélyi magyar költők, 1918–2000* (Hotelul viselor: poeți maghiari din Transilvania, 1918-2000), apărută la Cluj în 2002.

prezentare și traducere de ***KOCSIS Francisko***

LILIANA DANCIU

Autorul și ipostazele sale estetice – creator, spectator, personaj. *

„Nu există decât măști în lumea asta, iubito!"
(Kandahar sau lupta soldatului cu îngerul)

Ionel Bușe este un gânditor pasionat de scrierile lui Constantin Noica, un cercetător aplicat în domeniul imaginarului și, nu în ultimul rând, un observator atent al vieții și al lumii, de unde, poate, și nevoia de a converti impresiile culese în ficțiune literară. Privirea lui Ionel Bușe cercetează cu detașare amuzată realitatea socială a prezentului, de unde acea ironie fină dulce-amăruie, specifică înțeleptului care nu-și propune un demers critic, moralizator sau didactic în opera sa literară, ci își invită cititorul *să iasă în afară* pentru *a vedea* ceea ce se petrece zilnic sub ochii săi. Autorul îl *ispitește* pe cititor să se așeze pe *pragul* dintre un *înăuntru* confortabil, dar indiferent la lume și acea trăire strict *în afară*, în lume și în raport exclusiv cu aceasta. În acest spațiu intermediar, deopotrivă subiectiv și obiectiv, omul-spectator pătrunde în dimensiunea „mitică" a textului literar, de unde se contemplă pe sine în variantele sale livrești, personajele. De ce o considerăm „mitică"? Datorită puternicului simbolism inițiatic impregnat ficțiunii literare – o fereastră deschisă dinspre sine înspre lume, prin transparența căreia autorul *face semne* cititorului pentru ca acesta să contemple viața, societatea, contemporaneitatea. Percepând tragi-comicul vieții, chiar și pentru câteva minute cât durează lectura unei piese de teatru, cu detașarea unui spectator, cititorul iese din capcana temporalității fatale a prezentului, pentru a o contempla și *a se exorciza.* Principala funcțiune a literaturii lui Ionel Bușe rămâne cea estetică, dar aceasta este mereu dublată de cea inițiatică.

În *Cuvânt înainte* la volumul de proză scurtă *Ultima vară cu Eniko și alte... povestiri,* apărut în 2010 la Editura Ecou Transilvan, scriitorul ne invita să parcurgem textele cu detașare, animați de același „discret spirit ludic" cu care, pare-se, au fost scrise de autorul atras irezistibil de contemplarea spectacolului lumii. Peste opt ani, Ionel Bușe revine pe scena literaturii române, de data asta cu volumul *Bătrânul și eutanasierul*, apărut la Editura Eikon, format din patru piese de teatru amprentate de aceeași luciditate senină a autorului, consecvent pasiunii de a viziona spectacolul pe care lumea îl performează zilnic sub ochii săi. Piesa care dă titlul volumului este câștigătoarea Marelui Premiu al Concursului Internațional de Dramaturgie „Drama", desfășurat în capitala Băniei, în anul 2015, pusă în scenă la Teatrul Național „Marin Sorescu" din Craiova, începând cu anul 2018. În buna tradiție a gânditorilor presocratici, Ionel Bușe se dovedește nu numai un fin observator, ci și un atent „diagnostician" al societății omenești actuale, câtă vreme întreg volumul este așezat sub marca străvechii „boli" a umanității sugerate în citatul shakespearian din tragedia *Regele Lear:* „E boala vremii noastre, când nebunii îi conduc pe orbi...".

Eterna tragedie a umanității se consumă fatalmente din cauza acestei boli care afectează profund raportul dialectic dintre păturile sociale, dintre putere și societatea civilă: pe de o parte, caracterul vulnerabil al puterii, coruptibilă prin contaminarea rațiunii în mrejele iluzorii ale nebuniei, pe de altă parte, rătăcirea și anularea individualității în masa oarbă a societății. Singurul „leac" pentru această „boală" derivă, cum am mai subliniat anterior, din contemplarea, cu umor și detașare, a nebuniei și orbirii lumii. Lumea, în ansamblu, continuă să fie „buimacă" (în înțelesul dat de Dostoievski și Marin Preda) și „oarbă", în ciuda atâtor mostre de înțelepciune livrescă, adăpostite în miile de pagini din bibliotecile lumii. Clasicul și optimistul „Ridendo castigat mores" al anticilor nu mai este valabil în epoca postmodernă, drept pentru care autorul pare să spună detașat: „Dacă nu putem vindeca lumea de boala ce-o macină dintru începuturi,

cel puțin să continuăm a râde cu poftă de ea".

Cele patru piese de teatru ale volumului sunt scurte ca întindere, dar dense și cu un mesaj concentrat în câte două acte: *Bătrânul și eutanasierul, Kandahar sau lupta soldatului cu îngerul, Ultimul Timocean, Sitzpinkler. Păsărica și urinoarul*. Fiecare text se deschide cu un rezumat-didascalie, în care autorul prezintă cititorului mobilul demersului său creator și temele desprinse din contemporaneitate valorificate literar – moartea asistată, raportul omului cu divinitatea, destinul românului într-o lume multiculturală, perenitatea „formelor fără fond" în societatea românească. Explicarea concretă a propriei viziuni literare și filosofice dovedește că autorul este mai degrabă preocupat ca mesajul textelor sale să ajungă la cititor cât mai clar și curat, pentru a se constitui ulterior un punct de pornire corect pentru eventualele considerații și interpretări. Cititorul este invitat în calitate de spectator să vadă inițial prin ochii autorului spectacolul lumii, pentru ca abia după aceea să încerce a se transforma, la rândul său, într-un observator al lumii spre a-i înțelege mecanismele subtile.

În finalul piesei *Bătrânul și eutanasierul*, printr-un artificiu spectaculos, însuși autorul se substituie personajului principal, care stătuse despărțit de ceilalți protagoniști printr-un perete transparent, pentru a ne sugera că se poate afla oriunde în apropierea noastră, cercetându-ne faptele, auzindu-ne vorbele. *Camuflat* în ipostaza de membru al unei familii gălăgioase și disfuncționale, autorul se solidarizează cu personajele sale, pe care nu le judecă. Realitatea socială, adevărul despre neschimbata natură umană nu îl vexează pe cel care știe că acestea sunt *datum*-uri, ci doar îl amuză felul cum ele suferă mutații pentru a se adapta noilor condiții istorice, schimbându-și doar aparența, nu și esența. Pe de altă parte, asumându-și „rolul" suferindului, prin transparența zidului de sticlă, autorul-personaj are acces la modul de a înțelege atitudinea celorlalți, oferind dialoguri savuroase demne de succesorul postmodernist al lui Marin Sorescu.

Personajele sunt emblematice pentru societatea actuală și, implicit, purtătoare de mesaje, mentalități, atitudini, concepții și prejudecăți, oameni simpli, captivi, cel mai adesea, ai unei mentalități învechite, specifice unui timp revolut. „Trezindu-se" evoluând pe scena unei lumi noi, moderne, ei nu încearcă să evolueze, ci modelează noile realități pentru a le încadra în tiparul propriu. Lăcomia, prostia, ticăloșia îi determină pe unii să abandoneze „rolul" jucat până atunci în familie și în societate sau, dimpotrivă, să-l păstreze, schimbându-și cameleonic doar „culoarea" spre a se erija în cumplite „forme fără fond". Este cazul sexagenarei doamne K. din *Sitzpinkler. Păsărica și urinoarul*, care își umilește soțul pentru a încasa fraudulos bani europeni oferiți de U.E. femeilor maltratate de soți; a hoțului ordinar (în sensul etimologic al cuvântului) din *Ultimul timocean*, purtând măști succesive de legionar, comunist și primar democrat post-revoluționar, stupid, eminamente rău și ticălos, care supraviețuiește tuturor schimbărilor politice, adaptându-și „rolul" pe măsura noilor „scenarii". Astfel, în mod ironic, structurile socio-politice democratice ajung să fie conduse de vechii activiști de partid, cosmetizați în mari lideri, directori și președinți de asociații și așezăminte scrise cu majusculă. Impersonalitatea unei exprimări de tipul „Așezământul știe totul" (*Kandahar sau lupta soldatului cu îngerul*) este doar aparent hilară, căci, în esență, ea copiază amenințarea vechiului slogan: „Partidul știe totul".

Bătrânul și eutanasierul tratează o problemă a lumii moderne, eutanasierea asistată, dezbătută aprins în media, cu argumente pro și contra, preponderent de ordin moral și religios, reflectând mai degrabă precepte rigide și considerații personale de ordin general, exterioare trăirii dramatice concrete a sentimentului iminenței morții. În viziunea lui Socrate, filosofia reprezenta pregătirea pentru moarte, respectiv „a învăța" să mori, iar gândirea arhaică dezvoltă o adevărată „artă de a muri". Omul arhaic avea filosofia și religia de partea lui pentru a pregăti călătoria sufletului nemuritor spre „tărâmul de dincolo", surmontând ideea înfricoșătoare a distrugerii corpului fizic. Pentru omul (post)modern, profund interiorizat, înstrăinat de natură și cosmos, trupul măcinat de boli degradante și chinuitoare este singura certitudine pe care o deține. El vrea să cunoască demnitatea de a alege cum și când să moară, păcălind astfel Moartea, dominând-o bărbătește.

Nu numai individul este luat sub observație, ci și cuplul, aflat în derivă morală și sufletească, desacralizat. Societatea este, la rândul ei, profund afectată, din moment ce familia, „celula" ei de bază, e grav bolnavă. Cuplul conjugal cu state vechi (patru decenii vechime) apare în două ipostaze doar aparent diferite, întrucât în ambele căsătoria a devenit o închisoare, un prizonierat

în doi, un spațiu al minciunii și al infidelității reciproce, fiecare partener înstrăinându-se de celălalt. Cel format din doamna și domnul P. (*Bătrânul și eutanasierul*) a fost, pare-se, unit prin iubire, dar o iubire imatură, pură atracție erotică (dacă e să medităm puțin la aluzia licențioasă a inițialei numelor), lipsită de evaluarea matură a compatibilității sufletești, spirituale. Domnul și doamna K. (*Sitzpinkler. Păsărica și urinoarul*) și-au unit destinele sub pecetea minciunii și au rămas în dimensiunea promiscuității prin comportamentul imoral al ambilor soți, până când scrisoarea vecinului decedat elucidează totul. Tânărul cuplu al prezentului respinge instituția socială a căsătoriei, dar se află, la rândul său, în derivă, întrucât iubirea, deși (e)libera(tă) din constrângerile prejudecăților sociale, morale și religioase, riscă a se reduce la aceeași sexualitate bazică. Numele tinerilor, preluate dintr-o cunoscută nuvelă eminesciană, Cezara și Hieronymus, continuă să fie purtătoare de semnificație simbolică, dar fără a le mai influența comportamentul.

Femeia-înger salvator și soldatul cu tendințe sinucigașe (*Kandahar sau lupta soldatului cu îngerul*) sunt purtătorii unor opinii antagonice cu privire la alte mari teme de reflecție ale omenirii, permanent generatoare de tensiuni și conflicte. Apelând la comicul de situație și de limbaj, Ionel Bușe sugerează că stingerea celui mai vechi război, cel al sexelor, ar putea preîntâmpina ivirea altuia. Pe de altă parte, antagonismul înger/ demon sugerat cu privire la cele două personaje trimite la concepția mitraică a luării în posesie a sufletului omului de către cele două entități spirituale, pentru a surprinde o concepție fatalistă despre omul manipulat de forțe superioare și lipsit de liber arbitru: femeia-înger e viață prin definiție și pentru ea binele înseamnă prezervarea vieții cu orice preț, chiar dacă celălalt alege moartea, iar bărbatul, cu instinctul său (sin)ucigaș vrea să moară, căci **binele** lui presupune „a nu fi robul nimănui". Pe de altă parte, soldatul surprinde cu exactitate paradoxul aparent al războiului modern (sau, poate, din totdeauna, dacă luăm în considerație replica unui tată înțelept din piesa *Ultimul timocean*, dată fiului său: „În niciun război nu merită să mori. Toate războaiele sunt ale altora"), care nu mai oglindește vechea confruntare între bine și rău, ci încleștarea răului cu răul, folosindu-se, din nefericire, de cei buni. „Teatrele de război" din Afganistan și Siria reflectă concret acest aspect prin înfruntarea dintre două mari puteri ale lumii, Rusia și America, indiferente la dramele civililor, pe care ambele tabere îi vor „eliberați" de ceea ce ei consideră a fi rău. În basme, unde munții se bat cap în cap, izvorăște Apa Vieții și a Morții, drept pentru care se naște întrebarea: ce-și doresc munții de la Răsărit și Apus de la acele locuri? Ce și-au dorit alții, tot de la Răsărit (U.R.S.S.) și de la Apus (Germania hitleristă) acum mai bine de șapte decenii în România, ținând cont de aceeași sugestie făcută de Mircea Eliade în ultimul său roman, *Noaptea de Sânziene*.

Conceptul arhaic de *Deus otiosus* nu excludea prezența divinității creatoare, ci îi conferea o aură de neutralitate specifică retragerii acesteia departe de lume ca urmare a unei oboseli inexplicabile. Retragerea lui Dumnezeu presupunea implicit ocultarea sa pentru ochii fizici ai omului căzut iremediabil în Istorie. Apropiindu-se de mijlocul secolului XXI (profețit de Malraux a fi definitiv marcat de o schimbare radicală a paradigmei religioase), obosit la rândul său de căutarea creatorului (sublimi psalmii lui Arghezi și nu numai, în acest sens), omul i-a declarat neoficial absența, evanescența, nu însă moartea nietzscheană, iar *Deus otiosus* a devenit în conștiința omului post-modern *Deus absit*. Marcate de absența Tatălui, atât universul *exterior*, cât și cel *interior* colapsează pe fondul unei Apocalipse generale, în care armele de distrugere în masă au devenit invizibile și ucid perfid omul din interior, prin cea mai cumplită boală a prezentului – cancerul. În acest sens, cuvintele Tinerei din *Epilog* sunt sugestive: „Lupta aici e mai perfidă decât acolo în Kandahar... Acolo te fac țăndări repede, pe dinafară, aici încet, pe dinăuntru... La Cer-nobîl se fabrică strigoi mici cât un vârf de ac... Vin seara și se așează pe petalele de trandafiri din grădină... Cum ai mirosit un trandafir, cum ți-au și străpuns sufletul. Pentru că înainte de a-ți cuprinde trupul, strigoii ăștia îți mănâncă încet sufletul".

O altă atmosferă este surprinsă în *Ultimul timocean*, unde ies în evidență două femei simple, țărănci din Gorjul de Nord, soacră și noră, imposibil de zdruncinat în credința lor strămoșească într-o realitate mitică. Văduve din cauza războiului sfânt de reîntregire a neamului, „în vara lui 1917" (se va adeveri că autorul vizează noaptea magică a solstițiului de vară), „în mijlocul unei păduri" dintr-un decor mioritic: „o vale, la poalele unui munte, stejari înalți, lună plină. Lângă un lac, o fân-

tână și o troiță", înconjurate de izomorfisme ale femininului și ale morții (apă, vale, fântână, lună plină, noapte), dar și ale masculinului și vieții eterne (munte, stejari, troiță), cele două femei se pregătesc să cheme sufletul lui Costandin, fiul Leanei, respectiv soțul Ilenei. adânc. Numele femeilor sunt variante lexicale ale Ianei Sânzi-ana, zeitatea feminină atât de respectată și temută în credințele magice strămoșești românești, pentru a face trimitere la primordialitatea „religiei mamei" în spațiul de spiritualitate românească. Istoria se precipită și ritualul invocării magice a „dalbului călător" cu sprijinul zeiței este întrerupt de apariția lui Johann (este evident caracterul creștin, masculin al sărbătorii, ulterior celui arhaic feminin), un caporal neamț care patrula în zonă, călăuzit de o iscoadă românească. Dialogul dintre cele patru personaje este interesant în planul mentalităților și sub aspect multicultural, evidențiind opoziția sacru/ profan, mit/ istorie, credință nestrămutată/ cunoaștere rațională. Opoziția va fi armonizată în ființa copilului conceput în noaptea de Sânziene, care va avea doi tați – un tată magic, românul Costandin și un tată istoric, sasul Johann. Ulterior, sunt prezentate tribulațiile acestei familii multiculturale, într-o lume cu mentalitate monofazată, obișnuită să judece în clișee, condusă „orbește" de ticăloși oportuniști și „nebuni". Neamțul Johann din Transilvania care se trage dintr-o familie veche de conți și baroni, von dem Bussche, venită din Saxonia, în secolul XIII, cu mamă evreică și rude în Austria, românca Ileana, soacra acesteia, Leana timoceanca și Hans, băiatul cu „doi tați", vor cunoaște ura așa-zișilor legionari (niște hoți mascați în hainele verzi) antisemiți și a comuniștilor antigermani. Conform spuselor lui Johann, „Viața nu simpla! Nu face din ea politica!...".

Fără vreo legătură ideologică, atât grupul legionar, cât și cel al activiștilor comuniști folosesc aceleași metode violente pentru a fura munca cinstită a omului harnic și la locul său. Ironic sau, dimpotrivă, obscen, din ambele grupări face parte același personaj, Ciripel Gozan, hoț cu o umbră de conștiință în primul caz, activist de partid lipsit de scrupule mai apoi. Mai mult, fatalmente, războiul lovește din nou și, în 1941, tânărul Hans trebuie să plece pe front pentru a elibera Basarabia, iar tatăl îi cere să îmbine curajul și viclenia pentru a se întoarce acasă, asemeni lui Ulise. Războiul împotriva U.R.S.S. se schimbă în războiul împotriva Germaniei hitleriste și în ambele tatăl și fiul luptă cu eroism, pentru a cunoaște apoi umilința șantajului lui Ciripel Gozan și coșmarul deportării în Bărăgan. Comuniștii le-au furat tot: bunuri materiale, case, viața și moartea (bătrâna Leana timoceanca va muri departe de casa ei și va fi îngropată în pământul *străin* al Bărăganului), chiar numele, prin Ciripel care-și însușește unul dintre numele lui Johann, Vențel pentru a poza în victimă și a-l folosi politic. Dar nu le pot fura sufletul, esența spirituală demnă, dreaptă care nu le permite să se **adapteze** sau „să se așeze de partea *corectă* a istoriei". Prin actanți inferiori, cel mai adesea unelte barbare, Istoria încearcă să frângă încă o dată spiritul puternic al acestei familii, prin sugestia absenței libertății de alegere sub presiunea timpului: „N-ai de ales! (...) nu e timp". Unul dintre hoții mascați în legionari spusese la fel: „Hai că n-avem timp!". Indiferent de ideologie, clișeele limbajului de lemn perpetuează aceeași agresivitate, ură, intoleranță, primitivism: „jidan viclean", criminalule", „legionarule", „grijania mătii de fascist".

Epilogul plasează acțiunea în 2018, anul serbării Centenarului, la primăria din sat, unde Hans și fiii săi află de la secretara primarului Vențer cât de respectată era familia acestuia în comunitate acum 100 de ani. Discursul de 2018 al lui Ciripel Vențer e același ca în 1948, vulgar și primitiv, cu mentalitate de haită, pentru că „are partidul în spate" și e convins că „fără partid nu faci nimic". Aceleași clișee xenofobe și rasiale, aceeași demagogie stearpă, împletite cu accente de umor involuntar și comportament vulgar: „Primarul (*îi pune mâna pe fund și o trage spre el*): Geloasă mică!... (*O trage în jos și ea cade în genunchi*)... (*În timp ce ea îl desface la șliț*) Ne invadează străinii, băi fato!... (...) Ăștia sunt rude de-ale nemțălăului ăluia de Johannis... Cred că moșu' ăla are o sută de ani. Îl caută moartea pe-acasă și el se-ocupă de monumente și de fântâni... (*cu voce tare*) Băi, de monumente ne ocupăm noi, românii, băi... Fac monumentul meu, ce p...a mea!...". Ca într-o magie incompletă făcută de un actant nepriceput, deși a furat unul dintre numele lui Hans, hoțul de drept comun camuflat în atâtea ipostaze istorice (legionar, comunist, primar „democrat" și stăpân al satului) nu i-a putut fura sufletul, esența conservată în nobletea celui mai vechi dintre nume, *von dem Bussche*. Asonanța acestui nume și sonoritatea numelui autorului sunt identice, care din nou pătrunde în spațiul piesei pentru a se poziționa de partea multiculturalității, a acceptării diversității spiritu-

ale și culturale într-o lume în care viața și politica urmează căi nu numai diferite, ci, de cele mai multe ori, antagonice.

Mesajul tragi-comediilor lui Ionel Bușe este generos și profund uman. Orice formă de iubire a Celuilalt, neclintitul respect de sine și (auto)ironia sunt căile salvării individuale și, implicit, colective din orice formă de prizonierat – o căsătorie devenită „celulă" pentru doi, o boală incurabilă degradantă, ratare, război sau alte barbarii ale Istoriei. Într-o lume desacralizată, în care relația cu transcendentul s-a erodat major, homo religiosus eliadesc s-a convertit la scepticism și a devenit heideggerian și sartrian în gândire, (în)singur(at) și enclavizat chiar printre ai săi. Scenariile biblice ale dramei lui Iov (boala, suferința) și cea a lui Hristos (imaginea mutilată a unei hilare Cine de Taină) sunt translate în versiuni postmoderne, eliminându-se intenționat elementul supranatural și sacral, pentru ca accentul să cadă exclusiv pe factorul uman. Bătrânul gândește moartea într-o paradigmă diferită de cea iudeo-creștină, înfruntând-o de-a dreptul... bărbătește. În planul simbolic al Mioriței, pentru că nu o poate evita, protagonistul nu se lasă asimilat de moarte și o convertește în mireasă; în realitatea distopică a prezentului, asemeni unui Neo upgradat mioritic, bătrânul bolnav alege tot o pilulă albastră pentru a se deconecta de la Matrix și, printr-o ultimă îmbrățișare pătimașă a unei tinere, să asimileze moartea. Eros și Thanatos se suprapun până la anulare reciprocă, în arhaica coincidentia oppositorum, iar omul desacralizat se resacralizează inevitabil.

* Ionel Bușe - *Bătrânul și eutanasierul*, editura Eikon

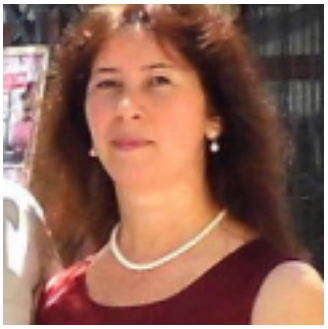

ADRIANA WEIMER

Talantul

Am înmulțit
înmiit
Talantul primit
la venirea mea-n lume !

L-am rescris
în Lumină

și dăruindu-l
mereu

mi s-a întors înapoi
înmiit

– cum dar din dar,
precum lumină din lumină !

În Lumină

Tot mai aproape
în Iubire
mă simt,

tot mai departe
în timp.

Tot mai aproape
în Lumină sunt,

tot mai departe-n
Cuvânt.

Spre Acasă

Să pleci împăcat
în lumină de toamnă,
în căldură de rod...

– regăsit în
nuanță,

nepierdut în
Cuvânt !

Să pleci împăcat
spre Acasă

– în lumină de
suflet,

în căldură de
gând.

Lumină de stea

Se va întoarce
fructul în sămânță
și strălucirea solară
în lumină de stea
își va regăsi cerul;
se va întoarce
izvorul la matcă
și cuvântul în sens
își va regăsi calea;
cântecul
se va reîntoarce
în sfere
și rugăciunea
va renaște
calea sfințirii.
În lumină voi apune,
în lumină voi trece,
cum lumina-n vitralii
îndumnezeită-n
Altare.

Înspre albastru

Mi-e tot mai lin
urcatul
spre albastru,

spre cerul
stelei
celei de zi
și a celei de noapte.

Atât de aproape,
atât de departe
voi fi !

Umbra

Cu cine seamănă
această clipă,
dacă nu cu umbra mea
tot mai des nevăzută?...

Mi-o port
tot mai rar
și tot mai greu,

parcă n-am drum destul
s-o cuprindă…

Sărbătoare

Îmi pun
în suflet
sărbătoare

și vă spun
că sunt,

până veți ști
că am fost.

HERBERT WERNER MÜHLROTH

I. Fluchtgedanken neu absorbiert

II. Die letzten Jahrzehnte

Eine Zeit – Meine Zeit
Diktator in der Streichholzschachtel
Die letzten Jahrzehnte
Diese Lektion
So sah ich es damals
Ausgelacht
Grenzen
Paradoxon
Aufs Spiel gesetzt
Sechsundzwanzig
Zug in die Freiheit
Im Gefängnis in Zrenjanin
Rumänische Botschaft in Belgrad
Die Freiheit zu wählen
Kurze Bilanz
Meine Reminiszenz an Heimat
Ballast
Allone we fly

III. Beim Hören von Beethovens V. Klavierkonzert, 2. Satz

Beim Hören von Beethovens V. Klavierkonzert, 2. Satz
Beethoven redivivus

IV. Agape, Agape

Jedoch die Löwen knurren
in der zur Unbedeutendheit versunkenen Provinz
Das Paket mit dreieinhalb Kilo
Fragen eines lesenden Banaters
Agape, Agape
Salomonisches Gelächter
Schmerz
Bruder Kierkegaard
Der Mond scheint nur auf dich
Ein Lehrer war mir Mony
Gedicht
Ohne meinen Vater
Variationen zu Erich Kästner: Die Bücherverbrennung
Seine Grenzen
Ein neuer Tag
Das Ende des Anfangs
Vielleicht noch zu retten
Das Schöne
Dichten
Weiße Nacht

V. Eintausend Schwerter

Alles, nur kein Mensch
Gnade
Nach dem rechten Leben
Kein Blatt
Eintausend Schwerter
Angekommen
Erfüllung
Versprechen
Nebenprodukt
Unendliche Gnade
Heute ist ein guter Tag
Jetzt
Rekonvaleszenz
Das Leben
Plattitüden
Unselige Zeit
Das ganze Leben
Im Verborgenen
Überlassen

Fluchtgedanken neu absorbiert

35 Jahre nach meiner
Flucht wundre ich mich, daß ich
noch am Leben bin.

Meine Bestimmung habe ich immer
schon gekannt. Nur das Durchqueren
der Niederungen war schlimm.

Hans fragte nach meiner Telefonnummer.
Das Aufblinken einer Sternenfreundschaft
aus der Vergangenheit.

In der Heimat warst du nichts.
Die Heimat holt ein denjenigen,
der was geworden ist.

Du willst gar nicht eingeholt
werden. Schon gar nicht
von deiner Heimat.

Novum rerum nascitur:
Voilá – der tiefere Grund
für meine Flucht.

Auch ohne Kommunismus
hat mich da nichts gehalten.
Ich wäre eh gegangen.

Wenn ich im Rückblick an Freiheit
denke, hacke ich Holz .
Diese Freiheit nehme ich mir.

Damals war es ein inneres Leuchten,
ohne jegliche Sicherheit.
Heute ist es gewissermaßen ein Leuchten.

Schnell wird vergessen, was das Leben kostet.
Ich habe es ausgekostet.
Sonst nichts.

II. Die letzten Jahrzehnte

Eine Zeit – Meine Zeit

Eine Zeit, geboren zu werden
Eine Zeit, ins Leben zu finden
Eine Zeit aufzuwachsen
Eine Zeit zu verstehen
Eine Zeit, sich selbst zu verstehen
Eine Zeit, sich zu wehren
Eine Zeit zu begehren
Eine Zeit zu lieben
Eine Zeit zu zweifeln
Eine Zeit zu verzweifeln
Eine Zeit, sich zu entscheiden
Eine Zeit, sich zu überwinden
Eine Zeit des Sieges

Eine Neuzeit

Eine Zeit voller Anfänge
Eine Zeit der Suche nach dem richtigen Weg
Eine Zeit der Suche nach sich Selbst
Eine Zeit der kontinuierlichen Schritte
Eine Zeit des Aussähens
Eine Zeit des Wartens
Eine Zeit der Rückschläge
Eine Zeit der Nackenschläge
Eine Zeit der kleinen Erfolge

Dann

Eine Zeit der Fremdbestimmung
Eine Zeit der Sklaverei
Eine Zeit des Dienens der Boshaftigkeit und Dummheit

Eine lange Zeit

Eine Zeit der Einbuße von Freiheit

Eine lange Zeit
Eine Zeit des Opferns für deine Kinder
Eine Zeit, endlos und bitter
Eine Zeit der Hoffnung auf das Ende
Eine Zeit des Durchhaltens

Eine Zeit der Durchhalteparolen
Eine Zeit der tödlichen Bedrohung durch die
Insomnie
Eine Zeit der Ernüchterung
Eine Zeit der negativen Bilanz
Eine Zeit der Niederlagen
Eine Zeit der Unkorrumpierbarkeit
Eine Zeit der notwendigen Opfer
Eine Zeit des Endes der Not.

Neuzeit

Eine Zeit zum Wundenlecken
Eine Zeit zum Begutachten der Wunden
Eine Zeit des Versuches, nicht mehr zu hassen
Eine Zeit der positiven Bilanz trotz vieler Narben
Eine Zeit des Wirkens nach Außen
Ein Aufbruch.

In der Hoffnung auf noch eine Zeit

Eine Zeit der Ernte
Eine Zeit der Einlösung der Versprechen
sehe ich der Zukunft entgegen

Eine Zeit – die nicht in meiner Hand liegt.

Diktator in der Streichholzschachtel

I. Auf den Einzelnen

Die Order war:
Einen Holzrahmen zu bauen,
mit rotem Stoff ausstatten
und ein ganzes Jahr lang
die Reden des Genossen
Ceaușescu mit Stecknadeln festpinnen –
jeden Morgen

Du hast alle
nach Gutdünken manipuliert -
bis auf mich

Machtgeil und gefühllos
hast zu deinen Zwecken
du alles instrumentalisiert

Ich habe dir
deine Grenzen
aufgezeigt

Erst jetzt weißt du:
Es kommt auf den
Einzelnen an.

Denn du warst
nur ein Diktator
in der Streichholzschachtel.

II. Diktator in der Streichholzschachtel

Wo wir Führung erwartet hätten,
um das Scheusal Nationalkommunismus
zu ertragen,
hast du in die Kerbe und
auf uns drauf gehauen

Als barmherziger Samariter
geriertest du dich vor uns.
In Wahrheit warst du
der böse Wolf,
der die Enkel zuhauf verspeiste.

Die Diktatur
war dein Element,
dein Nährboden,
deine innere
Legitimation.

Im Nachhinein suchtest du
in vorauseilendem Gehorsam
dich zu exkulpieren.

Glaubend, immer noch,
daß alles nach deinem Willen
du verbiegen kannst.

Alle folgten dir
und du schienst zufrieden.
Doch ich sagte: Nein!

Ich sagte immer nur:
Nein! Nein! Nein!
Doch ich wurde nicht gehört.

Doch jetzt ist mein Nein
unüberhörbar
und bricht dir den Zacken aus der Krone.

Du hast dich geirrt:
Die Menschen müssen nicht
gebrochen werden.

Du hast dein Leben verfehlt,
denn du bist nichts
als ein Diktator in der Streichholzschachtel.

III. Fataler Irrtum

Ähnlich wie Ceauşescu hast du
den Sinn für die Wirklichkeit
vollkommen verloren.

Wie verbohrt (indoktriniert)
mußt du gewesen sein
zu glauben,

die Heranwachsenden
merken sich nicht
die Wunden,

die man ihnen
auf Gutsherrenart
zufügt?

Wie eitel, egoman und überheblich
du warst, kommt insgeheim
jetzt erst dir in den Sinn.

Der Holzrahmen mit rotem Stoff
hat sich in meine Erinnerung
eingefräst.

Derart hast du die Menschen
mißachtet,
daß es dir nicht in den Sinn kam:

Irgendwann
würden sie sich
dir zur Wehr setzen

Merke: Es kommt
immer
auf den Einzelnen an!

Welch fataler Irrtum
eines Diktators
in der Streichholzschachtel.

Die letzten Jahrzehnte

Die Achtziger waren noch
vorhersehbar

Die Neunziger waren
verschmiert

Die Tausender wurden
immer mehr inchiffriert

Die Tausendzehner wurden
unvorhersehbar

Die Eintausenzwanziger
sind vollkommen ungewiß

Diese Lektion

I.
Das Leben schreitet voran
ohne Rücksicht
auf unsere Wünsche
unsere Träume

II.
Du wirkst auf das Leben hin
mit frischer Kraft
als ob es vor dir
keinen gegeben hätte

III.
Und du vergewissert dich
daß du richtig getan hast
Jahrzehnte später
wenn du merkst
daß du nicht ganz
falsch gelegen hast

IV.
Warum nur
auf diese Weise
da du dich völlig entblößt hast
da du alles von dir geworfen hast
bis auf die Schuhe

V.
Der Opfer
die du dabei erbracht hast
sind Legion
du hast immer nur
und immer wieder
Opfer erbracht

VI.
Wofür?
Für dieses kleines Stück Überleben
für dieses kleine Stück vom Glück
von welchem Glück?

VII.
Von welchem Glück?
Wenn doch der Schmerz
nicht so gewaltig wäre
wenn ich doch beim Einschlafen
nicht immer so gebeutelt wäre

VIII.
Wenn du zum Überleben
deine Innenwelt zum Schweigen bringen mußt
wenn deine Welt nicht überlebt
ohne die Schweigebringer
dann lehne dich zurück
und sage dir: SO ist es
und nicht anders

IX.
Und du klappst in dich zusammen
und fragst dich
wieso es nicht anders möglich ist
als daß du dich vollkommen opferst
für diese eine wichtige Sache

X.
Und du ziehst dich zurück
und läßt es gewähren
- nicht mehr und nicht weniger
Denn diese Lektion
hast du gelernt

So sah ich es damals

Das Leben
ist
ein Trotzdem.

Der Schmerz
ist eine Imponderabilie
die dich bestätigt

ohne jedoch
den Preis des Überlebens
zu nennen.

MIRCEA PETEAN

Zwischenfall

Wir lachten
wir lachten so einfach
so einfach lachten wir
wir alle
mit den Zähnen
mit der Oberlippe
mit den Augen
mit den Grübchen in den Wangen mit den Falten
der Himmel erstarrte verkrampft wie ein
abgeplacktes Gesicht
wir krümmten uns weiter
vor Lachen
und unsere Hände suchten Halt wankend
versuchten wir
uns aufzurichten

„Genug
geht nach Hause entfernt euch
ihr habt Schulden"

Hinter uns ziehen sie die Riegel zu

Verdammnis

Siehe, ich nehme meine Hände aus den
Hosentaschen – die Zeit hat drei Seiten –
Dreispitz umsäumt mit Grillen ohne Gesang
dargestellt durch einen Schwarm von matten
Kranichen
Der Heiligenschein überfliegt die drei Ecken
des Heiligen Gehirnlandschaft –
deinen Kopf vom Hals möchtest du abtrennen
und mit ihm wie nach einem Hundeschwanz
ausschlagen

Auferstehungsglocke

Es regnete als ob ein Fenster beschlagen
würde ich habe ein heftiges Bedürfnis – wie
man sagt – nach Liebe und Bewunderung
Die Glocken läuten mit einer wilden Freude
Ich bekomme Lerchensporne Ringelblumen
Zwerggänseblümchen
Veilchen Schneeglöckchen
– Wählen Sie aus was ihnen paßt –
Medaillen der Ehre und der Zuneigung
welche die Gerüchteverbreiter* für mich tragen
Die Jahreszeit entledigt sich der Menschn
die Menschen entledigen sich der Dinge
die Dinge entledigen sich der Worte
die Worte entledigen sich meiner wie des Teufels
Ich fühle ich steige zum Himmel auf
zu einem fremden und verwüsteten Ort

*„Gerüchteverbreiter": „cloportorii" ist ein Wortspiel aus „colportor" (Kolporteur) und „clopotar" (Glöckner).

Metamorphosen

Sehr müde war mein Illusionsverkäufer neulich –
„Die Reise – sagte er –
die Begegnung der Ruhm die Liebe das Gedicht die Erinnerungen
sind zusammengenommen nicht soviel wert
wie eine unvollständige zweideutige Inschrift
vergessen in der Schublade eines
Provinzhistorikers"
welcher sich auf der Stelle in einen eifrigen
Sammler
von antiken Münzen
Abzeichen Wimpel Orden und Medaillen
verwandelt hat mein ungestümer
Illusionsverkäufer

Gedicht geschrieben an einer öden Haltestelle

Die beiden erprobten aneinander die Liebe
gegenseitig den Flaum aus den Haaren und von
den Kleidern pflückend
in einer unedlichen Diskretion
Sie blicken sich nicht an
ich glaube sie hören auch einander nicht zu
ihr Reden
macht Seifenblasen um die unbewegten Häupter
herum
Vorne folgt der Weg seine bekannten Windungen
hinten wird alles zu Staub und Asche verwirbelt
die beiden Häuserzeilen an den Rändern
enthüllen ihre Höfe wie Karies
Der Bus fährt ungestört weiter
sie sprechen unaufhörlich
sie stürzen sich von Zeit zu Zeit aufeinander mit
hygienischem Elan
Die Welt füllt sich auf mit Flaum aus Sorgen und
Zärtlichkeit

Postkarte aus den Bergen

Diese paar Häuser auf dem Abhang
links des Weges wenn du in die Moldau
hochsteigst scheinen von einander getrennte Teile
des Abends zu sein welcher plötzlich
das allgegenwärtige Grün in Besitz nimmt
auf einer von der hohen Terrassen
Bein über Bein
mit dem Gesicht zum Gebirge
ein Mann, dessen zweite Jugend vergangen war
meditierte nicht
Nicht über die Freude des Sagens
nicht über die Süße der Unterwerfung nicht über
die Ungerechtigkeiten der Welt nicht über das
Geldverdienen
Sondern über seine diskreten Niederlagen und
über seine noch diskreteren Siege
Ein Himmel aus Vögelchen darunter
darüber ein Himmel aus Raubvögeln*
trotz des Rostes
schien der Anwalt selbst die Achse der Welt zu sein

*Anspielung auf das Gedicht Der Abendstern von Mihai Eminescu: „Un cer de stele dedesubt / Deasupra-i cer de stele" – „Ein Sternenhimmel darunter / Darüber ist ein Sternenhimmel".

Kindheit

Ich segelte
Oh!
und wie ich segelte
Auf einem Segelschiff dem Schiff deiner Träume
Auf dem Meer so groß wie eine Waschschüssel
Und die Menschen Hey!
Die Liebenswürdigen alterten
um deine Freundschaft zu gewinnern

Jugend

Süße Mädchen süße Gesichter
eine leere Phantasie spielt mit ihnen und zieht
Tangenten an den Schläfen
es gab nichts als ein großes Versprechen welches
du dir regelmäßig erneuertest
Das Leben wie ein Versprechen der Himmer wie
ein Legenest
in dem das falsche Ei die Jugend ist

Übersetzung: **Herberth Werner Mühlroth**

K. V. TWAIN *

Oboseală

Sunt întrebat, uneori, de ce sunt în permanență obosit.

Motivele sunt numeroase și greu de lămurit.

Sunt obosit—epuizat, realmente—
de efortul de-a înțelege desfășurarea vieții
și de gânduri rele ce mă țin treaz în noapte
și de tânjirea după întâmplări ce nu vor fi…

Mă obosesc sentimentele simțurile senzațiile,
renunțările impuse sau alese, ce tot impuse sunt,
pravilele punctele parantezele penalitățile,
și ceea ce rămâne neschimbat în schimbabil.

Sunt apăsat și de toate obiectele, mici și mari,
de la nasturi la străzi și clădiri cu etaje și oameni,
în toate sunt legi și cadre pentru domptarea inimii
ce mă frâng și mă dor și mă sting…

Sunt obosit și de mersul larg și rapid al lumii,
ce n-are timp pentru mine, și n-are nici motive,
și de rotirea planetei cu mine dar fără acordul meu,
și de rotirea anotimpurilor cu și fără de nume…

Totul se rotește mult, iute și fatal-futil, așa îmi pare,
și poate această impresie e ceea ce mă obosește cu adevărat,
adică mintea mea, cu alte cuvinte sunt poate obosit de mine,
de felul meu particular de-a simți și de-a vedea.

Sunt obosit, da, sunt sfârșit. Lăsați-mă să dorm un pic.

Poemul unui Bețiv

Beau, beau, recunosc, dar am motivele mele:

Trezia nu-mi prieşte,
am o permanentă stare de rău în fața vieții,
mă ia un vertij de îndată ce meditez la ştirile zilei,
iar despre ştirile nopții nici nu mai vorbesc, acelea întrec orice închipuire,
sunt uşor relaxat doar în vise, şi nici acolo mereu, uneori am coşmaruri,
acum cinci zile eram urmărit de un zmeu iar astă-noapte m-am luptat cu un taur,
uneori mi-e teamă să adorm şi teama însăşi îmi provoacă insomnie…
pentru insomnie sunt nevoit să iau ceva, evident, vodcă sau pastile…
aşa a început totul, deci, cu nevoia de a fi *altceva decât treaz,*
şi cine m-ar putea blama pentru o dorință atât de naturală?

Beția mi-a cauzat şi probleme, ca orice soluție, au existat nişte
certuri şi încăierări şi neînțelegeri, dar poate ar fi existat oricum,
în alt fel, cine ştie, sunt un ins stoic care acceptă totul aşa cum e,
cu excepția ştirilor şi jivinelor din vis, dacă uneori merg pe trei cărări
asta e, trei cărări sau una mi-e totuna, drumul merge în acelaşi fel,
adică ajung, într-un târziu, unde trebuie sau unde nu vreau să fiu,
şi adorm, adorm fără vis, ceea ce înseamnă că mi-am atins ținta,
ținta beției e somnul fără lupte, bântuiri şi diverse cataclisme,

și da, suspectez că unii ar numi asta moarte—asta
e, spună ce vor,
în fond a dori o mică moarte, din timp în timp, e
perfect rezonabil.

Când voi muri permanent, voi spune fără regret:

Am venit
Am băut
M-au bătut
… *etcetera*

În Drumul spre Țintirim

În drumul spre țintirim am întâlnit, fără să vreau,
diverși membri ai speciei *Homo sapiens*:
muritori vii și inși pustii ce aduceau a fantome,
poeți pur-sânge și funcționari la fel,
norocoși cu alai și năpăstuiți în cete,
făpturi fericite de faptul de-a fi
și creaturi ce orbecăiau, ca mine, prin zile.

M-am oprit de mai multe ori, uneori benevol
și-alteori forțat de împrejurări, acestea fiind
în genere legate de incapacități și perplexități
și o anume spaimă față de întâmplările vieții.

În drumul cel straniu am pierdut unele lucruri
și-au fost și lucruri (Poeți! Poezii! Fapte!)
ce mi s-au furat și pe care n-am reușit să le
recuperez, deci au rămas etern pierdute.

Am luat, sincer să fiu, și niște trânte atroce,
provocate, evident, de Mâna sau Piciorul Destinului,
ce mi-au julit genunchii și viscerele
și m-au făcut să gem în mijlocul drumului…

S-au ivit, din timp în timp, iubiri și fericiri
ce mi s-au scurs printre degete, dacă nu
cumva amintirile șubrede mă înșală și
lucrurile s-au petrecut altfel, nu știu cum.

M-am oprit, la un moment dat, strict din dorința
sau nevoia irepresibilă de a trage concluzii:
s-a întâmplat însă să opresc într-un loc de infern
ce m-a împiedicat să gândesc cum aș fi vrut.

Am ajuns, într-un final ce nu era târziu și nici
devreme,
Și-am fost întâmpinat de-un soi de cer cu stele.

Știrile de la Ora N

Un anonim și-o anonimă
au fost văzuți ținându-se de mână
în zona Mare Cognitum, pe lună.

*

Roboții de pe Terra s-au mirat nespus
și-au declarat acest excentric act
un miracol, o minune, Un Eveniment.

Își aminteau, încă, destule despre Om
încât să știe că cele două făpturi
erau specimene pierdute-uitate-salvate.

Roboții, niciodată înzestrați cu funcția
ținerii de mână, s-au simțit invidioși și
frustrați și puțin cuprinși de melancolie.

Au gândit, subit, că ținerea de mână e
un lucru important, necesar, fundamental,
și s-a comis o gravă eroare în facerea lor.

Trebuie să fim re-făcuți, au decis roboții,
re-gândiți, re-născuți, revitalizați,
să fim altfel decât suntem!

Un om se cerea pentru marea sarcină.
Un om! Un om!, roboții au strigat.
Dar oameni erau numai cei doi, pe lună.

La Bal

n-ar fi trebuit să mă plictisesc, dar mă plictiseam
(la baluri există și fenomene inexplicabile)
mă întrebam, în sinea mea, cum arăta sala de bal în ziua precedentă
(și cum arătau oamenii în ziua precedentă, înaintea impusei costumări)
mă întrebam și altele, fel de fel
(cum s-a putut ca Enghidu să moară? suntem, ca el, contrabalanța cuiva?)

astfel meditam când baronul pântecos, cu ochi verzui-vicleni, mi-a făcut semn
(sau așa mi s-a părut)
m-am îndreptat spre el
(conform amintirilor mele incerte)
crezând că are ceva de spus
(ce altceva aș fi putut crede?)

la un moment dat, precipitat pășind, m-am împiedicat
(am petrecut ceva timp întins pe podea, aproape lăcrimând)
când mi-am ridicat ochii, baronul dispăruse
(sau cel puțin nu l-am mai zărit)
rămăsesem singur, în sala balului mascat
(cu masca pe jumătate căzută)

Baronul Sărăcit, ce Vinde Vise

Baronul de la bal a sărăcit.
Ochii verzui-vicleni s-au spălăcit.
Gesturile-i sunt de om fâstâcit.

Viața i s-a surpat treptat-treptat,
În stil zeflemitor-neașteptat,
Lăsând baronul chiar și descălțat.

Trăiește-acum vânzându-și visele.
Le-alintă des, le spune 'dânsele'.
Zice că îi cârpesc angoasele.

Sunt tipuri multe, pentru oameni mulți,
De la tineri ciudați pân' la cărunți.
Sunt pentru leneși și lași și inculți…

Sunt vise cu severa Artemís,
Și vise cu ardentul Adonís,
Și-altele cu titanida Themis…

Sunt vise simple, fără mult decor:
Într-unul viețuiește un cocor
În timp ce-n altul moare-un născocor…

Ce aș putea visa?, m-am întrebat.
O scenă baronul a înjghebat:
I-am oferit trei lei pe-un vis cu miei.

* **K.V. Twain** (*Diana Cârligeanu*), născută în 1981, este o scriitoare română de limbă engleză, educată în SUA, UK și Japonia. A publicat o nuvelă și un volum de poezie, în prezent lucrând la primul roman. Scrie și poeme în limba română, cum sunt cele prezentate în acest număr.

WERNER GÖBL

Der verlorene Tag

Sicher wird kein Mensch meine Geschichte glauben. Aber darum geht es mir nicht. Nicht weil sie so unglaublich ist, schreibe ich sie nieder. Einen anderen Grund bewegt mich es zu tun.

Als ich heute morgen aufwachte, durch die Musik vom Radiowecker, das erste was mir auffiel, war die Anzeige: Freitag 13.08.2004. Das Datum störte mich nicht. Aber Freitag? Gestern war es noch, für mich, Mittwoch. Nun war es, plötzlich, Freitag.

Dennoch bin ich nicht in Panik geratten. Daß auch elektronische Geräte ab und zu spinnen, ist ja keine Seltenheit. Kaum beruhigte mich dieser Gedanke schon hörte ich eine lustige Frauenstimme sagen: Allen die abergläubisch sind, wünsche ich diesen 13. und Freitag ohne Bein- und Halsbruch zu überleben. Das fand ich überhaupt nicht lustig. Ich sprang aus dem Bett und ging ins Badezimmer. Dort schaute ich im Spiegel meinen Bart an. Er war ein Tag alt. Ich rasiere mich jeden zweiten Tag. Das letzte mal geschah es am Dienstag. Also auch laut meinem Bart war es gestern Donnerstag. Ich hatte noch keine Schweißausbrüche aber wohl war es mir auch nicht. Das logische Denken hatte mich noch nicht verlassen.

Aus Gewohnheit habe ich den Donnerstag als Großeinkauftag beibehalten. Ich öffnete die Tür vom Abstellraum: einen neuen Sack mit Kartoffeln, zwei Flaschen mit Sonnenblumenöl, Reis, Zucker usw. Alles war da.

Zum ersten mal, an diesem Tag, mußte ich tief Luft hollen. Meine Lage war mir klar: ich habe an dem gestrigem Tag dies und jenes ganz bewußt getan aber ich kann mich an nichts erinnern. Ob diese Lage kritisch oder peinlich sei, fragte ich mich nicht. Im Laufe des Tages hat sich nicht nur beides bestädigt sondern sind noch ein paar Adjektiven dazu gekommen die, zumindest für mich, unbeschreiblich sind.

Inzwischen sind es eine knapp halbe Stunde vergangen. Ich bin tätig in einem Büro mit flexibilen Arbeitszeiten. Unter Zeitdruck stehe ich nur wenn irgend ein Projekt den Produktionsablauf beeinflußt. Und sogar dann stehe ich nicht alleine da sondern werde unterstützt von meinem Bürokollege Robert. Zwischen uns hat sich noch nie so etwas wie eine Freundschaft entwickelt. Aber wir kommen sehr gut zu Recht miteinander.

Ich überlegte meinen nächsten Schritt. In meinem Kopf lief nur noch ein Programm: den verlorenen Donnerstag zu rekonstruieren. In der Küche zündete ich mir eine Zigarette an. Währenddessen sah ich, daß die gelbe Tragetasche, in der ich das alte Brot samelte, leer war. Das heißt: ich war gestern am Fluß und habe die Enten gefüttert. Dies geschiet allerdings in unregelmäßigen Abständen, nachdem wie schnell die Tasche voll ist oder auch nach Lust und Laune.

Auf den täglichen Kaffee und das Lesen der Tageszeitung habe ich verzichtet. Danach war es mir überhaupt nicht.

Der nächste Schritt: das Wohnzimmer. Hier fand ich alles unverändert genauso wie ich es in Erinnerung hatte von Mittwoch abends. Das Fernsehprogrammheft, aufgeschlagen auf der Seite mit Mittwoch 11 August, bekräftigte diesen ersten Eindruck. Am Computertisch auch alles unverändert. Eine vage Vermutung keimte in mir: wenn ich gestern tatsächlich nicht im Wohnzimmer war dann ist etwas geschehen was mich, wortwörtlich, aus dem Alltag herausgerissen hat.

Nun war ein Kaffee fällig. Meine Nerven fingen an nachzulassen, Angst zu erzeugen und, dadurch, Unsicherheit. Während die Kaffeemaschine lief, ging ich ins Schlafzimmer um mich umzuziehen. Trotz allem tat ich das sehr ruhig. Aber kaum hatte ich meinen Pulli über den Kopf gezogen, fiel mein Blick

auf den zweiten Nachttisch. Hier lag ein Buch das am Mittwoch abend nicht da war. Ich nahm es in die Hand und laß den Titel: Liebesgedichte aus der ganze Welt. Das war der erste Schock. Und auch die erste heiße Spur! Dieses Buch bekam ich, vor ein paar Wochen, als Geburtstaggeschenk von einem Onkel. Aus Höflichkeit, ihm gegenüber, habe ich es behalten obwohl ich noch nie etwas anfangen konnte mit einem Gedicht; und schon gar nichts mit einem Liebesgedicht.
Ich öffnete das Buch beim Lesezeichen und laß, so als hätte ich einen Zeitungsartikel gelesen, folgendes:
Man braucht nur eine Insel
allein im weiten Meer.
Man braucht nur einen Menschen,
den aber braucht man sehr.

Und? Was hat das mit mir zu tun? Ich blätterte nach vorne und nach 5 Seiten erfuhr ich wer sich so etwas ausdenken konnte: Mascha Kaleko. Der Name sagte mir nichts. Er war mir, wahrscheinlich, genau so unbekannt wie alle anderen Namen aus diesem Buch. Ich legte es zurück und ging in die Küche um Kaffee zu trinken. Frühstücken konnte ich nicht.
Plötzlich, wie verhext, kam mir ins Gedächtnis:
Man braucht nur einen Menschen,
den aber braucht man sehr.

Nun war ich fertig mit der Welt, mit meinem Wissen und mit meiner Logik. Ich hatte das Gefühl, daß etwas unsichtbares mich in seiner Macht hat. Daß dieses Etwas mir die Augen öffnen will um das Unsichtbare zu sehen. Daß dieses Etwas mir ein anderes Denken einprägen will. Es war so als hätte eine Stimme mir gesagt: vertraue mir!
Obwohl ich mich wehrlos fühlte, ist es mir gelungen mich davon abzuwenden. Ich sagte mir: raff dich zusammen und schau der Wahrheit in den Augen! Welcher Wahrheit? Das fragte ich mich nicht.
Mit dem zusammenraffen klappte es irgendwie. Aber kaum war ich auf den Beinen schon kam der nächste Schlag: der Brotkasten war leer. Gut!, dann werde ich mir für die Pause etwas in der Kantine kaufen. Das war der erste Gedanke. Der zweite: ziehe dich warm an! Und das mitte August.
Es fällt mir schwer genau zu wiedergeben was mir heute so alles durch den Kopf gegangen ist und wie ich das eine oder andere erlebt habe. Ich bin eben kein Schriftsteller. Die haben die Gabe es zu drehen und zu schreiben wie es ihnen gerade gefällt.
Kurz nach 7 Uhr habe ich mich entschlossen weg zu fahren. Ich nahm meine Aktentasche aus dem Flur und verließ die Wohnung ohne einen Schimmer zu haben über das was noch alles auf mich zukommen wird.

§§§

„Morgen!“, sagte ich.
Robert, der meistens vor mir im Büro war, antwortete nicht.
„Was ist?“, fragte ich nach einer Weile.
Er antwortete noch immer nicht aber schaute mich fragend an. Ich setzte mich an meinen Tisch, schaltete den Computer ein und öffnete die Aktentasche. Was meine Augen sahen war keine Überraschung mehr sondern etwas viel schlimmeres: eine CD-ROM mit der Überschrift „Verbesserungsvorschlag für die Variante C317“.
„Oliver!“, sagte er endlich.
„Ja“, murmelte ich und drehte mich um in die Richtung aus der die Stimme kam.
„Was ist los mit dir, Oliver?“, fragte er nachdem er seinen Arbeitsplatz verlassen hatte und mir entgegen kam.
„Was soll los sein?“
„Ich meine dein Gesicht.“
„Was ist damit?“
„Ich hätte dich beinahe nicht erkannt als du herein kamst. Also ich kenne dein nachdenkliches Gesicht, dein trauriges Gesicht, dein fröhliches und noch so ein paar. Heute hat es aber einen mir völlig unbekannten Ausdruck. Und deine Stimme ist auch verändert. Was ist los mit dir? Bist du verliebt?“
Nun mußte ich wieder tief einatmen.
„In wen?“, fragte ich ohne weiteres.
Robert schüttelte den Kopf und wollte gerade etwas sagen als das Telephon von meinem Schreibtisch anfing zu klingeln. Ich bat ihn das Gespräch zu übernehmen. Er tat es. Während er sprach ging ich zum Fenster. Von Roberts Gespräch bekam ich nur noch den Schluß mit: In einer halbe Stunde sind wir bei Ihnen“.
„Hast du noch einmal alles durchgerechnet?“, fragte er

ziemlich aufgeregt.
Unsere Augen traffen sich. Ein paar Sekunden schweigten wir. Ich weiß nicht wer von uns zwei mehr zu bemitleiden war. Wahrscheinlich beide gleichermaße.
„Robert!, ob du es mir glaubst oder nicht, ich kann mich an nichts erinnern was gestern geschehen ist."
„Verdammt noch mal, Oliver. Laß jetzt diese Scherze. Es geht hier um fast eine Million rein Gewinn in einem Jahr. Und schließlich ist es deinen Vorschlag."
Ich weiß nicht warum die Wut in mir hochkam und auch nicht gegen wenn sie eigentlich gerichtet war.
„Ob eine, zwei oder 100 Millionen, es ist mir scheißegal. Und wenn es tatsächlich meinen Vorschlag ist dann gehört er nicht mir. Ist das klar, Robert?"
„Beruhige dich, Oliver. Am besten wäre wenn du jetzt zu einem Arzt gehst. Ich werde hier die Stellung halten."
„Zu einem Arzt? Du meinst einen Psychiater? Du dennkst ich wäre verrückt?"
„Das habe ich nicht gesagt."
Schon wieder mußte ich tief einatmen.
„Gut!, Robert. Ich gehe jetzt nach Hause. Erzähle dem Chef, daß ich fast die ganze Nacht durchgerechnet habe und das alles stimmt."
Vielleicht habe ich es ja auch getan. Ich ging ohne mich zu verabschieden.
Als ich die Ausgangstür vom Verwaltungsgebäude öffnete, kam mir eine Hitzewelle entgegen. Ich war sehr nahe dran in Ohnmacht zu fallen. Und für ein paar Augenblicke wußte ich nicht mehr wo ich mein Auto parkte. Der Parkplatz liegt außerhalb des Betriebgeländes ungefähr 300 Meter entfernt und am Rande eines Waldes.
Die frische Luft des Waldes tat mir gut. Es war zum ersten Mal seitdem ich vor drei Jahren in dieser Firma angefangen habe zu schaffen, daß ich den Waldweg betrat. Ich atmete die Luft ein so als hätte ich Leben eingeatmet. Ein leichtes Windwehen fegte nach und nach alle meine Gedanken weg, bis auf einen:
Man braucht nur einen Menschen,
den aber braucht man sehr.
Das mußte ich nicht mehr verstehen. Ich fühlte es. Ich fühlte jedes Wort so als wären sie lebendig gewesen.
Zurück am Rande des Waldes blendete die Sonne meinen Blick. Es wurde schwarz vor meinen Augen. Ich fühlte mich wie eine Trennwand zwischen zwei Welten. Als ich wieder sehen konnte, stand ein Meer von Autos vor mir. Eines davon gehörte mir. Und mit dem bin ich zurückgefahren in die Wirklichkeit, in den Alltag, in den Abgrund.

§§§

Die elektronische Uhr vom neuem Rathaus zeigte 12:42 an. Mein Magen quitschte und ein wohltuendes Gefühl überflutete mich. Ich konnte endlich eine klare Entscheidung treffen: wenn man Hunger hat, muß man etwas essen. Ich ging in die Windmühle, die einzige Kneipe in der Stadt in der ich mich wohl fühle. Warum das so ist, weiß ich nicht. Vielleicht wegen Karl der hier bedient. Seine „Höflichkeit" ist nicht berufsbediengt. Er sagt jedem ins Gesicht das was er denkt und fühlt. In einem Wort: ein netter Mensch! Mag sein, daß seine Ehrlichkeit ein paar Gäste „weggejagt" hat aber dadurch hat er auch ein paar Freunde gewonnen. Einen von ihnen bin ich.
Ich setzte mich, ausnahmsweise, an einem Tisch. Ansonst nur an die Theke. Ich mußte nicht lange warten.
„Hallo!, Oliver."
„Hallo!, Karl."
„Was ist los mit dir? So früh und dann setzt du dich auch noch an ein Tisch. Hast du Probleme?"
„Zuerst habe ich Hunger."
„Soviel ich mich erinnern kann, hast du noch nie bei uns gegessen."
„Na ja, es ist heute schon so einiges zum ersten Mal passiert."
„Doch Recht gehabt. Du hast Probleme. Ich habe es in deinem Gesicht gelesen."
„Darüber sprechen wir später, O.K.?"
„O.K., was darfs sein?"
„Zwei Bratwürstchen mit Sauerkraut."
Ein paar Minuten später brachte er mir ein Bier. Ich hatte weder Durst noch Lust Bier zu trinken. Das sagte ich ihm aber nicht.
Nachdem ich meinen Hunger stillte, zündete ich eine Zigarette an. Ich schaute mich um. Es waren wenige Gäste da und still. Karl kam zu mir.
„So! Schieß los!"
„Erstens: stelle mir, bitte, keine Fragen. Ich möchte nur wissen ob ich gestern hier war oder nicht."
Sicher hat ihn meine Frage überrascht. Wahrschein-

lich wollte er mich etwas fragen. Doch er sagte nur:
„Nein… nein. Und das hat mich ein bißchen gewundert. Ich habe dich gesehen als du mit der gelbe Tüte vorbeigegangen bist. Nach einer gute Stunde habe ich mich daran erinnert und gefragt: was ist los mit ihm? Du warst immer spätestens nach einer ¾ Stunde zurück. Nein, du warst gestern nicht hier."
Als ich das hörte, nahm ich aus meinem Geldbeutel einen 10 Euro Schein und legte ihn auf den Tisch.
„Es passt so. Und mach dir keine Sorgen. Es ist schon alles in Ordnung."
„Bestimmt? Und das Bier?"
Ich hatte es gar nicht berührt.
„Keine Fragen Karl, bitte!"
„Wie du willst."
Während er sich vom Tisch entfernte, verließ ich die Kneipe und ging in die naheliegende Parkanlage wo ich mich auf eine Bank setzte.

§§§

Ich weiß nicht wie lange ich eingeschlummert war. Vielleicht eine halbe Stunde. Ich fühlte mich ausgeruht und der erste Gedanke treibte mich zum Fluß. Unterwegs kaufte ich eine Flasche mit Weinbrand. Warum ausgerechnet der teuerste, weiß ich nicht.
Ich blieb stehen vor der Bucht wo die Enten sich aufhielten. Diesmal kümmerte sich keine um mich. Ich hatte ja kein Brot dabei.
Auf einmal fühlte ich so etwas wie einen leichten Druck in meiner Brust. Es war ein unheimliches Gefühl. Ohne eine Gewissheit zu haben, fühlte ich, daß gestern hier etwas geschehen ist was das Rätsel auflösen könnte. Aber was? Und wer könnte es mir sagen? Die Enten?
Circa 100 Meter entfernt, links von mir, sah ich ein Angler. Eine kleine Hoffnung wurde wach in mir. Ich näherte mich sehr langsam auf ihn zu. Ich hatte keine Ahnung wie und was ich ihn fragen sollte um etwas von ihm zu erfahren, falls er gestern hier war. Auf keinem Fall ihm die Wahrheit sagen.
Ich setzte mich auf einen großen Felsen hinter ihm. Meine Anwesenheit störte ihn nicht. Doch als er sich zu mir drehte, änderte sich sein Gesichtsausdruck.
„Ach! Sie.", sagte er.
„Ja."
„Alleine heute?"
„Ja."
„Streit gehabt?"
„Nein."
„Hübsches Weib!"
Nun konnte ich weder ja noch nein sagen. Stattdessen nahm ich die Flasche mit Weinbrand aus der Plastiktüte heraus und setzte mich neben ihn.
„Mögen Sie einen Schluck?"
Seine Augen gaben mir schneller die Antwort als sein Mund.
„Junge!, hast du ein Glück!", sagte er sehr überzeugend und streckte mir die Flasche zurück. Ich nahm auch einen Schluck und schraubte den Verschluß zu.
Es heißt ja: Not macht erfinderisch! Ich weiß nicht wie ich auf die Idee kam, die gerade durch meinen Kopf ging, aber sie war für mich wie einen Rettungsschlauch. Ich stellte die Flasche neben seinen Stuhl.
„Können sie behalten!"
„Einfach so?", fragte er mit einem strahlendem Gesicht.
„Wissen Sie, ich bin Schriftsteller. Aber ich schreibe nicht erfundene Geschichten sondern so Alltagserlebnisse von Menschen wie Sie und ich."
„Das ist echt cool, Junge!"
„Vielleicht. Ich weiß es nicht. Ich möchte, daß sie mir erzählen was sie gestern nachmittag gesehen haben und was Ihnen so alles durch den Kopf gegangen ist. Ich meine jetzt nur das was mich und die junge Frau betrifft. Verstehen Sie?"
„Verstehe Junge, verstehe."
Erst jetzt wo ich dies niederschreibe, fällt mir auf, daß er jedesmal diesen „verstehe Junge, verstehe" immer mit einer andere Stimme ausdrückte. In jenen Augenblicke war ich auf etwas ganz anderes konzentriert.
Der alte Mann ist mir langsam sympatisch geworden. Wie aus heiterem Himmel fragte er:
„Bekannte oder Freundin?"
Damit hatte ich nicht gerechnet. Und mit dem was mir auf der Stelle einfiel auch nicht.
„Weder, noch. Wir sind uns zufällig begegnet."
Er nahm noch einen Schluck und wurde irgendwie nachdenklich.
„Ach so. Jetzt verstehe ich."
„Was?", fragte ich hoffnungsvoll.
„Also die junge Dame war schon vor Ihnen da und fütterte die Enten. Dann sind Sie gekommen mit der gel-

be Tüte. Die ist mir allerdings aufgefallen weil Sie schon öfters hier waren. Die Frau aber habe ich zum ersten Mal gesehen. Junge, Junge… wie hast das geschafft?“
Sicher war es nicht der Weinbrand der mein Schweißausbruch lößte. Zum Glück hielt mich der „Rettungsschlauch“ übers Wasser.
„Ich glaube Sie haben mich doch nicht verstanden. Ich weiß ja was gestern geschehen ist. Ich möchte aber, daß Sie es mir erzählen so wie Sie alles mit Ihren Augen gesehen haben. Dann könnte ich vergleichen und herausfinden welche Ansichten uns verbinden und welche uns trennen. Denn darum geht es in meinen Romane: den Punkt zu finden wo alle Menschen sich treffen können. Dann wäre alles andere viel einfacher. Verstehen Sie?“
Während er noch einen Schluck trank, dachte ich nach über das was ich eben sagte. Ich war verblüfft und verstand es selbst nicht. Doch der Angler hatte eine andere Meinung.
„Verstehe Junge, verstehe.“
Für ein paar Minuten schwebte das Schweigen zwischen uns. Ich wollte ihn nicht drängen. Ich dachte, daß er versucht seine Erinnerungen Kopf an Kopf zu stellen. Doch sein Schweigen hatte einen anderen Grund.
„Sie sind mir aber nicht böse wenn ich die Wahrheit sage?“
„Bestimmt nicht.“, beruhigte ich ihn.
„Also am Anfang hat mich euer Gekichern schon genervt. Das dauerte fast eine halbe Stunde. Auf einmal ist es still geworden. Ich dachte: Gott sei Dank!, sie sind weg. Von wegen. Ihr wahrt euch sehr nahe und habt euch… Sie wissen schon.“
„Sicher weiß ich es.“, brach aus mir heraus. Es war aber nicht Ungeduld was in mir anfing zu kochen. Es war ein ganz anderes Gefühl. Ich stellte mir vor was ich tun würde wenn diese unbekannte Frau neben mir erscheinen würde. Besser gesagt: ich versuchte es mir vorzustellen. Aber gleichzeitig versuchte ich mich von diesem Gedanke abzulenken. Ich war einfach durcheinander.
„Verstehe Junge, verstehe. Ich soll sagen was ich gesehen habe mit meinen Augen. Also ihr habt euch geknutscht.“
„Geküßt!“, korigierte ich ihn.
Als Antwort auf meine Bemerkung nahm er noch einen Schluck Weinbrand. Der wirkte scheinbar sehr schnell denn sein Erinnerungsvermögen wurde lückenlos.
„Das Gespräch zwischen euch wurde immer leiser. Auf einmal seid ihr hochgesprungen und losgerannt. Es sah so aus als hättet ihr eine Wette abgeschlossen. Sie sind als erster angekommen an den zweiten Fuß von der Brücke. Als sie auch ankam, habt ihr euch umarmt. In dem Augenblick fing die Sirene vom Dampfschiff an zu heulen. Ihr habt es noch geschafft mitzufahren.“
Er schüttelte den Kopf, stand auf und packte seine Sachen. Die halbvolle Flasche packte er mit.
Das ist alles?“, fragte ich beängstigt.
„Nein.“
Man sah es ihm nicht an, daß er getrunken hat. Mich hätte diese Menge umgehauen. Er nahm seinen Rucksack auf die Schultern und mit dem Bündel mit Angelnrutten in der rechte Hand ging er los in Richtung Dampfschiff. Ich folgte ihm. Kurz vor dem Schiff ist er stehengeblieben.
„Genau hier stand ich gestern als das Schiff ankam. Alle Fahrgäste waren schon ausgestiegen aber von euch beiden keine Spur. Ich wollte mich gerade auf den Weg machen als ich euch gesehen habe. Sie haben sie auf den Armen getragen. Sobald sie das Ufer erreichten, haben Sie sie runter gelassen und gesagt: Jetzt ist meine kleine Jessi wieder mit den Füssen auf festen Boden. Ohne einen bestimmten Grund habe ich euch, in jenem Augenblick, gehaßt. Ihr ward beide so glücklich und so frei. Außer euch zwei gab es keine andere Menschen auf dieser Erde. Ohne einen Blick auf mich zu werfen, seid ihr Richtung Bushaltestelle gegangen. Das war´s!“
Es war in mir den Drang ihn zu umarmen. Stattdessen streckte ich ihm die Hand.
„Danke! Sie haben mir sehr viel geholfen.“

§§§

Alle Vermutungen, Hinweise und Andeutungen verschmelzten sich in einen Gedanke: Jessica Baumann! – eine ehemalige Schulkollegin. Im letztem Schuljahr gab es beiderseits einige Annäherungsversuche. Irgendwie ist immer etwas dazwischen gekommen. Nach dem Abitur, als ich sie einmal zufällig in der Stadt traf, sagte sie mir, daß sie umgezogen sei in die Lindenstraße, gegenüber von der städtische Kunstgalerie, und wieder alleine sei. Es war das letzte Mal, daß ich ihr begegnet bin. Seitdem sind es gut sieben Jahren vergangen.
Die zwei Haltestellen bis zu ihrer Wohnung ging ich zu Fuß. Unzählige Fragen gingen mir durch den Kopf. Und wenn sie es nicht ist? Wenn sie eine andere Wohnung hat? Wie soll ich es ihr sagen? Was empfinde ich für sie?

Ich stand vor dem Schild mit ihrem Name und traute mich nicht zu klingeln. Die Fragen hörten nicht mehr auf durch meinen Kopf zu rauschen.
Die Tür öffnete sich und ein strahlendes Gesicht kam mir entgegen. Sie war mit einem Bademantel verkleidet.
„Warum so früh? Ich bin noch nicht fertig. Es dauert nicht lange. Komm doch herein!“
Ich folgte ihr. Im Wohnzimmer lies sie den Bademantel auf einen Sessel fallen, drehte sich zu mir und lächelte.
Ich kann es wirklich nicht beschreiben was in mir, bei diesem Anblick, vorging. Es war lächerlich. Es war geheimnisvoll. Tränen stauten sich in meinen Augen. Ich war wie festgenagelt. Die nackte Wahrheit stand vor mir. Und ich wußte nicht was ich damit anfangen soll. Wie lange hat es gedauert? Einen Augenblick? Eine Ewigkeit?
Ich drehte mich um und ging zum Fenster. Sie folgte mir.
„Oli!, was ist los?“
Ich atmete so tief ein wie noch nie.
„Jessica!, zieh dich, bitte, an.“
„Jessica?! Jessica hast du gesagt? Also heute bin ich nicht mehr deine kleine Jessi?“
Was hätte ich ihr antworten sollen? Doch! Das wäre eine Lüge gewesen. Und alle andere Antworten auch. Aber noch schlimmer als jede Antwort wäre das Schweigen gewesen. Und gerade das tat ich. Ich schweigte. Ich schweigte weil ich nur noch darin ein Rest von Logik fand. Daß Gefühle anders denken und eine andere Logik haben als die menschliche, wußte ich nicht. Ich wußte überhaupt nichts mehr. Ich fühlte mich wie eine leere Festplatte. Mein Betriebsystem hat versagt. Egal was ich versuchte zu unternehmen, bekam ich die gleiche Antwort: Datei nicht gefunden!
Das Bild vor meinen Augen war starr. Die Bäume bewegten sich nicht mehr. Sogar die Sonne sah aus wie eingefroren.
Ich hörte ihre Schritte und fühlte ihre Hände auf meinen Schultern. Gegen meinen Willen legte ich meine linke Hand auf ihre rechte Hand. Danach fühlte ich wie ihre Wange sich auf meinen Rücken lehnte.
„Jessica, ich weiß nicht was ich sagen soll.“
„Alles was du willst, Oliver, nur nicht, daß das von gestern nichts war.“
Ich drehte mich um. Sie hatte ihren Bademantel wieder angezogen. Ich entfernte mich von ihr und setzte mich auf ein Sessel.
„Es ist viel schlimmer als das, Jessica.“
„Schlimmer?“
„Ich kann mich an nichts erinnern von dem was gestern geschehen ist.“
„Das ist doch wohl nicht dein Ernst?“
„Du glaubst mir nicht?“
„Doch, doch. Wenn ich dir gestern alles geglaubt habe, warum sollte ich es auch heute nicht tun?“
Sie verließ das Zimmer und kurz danach kam sie zurück mit einem Zettel in der Hand. Es war eine Fahrkarte für das Dampfschiff. Die erkannte ich weil ich schon öfters so eine in der Hand hatte. Sie hielt die Rückseite vor meinen Augen. Darauf stand: Wenn die Seerose keinen Name hätte, würde ich sie Jessi taufen!
„Hast das auch vergessen?“
„Das ist meine Schrift aber der Gedanke gehört nicht mir.“
„Nein? Wem dann? Goethe? Shakespeare?“
Sie verließ wieder das Zimmer und ging in die andere Richtung. Es mußte das Schlafzimmer gewesen sein. Ich hörte Klavierklänge. Es war klassische Musik.
Sie stand wieder vor mir.
„Und an das kannst dich auch nicht mehr erinnern?“
Sie war nur noch Wut. Ich war nur noch Hilflosigkeit. Das Programm „Rekonstruieren“ setzte sich wieder in Gange.
„Wie lange war ich gestern abend hier?“
Kaum ausgesprochen, kam mir selbst diese Frage zu blöd vor. Ich wartete nicht mehr auf eine Antwort, stand auf und ging einfach weg.
Bevor ich die Ausgangstür erreichte, fühlte ich etwas gegen meinen Rücken prallen. Ich empfand jedoch kein Schmerz. Meine Ohren nahmen ein vages Scherbengeräusch auf. Nach den blauen Flecken, die ich jetzt auf meinem Rücken habe, mußte es einen harten Gegenstand gewesen sein.
Auf der Straße kam mir wieder eine Hitzewelle entgegen. Sie hatte keine Wirkung auf mich. Hinter mir hörte ich eine Stimme die mir fremd war.
„Oliver!“
Ich konnte mich nicht umdrehen aber blieb stehen.
„Das was ich dir jetzt sage, sollst du dein ganzes Leben nicht vergessen: der Tag von gestern war für mich der schönste den ich je erlebt habe!“
Es ging mir durch den Kopf: und für mich der

schlimmste! Aber der Knall hinter mir erschreckte meine Stimmbänder.
Geschlossene Türen haben keine Ohren.

§§§

Ich ging ziellos durch Straßen. Meine Erinnerungen klammerten sich fest an das was vorher war: der Wecker, das Badezimmer, die Küche, der Job, das Einkaufen, die Enten, das Bier, der Computer, der Fernseher, das Auto, der Urlaub, das Schlafen, der Wecker…. Ein Tag wie der andere. Viele Tage wie einen Regentropfen.
Ich landete in der Windmühle.
Zuerst trinkte ich ein Glas mit Wasser.
Danach einen doppelten Whiskey.
„Keine Fragen Karl, bitte!"

§§§

Jetzt, wo ich meinen verlorenen Donnerstag einigermaßen zusammengebastelt habe, muß ich gestehen: man kann gedanklich alles nachvollziehen aber gefühlsmäßig überhaupt nichts. Sicher wird das, demnächst, meine Lebenseinstellung ändern. Doch in diesem Augenblick ist auch das unwesentlich. Was ich mir jetzt wünsche, ist, daß Jessica ihren heutigen Tag einfach verliert, sich einfach an nichts erinnert. Das wäre für sie keinen Verlust. Sogar ein Gewinn! Und für mich? Dann wäre ich der einzige Mensch der ihr glauben würde, der sie verstehen kann. Dann hätten wir, so zu sagen, ein kleines Geheimnis das nur uns zwei gehört. Was das für ein Gefühl ist, kann ich mir nicht vorstellen.
Aber es kann nicht anders sein als wunderbar.

(fortsetzung von Seite 90)

eines walachischen Sylphe, die zweifellos unter Einfluss der Buchgelehrsamkeit steht und V. Hugos *Le Sylphe* als mögliche Quelle hat. „Die totale Irrationalität der erotischen Krise" ist die Botschaft des Mythos auf rumänischem Boden, wie ebenfalls G. Călinescu bemerkt hatte. Sie ist die Hauptidee der ganzen rumänischen volkstümlichen Lyrik erotischen Charakters, in der die Liebe wie ein Feuer oder Fluch empfunden wird, wie eine Krankheit, von der keine okkulte Kraft jemals wieder heilen kann. In welcher Erscheinungsform auch immer, dieser Geist ist in rumänischer Vision eher eine ungefährliche, sylphidische, ätherische und leblose Kreatur, manchmal begierig in seiner Offenbarung: „Ein schöner Dämon, ein jugendlicher Eros, der den pubertierenden Mädchen die Verwirrung und die Sehnsüchte der ersten Liebe überträgt" (G. Călinescu). Zweifellos, er hat nichts Schauderhaftes - im Gegensatz zu dem makaber-blutgierigen Dracula Bram Stokers, der diese Figur in einem puerilen Roman auftreten ließ, oder zu jenen Vampiren, die in den folgenden Jahren von Coppola, Werner Herzog und anderen dargestellt wurden, in Filmen die von technischer Virtuosität strotzen, sonst jedoch völlig wirklichkeitsfremd sind und nicht die geringste Beziehung zu den rumänischen Realitäten aufweisen. Außer Vlad dem Pfähler, sowohl urkundlich bezeugt als auch legendär, hat die rumänische Kultur weder einen anderen Dracula gehabt, noch ist sie bereit, einen anderen anzuerkennen.

Deutsche Übersetzung: **Lizuca Cioban**

RADU CIOBANU

Ein falscher Mythos - Dracula

Das rumänische Volk hat eine sehr reiche Mythologie. Seine uralten Mythen haben sich unter verschiedenen Hypostasen verbreitet: Aberglauben, Balladen, Märchen etc. Dank ihrer imaginativen Prägnanz und der gedanklichen Tragweite der Botschaft werden manche von diesen heute als definierend für die Eigenart der rumänischen Spiritualität betrachtet. Demnach ist die pastorale Ballade *Mioritza* eine der Bekanntesten; sie erfreut sich der umfangreichsten Kommentare. Zwei Hirten, die neidisch auf einen fleißigeren und wohlhabenderen dritten sind, planen diesen umzubringen. Eines seiner Schafe jedoch, Mioritza genannt, warnt ihn vor der Gefahr, die auf ihn lauert. Darauf vertraut der Hirte dem treuen Tier seine letzten Wünsche an, die sich zu einer persönlichen, wundervollen und originellen Vision über den Tod und über die Reintegration in der Natur zusammenschließen. Der Fatalismus des vermeintlichen Opfers hat zahlreiche Diskussionen entflammt. Durch eine voreilige Verallgemeinerung wurde er sogar als Wesenszug des rumänischen Volkes bewertet.

Die Anziehungskraft dieser wirklich wundervollen Ballade war so stark, dass sie lange Zeit als höchster Ausdruck der rumänischen Geistigkeit betrachtet wurde. Die Idee hat sich eines regen Umlaufs erfreut und bewahrt auch heute noch ihr Prestige, ist aber selbstverständlich zeitlich überholt. Mircea Eliades Vorstellung, der er 1963 in einer Tagebuchaufzeichnung Ausdruck verliehen hat, setzt sich immer mehr durch. Mioritza ist demnach „insbesondere durch das, was die rumänischen Intelektuellen seit einem Jahrhundert in ihr sehen, wichtig".

Durchgesetzt hat sich heutzutage die Ansicht, dass die Essenz der Spiritualität eines Volkes viel zu komplex ist, um in einem einzigen Mythos umfasst zu werden. Ein ästhetisch noch so vollkommener Mythos kann nur Teile dieser Geistigkeit ausdrucken, was schon George Călinescu in seiner hervorragenden *Geschichte der rumänischen Literatur von den Anfängen bis in die Gegenwart* (1941) behauptet hat. Er nannte damals vier grundlegende Mythen, die sich ihm als „Ausgangspunkte" der modernen rumänischen Literatur dargestellt hatten: *Traian und Dochia, Mioritza, Meister Manole* und *Der Sylphe*. Erstaunlich ist, dass der gefürchtete Kritiker und Literarhistoriker nicht auch *Ewige Jugend und Leben ohne Tod* erwähnt hat, ein Märchen von einer einzigartigen Tiefe der Bedeutungen, ein Meisterwerk der rumänischen volkstümlichen Prosa, unvergleichlich relevanter als *Traian und Dochia*. Erst später wird dieses unnachahmliche Märchen vom Philosophen Constantin Noica in einem denkwürdigen Essay aufgenommen und endgültig dem Sternbild der wichtigsten rumänischen Mythen eingegliedert. Abgesehen von *Traian und Dochia*, ein sogenannter Mythos der Gründung, der jedoch als solcher nicht dieselbe Verbreitung kannte und von gebildeten Einflüssen in romantischer Art verdorben wurde, bleiben tatsächlich vier grundsätzliche Mythen übrig: *Mioritza, Ewige Jugend…, Meister Manole* und *Der Sylphe*. Jeder dieser Mythen verleiht Ausdruck einer eigenen Vision über Tod und Natur, beziehungsweise über Zeit, Schöpfung und Eros. Aber genau diese sind die notwendigen und vielleicht auch ausreichenden Entitäten, aufgrund deren sich jedes Volk definiert. Aus ihrem Nährboden kann eine moderne Kultur wachsen, was übrigens auch geschehen ist.

Wie man sieht, gibt es überhaupt keine Geschichte über Dracula unter diesen für die rumänische Kultur kennzeichnenden Mythen. Und mehr noch: Nicht einmal unter den subsidiarischen Mythen, deren Resonanz regional oder lokal begrenzt ist, kann irgendeine Spur Draculas identifiziert werden.

In der rumänischen Kultur gibt es diesen Mythos einfach nicht: Er wurde ihr erst später vom Westen zugeschrieben. Der Ursprung des Mythos liegt in zwei Realitäten des XV. Jahrhunderts: in einer objektiv-historischen und in einer subjektiv-literarischen. Die Letzte gehört zum Bereich der volkstümlichen Fantasie, die aus der Ersten hervorgegangen war. Sie weist demnach eine relativ späte Entstehung auf, die genau identifiziert und datiert werden kann, was im Falle der bereits zitierten grundlegenden Mythen einfach unmöglich ist.

Draculas Mythos, in seinen verschiedenen gegenwärtigen Erscheinungsformen, wird mit Vorliebe in Transsilvanien (auch: Siebenbürgen) angesiedelt, aber, und das muss deutlich gesagt werden, in ein imaginäres Transsilvanien, dessen einzige Gemeinsamkeit mit dem reellen der Name ist. Die objektive Herkunft des Mythos, angefangen mit dem Namen der Vampir-Gestalt, ist auf die Person des Fürsten Vlad, der den Spitznamen Dracul (Le Diable, der Teufel) trug, zurückzuführen. Er regierte zwischen 1436-1442, nicht in Transsilvanien, sondern in der Walachei, bekannt auch als Muntenien, und in den diplomatischen Dokumenten der Epoche auch als Valachia Transalpina erwähnt. Einigen Historikern zufolge stammt der Spitznamen des Fürsten vom Orden des Drachens, der ihm von Sigismund, König von Ungarn, erteilt wurde. Da solche Spitznamen meistens vom Volke angedichtet werden, scheint die Hypothese anderer Forscher plausibler zu sein. Sie nämlich meinen, dass Vlad diesen Spitznamen seiner Grausamkeit zu verdanken hatte, Grausamkeit die er dann auch einem seiner Söhne, der ebenfalls Vlad hieß, vererbt hat. Der junge Vlad ging in der Geschichte mit dem Spitznamen Țepeș (L'Empaleur, der Pfähler) ein. Vlad, also „Herrscher", ein Name, der der alten slawischen Sprache entstammt, weist auch heute noch eine konstante Häufigkeit in der rumänischen Onomatologie auf. Vlad der Pfähler also, Sohn des Vlad dem Teufel, regierte ebenfalls in der Walachei zwischen 1456-1462, wobei er schon 1448 und 1476 vergeblich versucht hatte, die Macht zu übernehmen. Nicht irrelevant ist die Tatsache, dass er in einem Brief an die Siebenbürger Sachsen mit Draculya unterschreibt, einem Spitznamen, der dem rumänischen Draculea entspricht, wobei das Suffix –lea auf die Abstammung deutet. Draculya heißt also so viel wie „Sohn des Teufels", was beweist, dass Vlad der Pfähler mit Stolz seine väterliche Aszendenz erkannte. In der Geschichte der Rumänen ist er vor allem dank seines widersprüchlichen Charakters als einer der notorischen Herrscher eingegangen. Einerseits der tapfere Kämpfer, Verteidiger des Christentums vor der osmanischen Expansion, und der Unabhängigkeit seines Landes, dessen Schicksal nicht wie das anderer Balkanländer von der türkischen Besetzung geprägt war. Vlad war auch ein guter Herrscher. Er verstand es, gut zu wirtschaften und hatte einen gerechten und unnachgiebigen Charakter. Es war ihm gelungen, im Lande eine auch heute noch legendäre Ordnung einzusetzen, eine Ordnung, die immer wieder mit Nostalgie von der Nachkommenschaft erwähnt wird. Andererseits verdankt er seinen Ruf sowohl seinem grausamen, ja fast sadistischen Charakter, als auch seiner Lieblingsstrafe – dem Pfählen (empalement). Diese Strafe verhängte er mit demselben Eifer über kleine Gauner, hohe Würdenträger, türkische Befehlshaber, x—beliebige Rumänen oder Ausländer, die sich der Unehrlichkeit oder des Verrats schuldig gemacht hatten. Seine Grausamkeit entsprach aber der Epoche und stand nicht im Gegensatz zu dem was sich in ganz Europa, vom Russland Iwans des Schrecklichen bis hin zum Frankreich Ludwigs XI. abspielte. Es war bloß eine andere Tönung wegen der Vorliebe dieses Fürsten zum Pfählen, was ihm auch den Spitznamen „der Pfähler" eingebracht hatte. Dies sind die reellen, objektiven Daten. Mit der Zeit wurden diese dann zu Legenden. André Maurois sagte in seinen *Memoiren*, dass die Legende die Geschichte einer Existenz ist, nachdem sie von der Zeit und der Vergessenheit gereinigt wurde. „Gereinigt" also hat die Existenz dieses Fürsten im kollektiven Bewusstsein der Rumänen die Erinnerung an seinen grausamen aber zugleich unnachgiebigen und vor allem gerechten Charakter hinterlassen. So erzählt man sich, dass in der Zeit seiner Herrschaft die Brunnen für die Reisenden auf den Wegrändern mit goldenen Bechern ausgestattet waren, die sich aber keiner traute zu entwenden, und wenn jemand seinen Geldbeutel verloren hatte, konnte er am zweiten Tag den Beutel mit Sicherheit am selben Ort, wo er ihn verloren hatte, wieder fin-

den. Noch relevanter ist die Geschichte eines ausländischen Händlers, dem eine gewisse Geldsumme gestohlen wurde. Nachdem er sich beim Fürsten beklagt hatte, gab dieser ihm das Geld wiederund auch noch einen Dukaten dazu. Als der Händler das Geld nachzählte, dachte er, dass sich der fürstliche Schatzmeister verzählt hatte. Er drehte sich um, um den Dukaten zurückzugeben, worauf der zufriedene Fürst gestand, dass er dessen Ehrlichkeit hatte auf die Probe stellen wollen. Hätte ihm der Händler den Dukaten nicht rückerstattet, hätte der Fürst ihn pfählen lassen, zusammen mit dem zwischenzeitlich erwischten Dieb.

Ein Großteil dieser Legenden, eher Anekdoten, kommt aus dem ländlichen Milieu Transsilvaniens, zu dem Vlad der Pfähler dauernde und gegensätzliche Beziehungen – mal Zusammenarbeit, mal Feindschaft - pflegte. Die Siebenbürger Sachsen mussten sogar drastische Repressalien von seiner Seite über sich ergehen lassen, was die Prägnanz der Erinnerung, die sie heute an ihn haben, erklärt. Andere solche anekdotische Legenden, die sich exklusiv auf mündliche Traditionen stützten, verbreiteten sich auch in der russischen Sprache. Doch egal in welcher Sprache sie kursierten, berichteten sie mit Abscheu über die Grausamkeiten des rumänischen Fürsten, wobei sie jedoch entweder seinen gerechtigkeitsliebenden Charakter oder seinen Mut und sein militärisches Ehrgefühl, die er im Kampfe immer wieder bewiesen hatte, hervorhoben. Eine russische Erzählung berichtet: Der Sultan brach auf im Kriege gegen Vlad dem Pfähler, wobei er eine große Militärmacht mit sich nahm. Dieser (Dracula) versammelte sein ganzes Heer, griff nachts an und metzelte eine Menge Türken nieder, konnte jedoch mit seinen wenigen Soldaten der osmanischen Menge nicht lange Widerstand leisten, so dass er sich gegen Sonnenaufgang zurückzog. Sobald er einen geschützten Ort erreicht hatte, fing er an, sich seine Soldaten anzusehen, wer welche Wunden hatte. Jeder der eine Wunde vorne hatte, wurde geehrt, beschenkt und zum Gutsherren geadelt, und jeder der eine Wunde am Rücken hatte, wurde auf seinem Befehl, wie ein nichtswürdiger Feigling, gepfählt. Und als er dann erneut die Türken angriff, sagte er zu seinem Heer: „Wer von euch an den Tod denkt, der gehe nicht mit mir, der bleibe hier“. Aus sprachlichen Gründen – rumänisch war außerhalb der Grenzen unbekannt – genossen einheimische Erzählungen dieser Art keinen europäischen Umlauf. Die deutschen Varianten aber verbreiteten sich aus Transsilvanien in Richtung Zentral-europa, und wurden auch von manchen Gelehrten jener Zeiten, wie Thomas Ebendorfer, Antonius Bonfinius, Enea Silvio Piccolomini (Papst Pius der II.), Sebastian Münster, J. Puchov etc. zitiert. Wichtig ist, dass sie in ihrer originären handgeschriebenen Form erst im XIX. Jahrhundert wiederentdeckt und veröffentlicht wurden, noch kurz bevor die Geschichten über einen Dracula (angeblich „transsilvanischer Graf“ und im Geheimen auch noch Vampir) erschienen. So kam es im XIX. Jahrhundert zu den epischen Auswüchsen, die zwar ursprünglich dem Wesen der Romantik zu entsprechen schienen, später jedoch bewusst eingesetzt wurden, um die Sensationslust des übersättigten Abendländers zu befriedigen. Wenn man auf dem Laufenden mit der Evolution des Mythos von der volkstümlichen siebenbürgisch-sächsischen Kultur hin zu einer identitätslosen Subkultur ist, so muss man nicht unbedingt ein Fachmann sein, um zu verstehen, dass dieser Mythos keinerlei Verbindung zur rumänischen Spiritualität hat, und für die Versuche, diese zu definieren, unerheblich ist.

Relevant dafür war jedoch der Mythos des Luftgeistes. Dieser ist der Einzige, der eine komparative Studie mit der über Dracula rechtfertigt, vor allem dank seiner Erscheinungsformen oder einfach auch nur aufgrund der Echos, die er in der rumänischen Literatur bewirkt hat. Mit dem Sylphen beschäftigt sich der Ethnologe Romulus Vulcănescu eingehend in seinem wichtigsten Werk *Rumänische Mythologie* (1985). Er definiert ihn als „erotische Halbgottheit der Inkubus-Art, ein archaischer unheilbringender Dämon. Er symbolisiert alle Formen der Sexualität, von der pubertierenden zur hysterischen jener Frauen, die nur für die Befriedigung ihrer Triebe leben (…) Sein Aussehen muss der Verführungskunst entsprechen. In der Ausübung seiner erotischen Funktion kann er die Gestalt einer Schlange, eines Drachen oder einer Feuerwalze annehmen.“ Seine aktive Zeit liegt zwischen Mitternacht und Sonnen-aufgang, aber, trotz der Zeit und der Art sich zu zeigen, ist er kein Vampir: Er saugt kein Blut der Opfer und ver-

wandelt diese auch nicht in Vampire oder sonstige Gespenster. Im Gegenteil: In der rumänischen Literatur bleibt er in all seinen Erscheinungsformen mit einem hinterhältigen, eher enigmatischem als furchterregendem Verführungsvermögen. Ein wichtiges Detail sei an dieser Stelle genannt: Diese Gestalt gibt es unter verschiedenen Namen auch in der Mythologie der Nachbarvölker. Oder auch in der schöngeistigen Literatur, bei weiter entfernten Dichtern wie Victor Hugo. In ist, wobei spezifisch alleine der Name und die Art sind, die ihnen die Empfindsamkeit eines Volkes zugeteilt hat.

Lassen wir die Analyse des alten Mythos durch den Ethnologen Romulus Vulcănescu beiseite, können wir feststellen, dass eine rumänische Vision über das Porträt und die Angewohnheiten des Luftgeistes zum ersten Mal schon vom gelehrten moldauischen Prinzen Dimitrie Cantemir (1673-1723) in einem seiner Werke, *Descriptio Moldaviae*, skizziert wurde. Er setzt voraus, dass der Sylphe, an den das Volk schon zu seiner Zeit glaubte, ein Überbleibsel aus der Zeit der Daker* sei, und beschrieb ihn als „ein Trugbild, ein schöner junger Mann, der nachts zu Jungfrauen kommt, vor allem aber zu den erst kürzlich verheirateten Frauen, und der die ganze Nacht hindurch ungebührliche Taten mit ihnen vollbringt, obwohl er von anderen Leuten nicht gesehen werden kann, auch nicht von denen, die ihm auflauern. „Skeptisch und mit diskreter Arglist fügt der Gelehrte aber gleich hinzu: „Und wir haben gehört, dass einige verheiratete, großherzige Männer, solche Luftgeister gefangen haben sollen, und als sie auch noch erfahren mussten, dass diese Geschöpfe einen Körper wie jeder andere haben, sollen sie sie bestraft haben, wie es sich gebührt.“ Später, bei Vasile Alecsandri (Dichter, 1821-1890), wird er zum harmlosen Geist: „Ein unsichtbares Genie, das den Mädchen auf Wiesen auflauert und sie heimlich küsst.“ Aber den prägnantesten gebildeten Ausdruck dieses Mythos in der rumänischen Kultur stellt die Ballade des Sylphen vom romantischen Dichter Ion Heliade Rădulescu (1802-1872) dar. Er hatte die Ambition gehabt – leider aber nicht bis zu Ende geführt - eine nationale „poetische Mythologie“ zu produzieren. Seine Ballade, ein Meisterwerk der rumänischen Dichtung, fängt mit dem Monolog einer jungen Frau an, die über bis dahin unbekannte, mit einem beängstigenden und zugleich nostalgischen Gefühl verbundene Symptome klagt. Eine Atmosphäre voller Vorahnungen umhüllt diese Szene, in der, irgendwo in ungewissen Zonen, ein fantastisches Element schwebt, das erst im letzten Teil in vollem Umfang fassbar wird. Hier endlich schreitet der Sylph, dessen Anwesenheit bisher nur suggeriert wurde, ein. Heliade Rădulescu ist der Erste, der die seltsame Gestalt zu porträtieren wagt. Aus der Ferne gesehen erscheint er wie ein fantastisches Geschöpf, „ein Lichtdrache mit glühendem Schwanz“, der das Firmament wie eine Sternschnuppe durchstreift, um sie dann durch die Schornsteine in die Häuser der Jungfrauen zu schleichen…Einmal das Ziel erreicht, nimmt der Drache neben dem schlafenden Mädchen eine anthropomorphe Gestalt an. „Wie die Tanne ein gertenschlanker Jüngling, /Blond, mit gold'nem Haar.“ Trotz dieses ganzen verführerischen Aussehens verraten manche Details, die man den zum Teil diskret heiteren Kommentaren alter Frauen im Dorf entnehmen kann, die Immaterialität und die fragliche Vitalität des Dämons:“(…) durch seine schwächlichen Adern/Fließt kein Tropfen Blut, und eine Nase hat er - ah, wehe ihm!“ Sogar Hyperion, die Dämon-Gestalt des berühmten Gedichtes Der *Abendstern* von Mihai Eminescu (1850-1889), der Nationaldichter der Rumänen, stammt aus dem mythischen Sylphe, der die Träume der Mädchen verwirrt. Er übernimmt dessen unnatürliche und immaterielle Schönheit, die Art „ins Haus und in Gedanken einzudringen“, die Art zu reisen – ein Komet mit einer eleganten, zwischen Himmelskörpern lodernden Flugbahn. Es sind nur suggestive Pinselstriche, denn im Großen und Ganzen wird Eminescus Gestalt zu einem Symbol konvertiert, wobei es sein folklorischer Homonym in Bedeutungen überragt. (Die Bedeutung des Namens Zburător/Sylphe sollte mit dem des Namens Hyperion – der aus dem Griechischen hyper + ion stammt – verglichen werden.)

Somit können zwei Hypostasen des Luftgeistes in der rumänischen Kultur unterschieden werden. Eine feierlich tragische, mit Wurzeln in der einheimischen Mythologie, und eine andere, in der Gestalt

(fortsetzung auf Seite 86)

ANA BLANDIANA

Variationen über ein bestimmtes Thema*

Poem über Liebe
und Unzertrennlichkeit durch den Tod.

*

Wo entfliehen die Stunden?
Sie haben eine verdächtige Art sich davon zu
schleichen
sich der Aufmerksamkeit zu entziehen
indem sie einfach *verschwinden*.

Aber was heisst verschwinden?
Wie kann etwas, was es gibt
nicht mehr sein
als wäre es nie gewesen?
Wo gehen die Stunden auf einmal hin
und vor allem, wo kommen sie her
wie Barken aus Papier sanft gleitend
auf einem Meer
mit auswendig gezeichneten Wellen.

*

Verstehst du, was es bedeutet?
Verstehst du jetzt?
Wenn du weiterhin BIST -
wie durchquert man
die endlose Zeit?

Wenigstens
was ist der Unterschied
wenn es klar ist
dass es nicht mehr um das
einfache *sein* oder *nicht sein* geht?

*

Ich erinnere mich, dass ich mich einmal fragte
ob jeder von uns einen Schutzengel hat
denn da wir immer zusammen sind
wäre es bloss Verschwendung.
Einer wäre für uns genug gewesen.
Es kam mir nie in den Sinn
dass wir uns trennen könnten
und so der Engel
sich gezwungen fühlte
zwischen uns beiden zu wählen
oder dass einer von uns verzichten würde.
Sag offen,
bereust du nicht, dass du ihn mir überlassen
hast nur mir allein?

*

Alle Fragen
habe ich zu spät gestellt
wenn diejenigen, an die sie sich richten sollten,
nicht mehr antworten konnten.
Ich weiss nicht mehr, warum ich sie immer verschob.
Aber vielleicht verschob ich sie nicht
sondern die Fragen entstehen erst
wenn es niemand mehr gibt
der sie beantwortet.

*

An den Feiertagen spüre ich dich noch näher.
Gibt es auch bei euch Feiertage?
Oder du kommst einfach
um mich nicht allein zu lassen

wenn andere sich freuen…

Dein Lächeln gleitet durchs Zimmer
wie ein Sonnenfleck
den die Katze ahnend
unruhig verfolgt.

*

Jede meiner Gebärden
wird umschattet von einer Lichtaura
die ich spüre, ohne sie zu sehen.
Ständige Umarmung
von jemandem wie ich
der meine Umrisse umschlingt
und mich wärmt.
Findiger Einfall
damit du mich nicht verlässt…

*

Erinnerst du dich, als du Samen von Sequoia in
die Erde gesetzt hast, von diesen masochistischen
Mammutbäumen, die über Tausend Jahre alt
werden und die man quälen muss, damit sie wachsen?
Die Menschen helfen, indem sie in ihre Stämme
hineinbohren und dann die Löcher mit Glut füllen,
und sie fühlen sich wohl mitten in den Flammen,
die ihnen nicht schaden.
Erinnerst du dich, wie du die mysteriösen
Riesensamen in die Erde gesetzt hast, als wären sie
Behälter für den illegalen Transport von Schmerzen,
die du gefahrlos durch den Zoll gebracht hast?
„Gedenkst du, solange zu warten bis sie Tausend
Jahre wachsen?“ fragte ich dich.
Und du hast geantwortet: „Warum nicht?“

*

Ich kann nicht beten
weil ich weder betteln
noch huldigen kann
und ich bin mir nicht sicher
ob zwischen uns
die Worte Sinn machen.
Lieber neige ich mir den Kopf
ohne Gnade in den Nacken
der steife Hals schmerzend
meine Augen in deinen:
Pantocrator!

*

Es schneit!
Also ich werde dich sehen
weil deine unsichtbare Silhouette
unter dem Schnee Form bekommt.
Bleib stehen, ich flehe dich an
damit der Schnee sich
auf die Schultern auf den Kopf und in die Haare setzt.
Ich will dich nur sehen
wahrhaftig.
Ich weiss, ich darf dich nicht streicheln
denn unter meiner warmen Hand
würde dein Schneeumriss schmelzen.
Es schneit aus gefrorener Urzeit
und es überflutet uns klirrende Kälte
in zärtlichem Untergang.

*(Aus dem neu erschienenen Gedichtband **Variațiuni pe o temă dată** (***Variationen über ein bestimmtes Thema***), Bukarest, 2018)

Übersetzung : RUXANDRA NICULESCU

ADRIAN MUNTEANU

DE CE-NEGRESC O COALĂ DE HÂRTIE

De ce-negresc o coală de hârtie,
Cine-mi citeşte slova vlăguită
Şi-un gând zdrobit sub tropot de copită
Pe care-abia în treacăt de-l mai ştie?

Pentru a cui risipă adormită,
Din care-am tot tăiat câte-o felie,
Însingurat mă-nchid în colivie
Ca să aştern uimirea-n trup ivită?

Nu stau la rând cei logodiţi cu rima
Să se prefacă strâmb că mă iubesc.
Nici nu îmi dau, din seva lor, infima

Limbă de timp când pizmele-aţipesc.
Secunda mea, fugind, se-nalţă prima.
Dar eu, în taina clipei, mai trăiesc.

DE CE MAI SCRIU SONETE AZI

De ce mai scriu sonete azi, când veacuri
De gesturi tandre-au devenit istorii,
Când melosul suavelor prigorii
A fost ucis în silnice atacuri?

Ca să mai simt parfumul fin al florii,
Să urc visări de taină în hamacuri
Şi magice săruturi din iatacuri
Să le prefac pe toate în victorii.

Ca să-mi cultiv râvnirile ascunse,
Uitate-atât sub un tărâm anost,
Prin văgăuni cu umbre reci împunse

De gândul blând, cel ce cândva a fost.
Zvârlind poveri în bezne nepătrunse,
Mai scriu sonete, ca să am un rost.

POT EU SĂ-ŢI SPUN CE-NSEAMNĂ POEZIA?

prietenului József Kántor

Jóska, să-ţi spun ce-nseamnă Poezia...?
Ce-s aceşti nori şi-această dimineaţă,
Acest ochi viu şi tainic de verdeaţă
Ce-a colorat tot cerul şi vecia?

Mai bine taci, priveşte şi învaţă
Cum smulge gândul din adânc trufia
Şi învrăjbeşte-n necuvânt hârtia
Pe care verbu-nfiorat înghiaţă.

În minte ţin tot focul care scurmă
Sau pârjoleşte ochii de-i ridic,
Ca să primesc, când liniştea se curmă,

Un vers fragil ce mi-a fost dat să-l zic.
Nimic mai mult. Vei înţelege-n urmă
Că un poet nu ştie-n rest nimic.

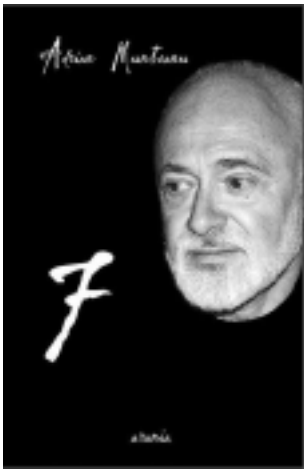

FEKETE Vince

Jar sticlos
(Üvegparázs)

Vijelii, furtuni primenitoare, arderi,
flăcări pârjolitoare pătrund în nedomesticele,
secretele locuri de-ntâlnire între mobilele
uzate, mâncate de carii, lipsite de gust,
năvălesc în băile rămase aici de cine
ştie când, din antichitate poate, în
faianţatele interioare alăturate,
pârjolesc perdelele dintr-o bucată,

prosoapele care poartă însemnele hotelului,
paturile, fotoliile, covoarele, care îi învăluie
într-un nor binefăcător, îi acoperă complice,
plăcut îi ascund de „ochii lumii", dar şi
pomii şi cortinele ceţii, şi faldurile
nopţii ce se lasă le vor fi complici,
îi ajută, căci îi ascund, îi dosesc îndărătul
câte unui paravan binevoitor, pot furişa

acolo, hoţeşte relaţia lor neînfrânată,
secretă şi anticonvenţională, unde fug
pentru-o zi, pentru două pe ieşirile de pericol
ale căsniciei, pentru timp limitat inducând
aer proaspăt, senzaţii noi între streşinile
care pârâie-trosnesc, apoi se-ntorc iarăşi
la vieţile lor, şi din nou totul merge înainte
la fel, alunecă, se târăşte, iar ei, precum
doi cai legaţi alături de ham, s-au născut
pentru libertate, pentru goană, se dezleagă
iar şi iarăşi, rup orice fel de legătură,
dau cu piciorul la orice regulă, aruncă
tot lestul din nacela balonului şi plutesc
unul spre celălalt, zboară spre câte o întâlnire,
iubire atotpârjolitoare, arzătoare, răcoritoare.

Stairway to heaven

Încremeneşte brusc în locurile,
străzile, pieţele, cafenelele
de odinioară, unde cu plăcută moleşeală
în membre îşi mistuiau micul dejun
nici nu chiar atât de demult,
în faţa amvonului baroc al bisericii
mari, înălţându-şi privirile spre terasa
circulară a turlei, unde au urcat într-una
din veri pe scările acelea abrupte
de lemn, şi caută aceleaşi încăperi,
se aşază pe aceleaşi scaune
din colţ, pe băncile îmbrăcate
în piele din centru,
aude aceleaşi muzici,
se întoarce în aceleaşi locuri,
pe unde au umblat împreună prin păduri,
cercetează ciupercile, plantele,
scrutează lacurile unde, nici nu foarte
de mult, încă... păi da,
şi se plimbă în oraşe care
nu va mai fi aceleaşi, în
parcuri, bistrouri, restaurante,
în bărcile goale, între zidurile
hotelurilor rău famate, a motelurilor
şi micilor pensiuni îşi saltă
brusc – în van – capul la auzul
câte unui glas cunoscut...

Ctrl, Alt, Shift, Delete

Cum s-ar şi putea oare obişnui?
Umblă fără rost prin curte, mişcă una-alta,
precum cine are ceva grabnic de făcut,
deşi nu face nimic, numai ca să se afle
în treabă, să-şi ocupe timpul, să-şi abată
cumva atenţia de la, da, de la aia...

Va fi toamnă atunci, va pune murătura,
acum contemplă grădina, străbate poteca
până în capăt, se coc merele, se albăstresc
prunele, trebuie să strângă încet totul,
să scoată apoi aracii de lângă roşii,
de lângă vrejurile de fasole, caută

pe cărare urmele tocurilor ascuțite
ale pantofilor în pământul moale,
nu se mai văd nicăieri, la fel au dispărut
de pe pajiște și negativele cizmelor sale
primăvara odată cu zăpada.

Închide în urma sa poarta grădinii,
vede că în curte s-a uscat și iarba
și se gândește la ce a văzut odată,
în vis, undeva pe un tricou: ctrl, alt, shift,
delete. Atâta tot, și tot ce-a fost, precum
o majusculă apăsată, dispare, se șterge.

Revocarea creației
(A teremtés visszavonása)

De parcă, pur și simplu, ar fi încetat
creația, de parcă s-ar fi oprit creatorul
într-una din zile și ar începe să retragă
ce a creat până atunci, ar începe să strângă
de pe boltă soarele, luna, să sufle stelele,
corpurile cerești, ca într-o decreație negativă,
să dea jos apele, pâraiele, să oprească
vânturile, furtunile, să spulbere munții,
văile, ca să nu mai existe nimic, nimic;
să dea numai de știre prin câte un semn,
prin câte un sms indiferent, rece,
sau și mai rău de-atât, călduț, în timp
ce face să dispară de pe boltă și ultimele,
încă nemăturate, corpuri cerești;
în timp ce firul de nisip aici, pe pământ
nu protestează, nu bate din picioare, acceptă
cu resemnare această creație răsturnată, nu se vaită,
nu strigă, nu plânge, nu-și smulge părul, hainele,
nu știe că asta e o demontare a scenei,
retragere înceată, într-una din zile creatorul
a ordonat stânga-mprejur, stinge ziua
și noaptea, suflă rând pe rând
stelele, și pe ale lor, corpul ceresc
comun, luna, și strânge totul,
face să dispară totul, și nu va mai fi decât
a fost, pentru că ceea ce va fi de-acum
va înceta definitiv să existe între ei.

FEKETE Vince, s-a născut la 7 aprilie 1965, la Târgu Secuiesc. Căsătorit cu Bartók Erzsébet, tatăl a doi copii, Fanni (1998) și Dániel (2000).
A studiat la Liceul Industrial nr. 1 din orașul natal (1979-1983), apoi la Universitatea Babeș-Bolyai, secția maghiară-rusă (1989-1994), urmate de studii postuniversitare la JATE, Universitatea József Attila din Szeged (1996-1999). A fost redactor la *Helikon (Serény Múmia)* (1993–2003), *Előretolt Helyőrség (Avanpost*, din 1996 până la suspendarea apariției); din 1999, redactor la *Székelyföld (Ținutul Secuiesc)*, din 2004 ocupând funcția de redactor-șef adjunct.
Premii: Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din România (1996); Premiuil Sziveri János (1996); Premiul ARTISJUS al Fundației Arany János al Uniunii Scriitorilor Maghiari (2003); Marele Premiu al Ligii Scriitorilor Maghiari din Transilvania (2005); Premiul Pro-Literatura (2005); Premiul József Attila (2010); Premiul Revistei *Bárka* (2012); Premiul pentru poezie al revistei *Látó* (2014); Premiul Pentru Cultura Maghiară Contemporană din Transilvania (2016); Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul *Vak visszhang (Ecou orb*, 2016); Premiul Cartea Anului (MMA, Budapesta) pentru volumul de versuri *Vak visszhang (Ecou orb*, 2016).
A publicat volumele: poezii – *Parázskönyv (Cartea de jar,* Editura Erdélyi Híradó, Cluj-Napoca, 1995); *Ütköző (Tampon,* Editura Mentor, Tg. Mureș, 1996); *A Jóisten a hintaszékből (Bunul Dumnezeu din balansoar,* poeme alese și versuri noi, Editura Erdélyi Híradó, Cluj-Napoca, 2002); *Lesz maga juszt isa (Fi-va propriul justit iar*, parodii, satire, fabule, Editura Erdélyi Híradó, Cluj-Napoca, 2004); *Védett vidék (Ținut protejat*, Editura Erdélyi Híradó-Ráció Kiadó, Cluj-Budapesta, 2010); *Vak visszhang (Ecou orb*, poeme alese și poeme noi, Editura Sétatér, Cluj-Napoca, 2015); *Szélhárfa (Harfă de vânt,* 99+1 haiku-uri, Editura Gutenberg, Miercurea Ciuc, 2016); *A világ újra (Lumea din nou*, Secțiune poetică 1995-2015), Editura Pont, Budapesta, 2017; *Szárnyvonal (Linie secundară)*, Editura Magvető, Budapesta, 2018.

prezentare și traducere de ***KOCSIS Francisko***

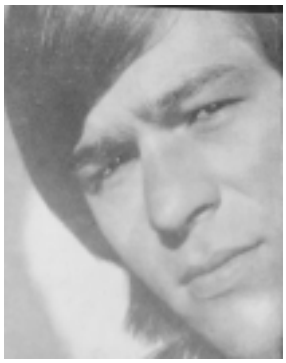

PALOTÁS Dezső

Asociație
(Asszociáció)

Cel căruia nu i-a trecut prin minte niciodată
că ar putea cândva
tăia cu propria mână gâtul unui pui de găină,
poate fi poet.

Cel ce respinge îngrozit până și posibilitatea că
ar putea tăia gâtul unui pui de găină,
poate fi poet.

Cel ce-n viața lui taie o singură dată gâtul
unui pui de găină
și-apoi niciodată – poate pentru că și-a dat
seama că nu-i
bun pentru asta, trebuie să exceleze deci în
altceva –,
poate fi poet.

Cel care după prima experiență – cu scopul de
a-și descărca
agresivitatea instinctuală, de pildă, ori ca
mementomori – mai
taie când și când gâtul câte unui pui,
poate fi poet.

Cel care, pe motivul îmbogățirii experienței,
din empatie,
din plăcere sau pentru că-i gospodină
taie regulat gâtul puilor de găină,
poate fi poet.

Cel care e de părere că gâturile puilor n-au
nici o legătură
cu poezia să lase dracului toate, a mai citit
o prostie, ce mai contează, s-a obișnuit; poate
fi poet și el.

Despre critică
(A kritikáról)

La o mișcare bruscă, energică, frumosul meu
halat verde de casă, cam murdar deja, s-a rupt.
Pe umărul meu, o ruptură lungă, cu un desen
complicat, o privesc, e extrem de interesantă,
nici n-am mai văzut o ruptură atât de interesantă,
îmi vine greu să cred că eu însumi am făcut-o,
de unul singur. Aproape că-s mândru de mine.

E lat în umeri –
spune soția mea.
S-a îngrășat –
spune soacra.

Pastel
(Pasztell)

Poate-n ultima zi frumoasă de toamnă târzie, Stăpânul a ieșit în grădinița de legume. S-a uitat împrejur, să vadă ce-ar mai avea de lucru. Dar nu s-au găsit multe de făcut. În stratul din margine, tulpinile de floarea-soarelui se înălțau decapitate; tuleii frânți. Câțiva căței de usturoi, câțiva morcovi, pătrunjei i-a lăsat acolo de sămânță, îngropați până la gât în țărână. Fasolea urcătoare, trasă în țeapă, era deja veștejită. Și tulpinile de roșii atârnau fără vlagă pe sârme, legănând câteva fructe putrezite. Călcând peste vrejurile castraveților, s-a dus la straturile de gulii. A tăiat una în patru, era lemnoasă, a aruncat-o. A găsit totul în ordine. A plecat. În adierea moale ce s-a trezit, sperietoarea de păsări făcea semne istovite, un pardesiu vechi de loden, tras pe cruce. Te așteptăm cu drag la primăvară, Stăpâne, dacă viață nouă va-ncolți,
asta însemna.

Puii de leu
(Oroszlánkölykök)

Uite, Leonică,
afară sau înăuntru, asta e pură ficțiune –
ehei, stai puțin, ți-o dovedesc îndată.

Se găsește aici, nu-i așa, un grilaj circular cu
raza de șase metri.
Înăuntru
noi,
afară
ei –
cum s-ar zice. Dar de ce?
Pentru că partea noastră e mai mică? Pentru
că ne împresoară?
Asta nici nu contează. Fii numai atent:

imaginează-ți că o rupem cu tradiția
și începem – ca să zic așa – să ne înmulțim în captivitate.
Crezi că le-ar părea rău? Pe naiba.
S-ar bucura, s-ar fuduli –
ce s-au grozăvit
și ultima oară când cu
cei doi pui nătăfleți!
Ne apucăm deci să ne înmulțim,
cum obișnuiesc ei între două războaie.
Ne lărgesc, firește, cușca,
va fi din ce în ce mai mare,
teoretic
ar putea atinge dimensiunea la care
vor fi incapabili să se mai îngrijească de hrana
noastră.
Grilajele noastre vor fi numite deci rezervație
și vor fi aduși înfulecătorii de buruieni:
să ne procurăm singuri mâncarea.
Teoretic, încet
cușca noastră ar putea dobândi asemenea dimensiuni,
încât suprafața globului terestru
se va împărți în două părți egale.

Și atunci, și-atunci,
atunci cine va fi înăuntru și cine afară? Na, ei?!
Asta-i.

Și-acuma. Să presupunem că teritoriul nostru
este fix
cu un kilometru pătrat mai mic?
Asta schimbă cu ceva, teoretic, situația?
Teoretic
suntem mai înăuntru decât ei?
Nu, nu-i așa că nu!
Ei bine, și
unde-i hotarul?
Teoretic?!
Dacă imperiul nostru e mai mic
cu doi, cu o sută, cu zece mii de kilometri pătrați,
teoretic,
sau în esență, schimbă asta faptele?
Deci, deci!?
Dacă vreau,
chiar și acum,
aici și acum,
noi suntem afară și ei înăuntru,
sărmanii de ei.
Teoretic.

Palotás Dezső (11 martie 1951, Cluj, d. la 7 martie 1999 la Budapesta) a fost poet, prozator, eseist, grafician. A terminat Liceul nr. 11 din Cluj, după care a urmat secția de grafică a Institutului „Ion Andreescu", pe care a terminat-o în 1976. O vreme a fost muncitor necalificat la întreprinderea de transport local, după care timp de patru ani a fost profesor de liceu la Fântânele și Sângeorgiu de Pădure (Mureș), după care între 1983-1984 a fost redactor pe perioadă determinată la revista A Hét (Săptămâna), apoi paznic de noapte și liber profesionist. Din 1986 a avut interdicție de publicare. În 1988 s-a stabilit în Ungaria, unde n-a mai publicat literatură. A debutat în colecția „Forrás", generația a treia, a editurii Kriterion cu volumul de poezii Negyedik kívánság (A patra dorință), București, 1979, după care a urmat încă un volum de poezii, Incidens (Incident), tot la Kriterion, 1982. A publicat și două volume de proză scurtă, A ház (Casa), Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983, și Ég veled, pokol leánya (Adio, fata iadului), Kriterion, București, 1985. (Sursa: Romaniai Magyar Irodalmi Lexikon – Lexiconul Literaturii Maghiare din România).

prezentare și traducere de ***KOCSIS Francisko***

Tiparul executat la:
Druck und Bindung
DRUCKEREI LINDEMANN
STIFTSTRASSE 49
63075 OFFENBACH
B.R.DEUTSCHLAND

"Poţi avea totul fără să ai nimic şi poţi să nu ai nimic având totul."

Mihai Eminescus

ISSN 2197-6236

2197 - 6236